Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Gaia Persi

Obremenjujoče izkušnje v otroštvu brezdomcev

Diplomsko delo

Ljubljana, 2024

Rada bi se zahvalila vsem, ki ste mi v celotnem študijskem procesu stali ob strani in me na tej poti tako ali drugače podpirali.

Najlepša hvala mojemu mentorju, doc. dr. Srečotu Dragošu, za dobre nasvete, konstruktivne kritike, odzivnost in usmerjanje pri nastajanju diplomske naloge od samega začetka pa vse do konca.

Hvala pa tudi vsem, ki ste si vzeli čas in odgovorili na mojo anketo ter s tem pripomogli, da je to diplomsko delo sploh lahko nastalo.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Gaia Persi

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Naslov: Obremenjujoče izkušnje v otroštvu brezdomcev

Kraj: Ljubljana

Leto: 2024

Št strani: 82 **Št. tabel:** 38 **Št. grafov:** 7 **Št. prilog:** 33 **Št. virov:** 32

Povzetek diplomskega dela:

Brezdomstvo je resen družbeni problem, ki ga strokovnjaki opredeljujejo na različne načine. V vseh definicijah brezdomstvo presega vidik pomanjkanja stanovanja, saj gre za izključenost na vseh področjih življenja. Obstajajo različne vrste brezdomstva, v grobem pa se delijo na štiri skupine – tisti brez strehe, brez stanovanja, z negotovim stanovanjem in z neprimernim stanovanjem. Ker nimamo centralne institucije, ki bi se ukvarjala z brezdomstvom, ga je nemogoče meriti in evidentirati, zaradi tega pa je tudi oteženo primerjanje med državami. Po nekaterih ocenah iz leta 2017 naj bi bilo v tistem času v Sloveniji nekaj manj kot 3000 brezdomcev. Na nastanek brezdomstva vplivajo številni dejavniki, ki se delijo na strukturne, institucionalne, odnosne in individualne. V svojem delu sem se osredotočila predvsem na odnosne in individualne dejavnike, saj sem raziskovala pogostost obremenilnih izkušenj v otroštvu (OIO) brezdomcev. To je izraz, ki se je vzpostavil v študiji leta 1998, ko so v Ameriki naredili prvo tako raziskavo, podobne so nato sledile po vsem svetu. V takih raziskavah se meri prisotnost desetih vrst izkušenj, ki jih posamezniki doživljajo v otroštvu in ki nanje skozi življenje pomembno vplivajo. V slovenski raziskavi so to bile naslednje izkušnje – čustveno in telesno nasilje, čustveno in telesno zanemarjanje, spolna zloraba ali nasilje, zapustitev enega od staršev, nasilje med odraslimi v gospodinjstvu, življenje z odraslim, ki ima težave v duševnem zdravju ali je zasvojen, ter življenje z odraslim, ki je v zaporu oziroma je storil hujše kaznivo dejanje. V različnih raziskavah so osnovne obremenjujoče izkušnje nekoliko drugače opredeljene, večinoma pa so si precej podobne. Osebe, ki doživljajo v otroštvu več takih izkušenj, bolj pogosto razvijejo depresijo, zasvojenosti ter nekatere kronične zdravstvene težave, dosegajo slabše rezultate v šoli ter na službenem področju od tistih, ki takih izkušenj niso doživeli. V Sloveniji so z raziskavo o prisotnosti OIO prišli do ugotovitev, da ljudje najpogosteje doživijo čustveno nasilje, fizično nasilje ter izgubo biološkega starša. Več obremenilnih izkušenj naj bi se pojavilo v družinah z nižjim socialno-ekonomskim statusom, v povprečju pa naj bi več takih izkušenj doživljale predvsem ženske, osebe z nižjo stopnjo izobrazbe ter osebe, katerih starši so imeli nižjo izobrazbo. Negativne učinke, ki jih te izkušnje pustijo na posamezniku, lahko zmanjšajo pozitivne izkušnje v otroštvu (največji vpliv imajo pozitivne izkušnje v odnosih znotraj družine) ter psihična odpornost posameznika. Med populacijo brezdomnih naj bi bila po nekaterih raziskavah prisotnost obremenilnih izkušenj v otroštvu v povprečju višja kot med splošno populacijo, doživljali naj bi predvsem telesne

zlorabe, telesno zanemarjanje ter splošno disfunkcijo gospodinjstva, v katerem so odraščali. Z raziskavo, ki sem jo izvedla, sem želela ugotoviti, kakšna je prisotnost obremenilnih izkušenj v otroštvu med brezdomci po mnenju strokovnih delavcev, ki delajo s to populacijo, kako po njihovem mnenju te izkušnje vplivajo na življenje posameznika v odraslosti ter kateri so tisti dejavniki, ki jih oni opažajo kot najpogostejše pri nastanku brezdomstva. Moja raziskava je bila kvantitativna, vzorec je zajemal 45 enot. Uporabila sem spletni anketni vprašalnik, ki sem ga izdelala v programu Arnes 1ka. Z raziskavo sem prišla do nekaj ugotovitev, ki bi lahko služile predvsem kot pobuda za nadaljnje raziskovanje te teme. Strokovni delavci so kot najpogostejše dejavnike, ki vplivajo na nastanek brezdomstva, navajali stanovanjsko problematiko, odvisnost od alkohola in drog, institucionalizacijo ter revščino. Večinoma so bili mnenja, da izkušnje, ki jih posameznik doživi v otroštvu, zelo vplivajo na njegov nadaljnji potek življenja ter na težave, s katerimi se sooča v odraslosti. To je po njihovem mnenju predvsem posledica tega, da se v otroštvu izoblikujemo ter da pogosto ponotranjimo ravnanja, ki jih opazujemo pri svojih starših. Od obremenjujočih izkušenj v otroštvu strokovni delavci menijo, da največ brezdomcev doživi čustveno nasilje, čustveno zanemarjanje, fizično nasilje ter zasvojenost odraslega člana gospodinjstva, najmanj pa spolno zlorabo in težave v duševnem zdravju pri odraslih v gospodinjstvu.

Ključne besede:

Brezdomstvo, obremenjujoče izkušnje v otroštvu (OIO), pozitivne izkušnje, vzroki za nastanek brezdomstva, strokovni delavci, vrste brezdomstva, vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva, vpliv OIO na življenje v odraslosti

Title: Adverse childhood experiences in homeless people

Graduation Thesis Abstract:

Homelessness is a serious social problem, which experts define in different ways. What all definitions have in common is the fact that homelessness goes beyond the aspect of not having a place to live, as it means exclusion in all areas of life. There are many different types of homelessness, roughly divided into four groups: those without a roof, those without housing, those with an insecure housing situation and those with a substandard housing situation. Since we don't have a central institution that deals with homelessness, it's impossible to measure and record it, which makes it difficult to compare between countries. According to estimates from 2017, Slovenia had just under 3000 homeless people. The emergence of homelessness can be blamed on multiple factors, divided into structural, institutional, relational and individual. In my work, I focus mainly on relational and individual factors, as I investigate the incidence of stressful childhood experiences (ACEs) among homeless people. This is a term that originated in a study in 1998, when the first research of the sort was conducted in the United States, but has since spread widely around the world. These studies measure the presence of 10 types of experiences that individuals experience during childhood, which have a significant impact on them throughout their whole lives. The survey done in Slovenia researched the following experiences – emotional and physical violence, emotional and physical neglect, sexual abuse or violence, abandonment by one of the parents, domestic violence between the adults in the household, living with an adult who suffers from mental health problems and living with an incarcerated adult or an adult that has committed a serious crime. Different studies define the basic adverse experiences in different ways, but for the most part, they are quite similar. People who undergo more of these experiences during childhood are more likely to develop depression, addictions, and some chronic health problems, and perform poorer at school and work than those who do not. In Slovenia, a survey on the presence of ACEs found that people most often experience emotional violence, physical violence and the loss of a biological parent. Families with lower socio-economic status are at higher risk of burdensome experiences, and on average more burdensome experiences are expected to be experienced by women, people with lower educational attainment and people whose parents had lower educational attainment. The negative effects that these experiences leave on the individual can be mainly reduced by positive experiences in childhood (positive experiences in family relationships have the biggest impact) and the psychological resilience of the individual. According to some studies, the prevalence of stressful childhood experiences is higher among the homeless population, compared to the general population, as they reportedly mainly experience physical abuse, physical neglect and general dysfunction in the household in which they grew up. The goal of the research I conducted was to find out what the presence of stressful childhood experiences is among homeless people according to professionals working with this population, how they think these experiences affect an individual's life in adulthood, and what the factors they see as most common in the onset of homelessness are. My research was quantitative, the sample included 45 units. I used an online questionnaire that I created in the Arnes 1ka website. The research has led me to some findings that could serve primarily as an initiative for further research on this topic. Professionals cited housing problems, alcohol and drug addiction, institutionalization and poverty as the most common factors influencing the emergence of homelessness. It is widely regarded that the experiences a person undergoes in their childhood have a major impact on their later life course and on the problems they face in adulthood because we form ourselves in childhood and often copy the behaviours we observe in our parents. Experts believe that most common adverse childhood experiences homeless people

experience are emotional abuse, emotional neglect, physical abuse, and addiction from an adult household member, while sexual abuse and mental health problems among adults in the household are the least common.

Keywords:

Homelessness, adverse childhood experiences (ACEs), positive experiences, homelessness causes, social workes, types of homelessness, childhood impact on life and homelessness, impact of adverse childhood experiences (ACEs) on adult life

Kazalo vsebine

1 Teoretični uvod ... 1
1.1 Brezdomstvo ... 1
1.1.1 Opredelitev brezdomstva ... 1
1.1.2 Vrste brezdomstva ... 1
1.1.3 Obseg in merjenje brezdomstva ... 3
1.1.4 Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva ... 4
1.2 Obremenilne izkušnje v otroštvu ... 6
1.2.1 Opredelitev obremenjujočih izkušenj v otroštvu ... 6
1.2.2 Raziskave o OIO ... 6
1.2.3 OIO in pozitivne izkušnje v otroštvu ... 9
1.2.4 Dejavniki, ki vplivajo na pojavnost in število OIO ... 11
1.2.5 Vpliv OIO na življenje posameznika ... 12
1.2.6 Kritike študije OIO ... 14
1.3 Brezdomstvo in OIO ... 15
1.3.1 Vpliv OIO na nastanek brezdomstva ... 15
1.3.2 Brezdomstvo kot ena od OIO ... 17
1.3.3 Preprečevanje OIO in brezdomstva ter socialno delo ... 18
2 Raziskovalni problem ... 21
2.1 Raziskovalna vprašanja ... 21
2.2 Hipoteze ... 22
3 Metodologija ... 23
3.1 Vrsta raziskave ... 23
3.2 Spremenljivke ... 23
3.3 Merski instrument (in viri podatkov) ... 28
3.4 Populacija in vzorčenje ... 28
3.5 Zbiranje podatkov ... 29
3.6 Obdelava in analiza podatkov ... 30
4 Rezultati ... 31
4.1 Spol (1. vprašanje) ... 31
4.2 Starost (2. vprašanje) ... 31
4.3 Število let izkušenj dela z brezdomnimi (3. vprašanje) ... 32
4.4 Naziv trenutnega delovnega mesta (4. vprašanje) ... 32
4.5 Pogostost dejavnikov, ki vplivajo na brezdomstvo (5. vprašanje) ... 33
4.5.1 Strukturni dejavniki ... 33
4.5.2 Institucionalni dejavniki ... 34

4.5.3 Odnosni dejavniki ... 35
4.5.4 Individualni dejavniki ... 35
4.6 Pogostost posameznih OIO (6. vprašanje) ... 36
4.7 Mnenje o vplivu OIO na odraslost in osebna spoznanja anketirancev (osno kodiranje – 7. in 8. vprašanje) ... 37
4.8 Preverjanje hipotez ... 39
5 Razprava ... 41
6 Sklepi ... 45
7 Predlogi ... 46
8 Uporabljena literatura ... 48
9 Priloge ... 52
9.1 Priloga 1: Vprašalnik ... 52
9.2 Priloga 2: Frekvence odgovorov posameznih strukturnih dejavnikov ... 55
9.2.1 Nezaposlenost ... 55
9.2.2 Revščina ... 55
9.2.3 Stanovanjska problematika ... 55
9.3 Priloga 3: Frekvence odgovorov posameznih institucionalnih dejavnikov ... 55
9.3.1 Izkušnja vojske ... 55
9.3.2 Izkušnja zapora ... 56
9.3.3 Bivanje v zunajdružinski obliki vzgoje ... 56
9.3.4 Institucionalizacija ... 56
9.4 Priloga 4: Frekvence odgovorov posameznih odnosnih dejavnikov ... 56
9.4.1 Razpad družine ... 56
9.4.2 Izkoriščevalski odnos s partnerjem ... 57
9.4.3 Izkoriščevalski odnos v otroštvu ... 57
9.5 Priloga 5: Frekvence odgovorov posameznih individualnih dejavnikov ... 57
9.5.1 Odvisnost od alkohola ... 57
9.5.2 Odvisnost od drog ... 57
9.5.3 Motnja v duševnem razvoju ... 58
9.5.4 Duševna bolezen ... 58
9.6 Priloga 6: Tabele ocen pogostosti posameznih OIO ... 58
9.6.1 Čustveno nasilje ... 58
9.6.2 Telesno nasilje ... 59
9.6.3 Spolna zloraba ali nasilje ... 59
9.6.4 Čustveno zanemarjanje ... 59
9.6.5 Fizično zanemarjanje ... 59
9.6.6 Telesno nasilje ali zlorabe med odraslimi v gospodinjstvu ... 60

9.6.7 Odrasel član s težavami v duševnem zdravju 60
9.6.8 Zasvojenost člana gospodinjstva 60
9.6.9 Razveza staršev, smrt ali zapustitev s strani starša 60
9.6.10 Kriminalna dejanja enega od članov gospodinjstva 61
9.7 Priloga 7: Kvalitativna analiza (odprto kodiranje – 7. vprašanje) 61
9.8 Priloga 8: Kvalitativna analiza (odprto kodiranje – 8. vprašanje) 70
9.9 Priloga 9: Kvalitativna analiza (osno kodiranje - 7. in 8. vprašanje) 80

Kazalo tabel

Tabela 1.1: Evropska tipologija brezdomstva in stanovanjske izključenosti po ETHOS definiciji (Dekleva in Razpotnik, 2007a) 3
Tabela 1.2: Dejavniki, ki vodijo v nastanek brezdomstva (Rupar, 2020) 5
Tabela 1.3: Odstotki anketiranih, ki poročajo o posamezni osnovni OIO (Kuhar idr., 2020) 7
Tabela 1.4: Odstotki anketiranih, ki poročajo o posamezni dodatni OIO (Kuhar idr., 2020) 8
Tabela 1.5: Odstotki anketiranih, ki so označili pretežno drži ali povsem drži (na 5-stopenjski lestvici od sploh ne drži do povsem drži) (Kuhar idr., 2020) 9
Tabela 3.1: Spremenljivke 27
Tabela 4.1: Vprašanje 2 – Starost anketirancev (razredi) 31
Tabela 4.2: Vprašanje 3 – Leta pridobljenih izkušenj dela z brezdomnimi (razredi) 32
Tabela 4.3: Vprašanje 4 – Trenutno delovno mesto (frekvence) 33
Tabela 4.4: Vprašanje 7 – Ocena vpliva OIO na posameznika v odraslosti (n=29) 37
Tabela 9.1: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti nezaposlenosti (frekvence) 55
Tabela 9.2: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti revščine (frekvence) 55
Tabela 9.3: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti stanovanjske problematike (frekvence) 55
Tabela 9.4: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkušnje vojske (frekvence) 56
Tabela 9.5: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkušnje zapora (frekvence) 56
Tabela 9.6: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti bivanja v zunajdružinski obliki vzgoje (frekvence) 56
Tabela 9.7: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti institucionalizacije (frekvence) 56
Tabela 9.8: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti razpada družine (frekvence) 57
Tabela 9.9: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkoriščevalskega odnosa s partnerjem (frekvence) 57
Tabela 9.10: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkoriščevalskega odnosa v otroštvu (frekvence) 57
Tabela 9.11: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkoriščevalskega odnosa v otroštvu (frekvence) 57
Tabela 9.12: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti odvisnosti od drog (frekvence) 58
Tabela 9.13: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti motnje v duševnem razvoju (frekvence) 58
Tabela 9.14: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti duševne bolezni (frekvence) 58
Tabela 9.15: Ocena pogostosti čustvenega nasilja 58

Tabela 9.16: Ocena pogostosti telesnega nasilja 59
Tabela 9.17: Ocena pogostosti spolne zlorabe ali nasilja 59
Tabela 9.18: Ocena pogostosti čustvenega zanemarjanja 59
Tabela 9.19: Ocena pogostosti fizičnega zanemarjanja 59
Tabela 9.20: Ocena pogostosti telesnega nasilja ali zlorab med odraslimi v gospodinjstvu 60
Tabela 9.21: Ocena pogostosti odraslega člana s težavami v duševnem zdravju 60
Tabela 9.22: Ocena pogostosti zasvojenosti člana gospodinjstva 60
Tabela 9.23: Ocena pogostosti razveze staršev, smrti ali zapustitve s strani starša 60
Tabela 9.24: Ocena pogostosti kriminalnih dejanj enega od članov gospodinjstva 61
Tabela 9.25: Kvantitativna analiza 7. vprašanja (odgovori, označeni s številko 3 na 5-stopenjski lestvici) 62
Tabela 9.26: Kvantitativna analiza 7. vprašanja (odgovori, označeni s številko 4 na 5-stopenjski lestvici) 63
Tabela 9.27: Kvantitativna analiza 7. vprašanja (odgovori, označeni s številko 5 na 5-stopenjski lestvici) 70
Tabela 9.28: Kvantitativna analiza 8. vprašanja 79

Kazalo grafov

Graf 1.1: Ocena števila brezdomcev v Sloveniji 2010-2016 (Statistični urad Republike Slovenije, 2017) 4
Graf 4.1: Spol anketirancev (n=45) 31
Graf 4.2: Povprečne ocene pogostosti strukturnih dejavnikov (n=43) 33
Graf 4.3: Povprečne ocene pogostosti institucionalnih dejavnikov (n=43) 34
Graf 4.4: Povprečne ocene pogostosti odnosnih dejavnikov (n=43) 35
Graf 4.5: Povprečne ocene pogostosti individualnih dejavnikov (n=43) 35
Graf 4.6: Povprečne ocene pogostosti posameznih OIO pri brezdomcih (n=39) 36

Kazalo slik

Slika 1.1: Mehanizmi, s katerimi obremenjujoče izkušnje v otroštvu vplivajo na zdravje in dobrobit skozi celotno življenjsko obdobje (Kuhar idr., 2020) 13

1 Teoretični uvod

1.1 Brezdomstvo

1.1.1 Opredelitev brezdomstva

Čeprav je definicij brezdomstva več in so si lahko med seboj zelo različne, se vsi, ki se s tem ukvarjajo, zavedajo, da je brezdomstvo resen družbeni problem (Roos idr., 2013). Združeni narodi ga v enem od svojih dokumentov (United Nations, b.d.) opredeljujejo kot pomanjkanje stabilnega, varnega in ustreznega stanovanja ter hkrati pomanjkanje sredstev in sposobnosti, da bi si ga lahko brezdomec sam pridobil. Poleg tega poudarjajo, da brezdomstvo presega pomanjkanje fizičnega zatočišča, saj gre tudi za pomembno izgubo socialne povezanosti, ki posameznikom daje občutek, da ne pripadajo nikamor (United Nations, b.d.). Socialna izključenost pri brezdomnih posameznikih pomeni izključenost na vseh področjih življenja – pri nastanitvenih možnostih, v mrežah zaposlovanja, izobraževanja, zdravstvene oskrbe in informacij (Razpotnik, 2009). Ker Svetovna zdravstvena organizacija zdravje opredeljuje kot »stanje celotnega – fizičnega, duševnega in socialnega blagostanja in ne zgolj odsotnost bolezni ali infekcij«, nekateri strokovnjaki o brezdomstvu govorijo tudi kot o obliki posameznikovega ne-zdravja (Delić, 2008). Na spletni strani Kraljev ulice so brezdomce opredelili kot ljudi, ki živijo v začasnih prebivališčih, ki so jim jih priskrbele razne organizacije, ter tiste, ki začasno živijo v kratkoročnih, nestalnih nastanitvah, ki bi jih težko opredelili kot svoj dom (Dekleva in Razpotnik, 2007a). Najpomembnejši od pogojev, ki ga avtorja navajata, pa je, da brezdomna oseba »nima takšnih socialnih mrež ter drugih pogojev za to, da bi lahko kjerkoli bivala trajno in varno, pa tudi če to ne bi bilo ob najbolj ugodnih materialnih bivalnih pogojih« (Dekleva in Razpotnik, 2007b, str. 15). V zadnjih letih se vse več govori tudi o skritem brezdomstvu, ki pomeni bivanje v neprimernih ali negotovih bivališčih. To je zaskrbljujoče predvsem zato, ker take osebe niso neposredno opažene (za razliko od tistih, ki spijo na ulici in so precej opazni), se pa kljub temu soočajo z enakimi problemi kakor ostala populacija brezdomcev. Zaradi prikritosti pomanjkanja ustreznega stanovanja take osebe težje ali pa sploh ne pridejo do pomoči (Razpotnik, 2009).

1.1.2 Vrste brezdomstva

ETHOS (evropska tipologija brezdomstva in stanovanjske izključenosti) definicija brezdomstva prepoznava 13 različnih vrst brezdomstva, ki jih kategorizira v štiri večje skupine – tisti, ki so brez strehe; tisti, ki so brez stanovanja; tisti ki bivajo v negotovih bivališčih ter

tisti, ki bivajo v neprimernih bivališčih (Razpotnik, 2009). V spodnji tabeli so prikazane vse vrste brezdomstva po ETHOS tipologiji.

Konceptualna kategorija		Operacionalna kategorija	Podkategorija	Generična definicija
Brez strehe *(Roofless)*	1	Ljudje, ki živijo na prostem, na javnem prostoru (brez zavetja)	1.1.	Spijo pod milim nebom, nimajo 24-urnega dostopa do nastanitve/nimajo bivališča
			1.2.	Dostopni s terenskim delom
	2	Ljudje, ki živijo v nočnih zavetiščih in so prisiljeni nekaj ur na dan preživeti na javnih prostorih	2.1.	Nizkopražna zavetišča, vključujejo le nočitve
			2.2.	Poceni penzioni
			2.3.	Kratkotrajne hotelske namestitve
Brez stanovanja *(Houseless)*	3	Ljudje, ki živijo v zavetiščih za brezdomce/kratkoročnih namestitvah	3.1.	Zavetišče (hostel) za brezdomce z začasno nastanitvijo
			3.2.	Začasno bivanje (brez določenega roka)
			3.3.	Začasno bivanje (s predhodnim rokom)
			3.4.	Začasno bivanje (z daljšim rokom)
	4	Ženske, ki živijo v zavetiščih/zatočiščih/varnih hišah za ženske	4.1.	Nastanitev v zavetiščih za ženske, varne hiše
			4.2.	Podprte (razpršene) namestitve
	5	Ljudje, ki bivajo v zavetiščih/azilih za priseljence	5.1.	Začasne nastanitve/sprejemni centri (azili)
			5.2.	Nastanitve za repatriirance
			5.3.	Bivališča za priseljenske delavce
	6	Ljudje, ki so pred odpustom iz institucij	6.1.	Kazenske institucije (pripori, zapori)
			6.2.	Medicinske institucije
	7	Ljudje s specializirano podporo v zvezi z namestitvijo (zaradi brezdomstva)	7.1.	Skupinske podprte (varovane) namestitve
			7.2.	Individualne podprte (varovane) namestitve
			7.3.	Namestitve v foajejih
			7.4.	Namestitve za najstniške starše
Negotovo *(insecure)*	8	Ljudje, ki bivajo v negotovih bivališčih (brez pravice najema)	8.1.	Začasno bivanje s sorodniki/prijatelji (ne po svoji izbiri)

			8.2.	Bivanje brez veljavne (pod)najemne pogodbe
	9	Ljudje, ki živijo v grožnji pred izselitvijo/deložacijo	9.1.	Pravne prisilne izselitve najemnikov
			9.2.	Pravne prisilne izselitve zaradi spremembe lastnine
	10	Ljudje, ki živijo pod grožnjo nasilja	10.1.	Življenje pod grožnjo nasilja s strani partnerja, staršev ali drugih
Neprimerno *(inadequate)*	11	Ljudje, ki živijo v začasnih strukturah	11.1.	Mobilno domovanje (v avtu, prikolici, kolibi, vagonu)
			11.2.	Ilegalna zasedba zemljišča (npr. Romi)
			11.3.	Ilegalna zasedba stavbe (»skvotiranje«)
	12	Ljudje, ki živijo v neprimernih bivališčih	12.1.	Neprimerno bivanje (glede na nacionalno zakonodajo ali standarde)
	13	Ljudje, ki živijo v ekstremni prenaseljenosti	13.1.	Glede na nacionalno normo prenaseljenosti

Tabela 1.1: Evropska tipologija brezdomstva in stanovanjske izključenosti po ETHOS definiciji (Dekleva in Razpotnik, 2007a)

Tabela prikazuje, kako raznolike so oblike brezdomstva, ter kako širok spekter pravzaprav zajemajo. Varuh človekovih pravic opaža, da narašča število brezdomnih oseb, ter da se spreminja tudi njihova struktura. Opozarjajo na to, da je pri nas vedno več brezdomnih družin (Varuh človekovih pravic RS, b.d.), ki jih včasih ni bilo oziroma verjetno le niso bile tako opažene.

Tudi na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije najdemo zapis, ki govori o mnogovrstnosti brezdomstva. Zapisano je namreč, »da danes za brezdomce ne drži (več) stereotipna predstava o moškemu srednjih let, ki dneve in noči preživlja v parku s steklenico vina v roki« (Statistični urad Republike Slovenije, 2017). Tudi v statistiki je očitno zabeleženo, da se med brezdomci pojavlja veliko mladih, družin, veliko jih zlorablja droge in zdravila, poleg tega pa jih ima veliko vsaj začasno streho nad glavo (Statistični urad Republike Slovenije, 2017).

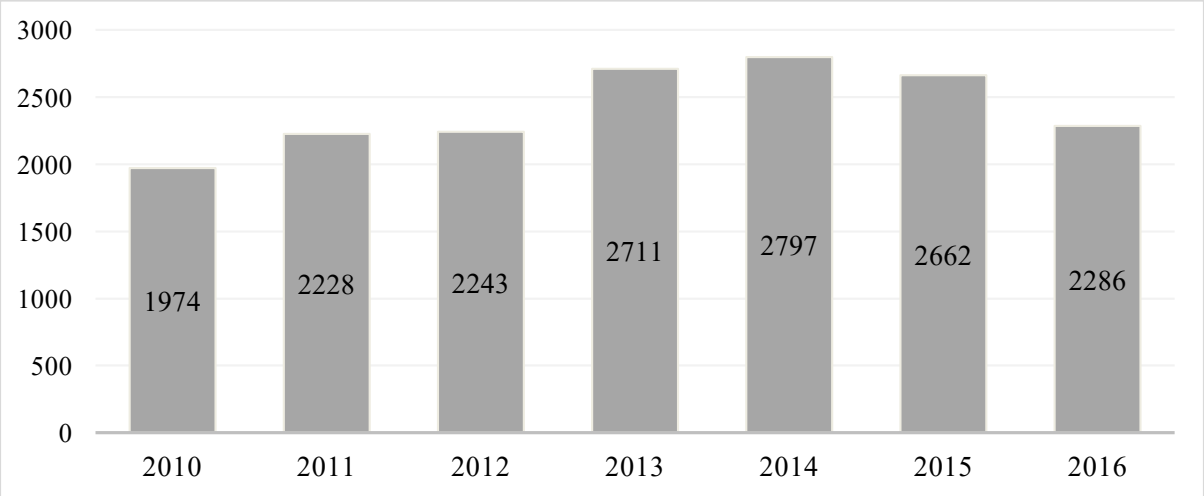
1.1.3 Obseg in merjenje brezdomstva

V Sloveniji in tudi drugih državah nimamo centralne institucije, ki bi se ukvarjala z brezdomstvom, ki bi ga evidentirala in določala način zbiranja podatkov o njem. Prav tako je brezdomstvo socialno-kulturno relativen pojem, kar onemogoča njegovo točno definiranje ter primerjanje med državami. Za brezdomstvo sta značilna pojava procesnost in časovna spremenljivost, ki se pojavlja v medsektorskih prostorih, zato ga je pravzaprav nemogoče »izmeriti« (Dekleva in Razpotnik, 2007b).

V evropskih državah za beleženje brezdomstva uporabljajo različne pristope. Nekateri od teh so preštevanje oseb, ki spijo na cesti, zbiranje podatkov od različnih institucij, ki se ukvarjajo s populacijo brezdomnih, ankete gospodinjstev, popisi stanovanj, analiza vlog za pridobivanje stanovanj za brezdomce, podatki iz institucij, kot so kaznovalne ustanove in psihiatrija ter posebna oziroma specifična anketiranja (Dekleva in Razpotnik, 2007a).

Po nekaterih ocenah naj bi bilo v letu 2017 v Sloveniji 2760 brezdomnih posameznikov. Sicer gre za približno oceno na podlagi programov, ki se sofinancirajo s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. V to število zato niso vključeni vsi brezdomci, prav tako pa lahko nekateri posamezniki uporabljajo več programov, zato so lahko šteti večkrat (Statistični urad Republike Slovenije, 2017). Društvo Brezdomni do ključa, v katerega so vključene vse organizacije, ki se ukvarjajo s to populacijo, je ocenilo, da je bilo v letu 2016 v Sloveniji približno 6700 brezdomnih oseb (Statistični urad Republike Slovenije, 2017). Ta velik razkorak med ocenama v letih 2016 in 2017 pa ne pomeni, da bi se število brezdomcev v enem letu tako spremenilo, temveč prikazuje, kako različne ocene podajajo različne institucije in s tem dokazuje, da je brezdomstvo res težko izmeriti.

Statistični urad sicer na svoji spletni strani ponuja graf ocene števila brezdomcev, vendar po prej opisani metodi zbiranja podatkov (prek programov, ki se sofinancirajo s strani MDDSZ).

Graf 1.1: Ocena števila brezdomcev v Sloveniji 2010–2016 (Statistični urad Republike Slovenije, 2017)

1.1.4 Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva

Razlogov za nastanek brezdomstva je veliko in pri vsakemu posamezniku gre za drugačen splet okoliščin, ki ga pripeljejo do tega, da ostane brez doma. Pogosto se brezdomstvo začne z razpadom socialnih mrež, ki so posameznika stabilizirale, ali ko človek ostane brez oseb, ki so mu nudile oporo ter mu »dajale« oziroma predstavljale dom. V slovenski raziskavi (Dekleva

in Razpotnik, 2009b) je skoraj 60 % brezdomcev odgovorilo, da nimajo nobene take osebe, ob kateri bi se lahko sprostili in s katero bi lahko delili svoja čustva (Statistični urad Republike Slovenije, 2017).

V spodnji tabeli so navedeni dejavniki, kot jih je v svojem diplomskem delu navedla Rupar (2020). Razdelila jih je na štiri skupine, in sicer strukturne, institucionalne, odnosne in individualne dejavnike. Zraven vsakega dejavnika je naveden še sprožilni dejavnik – to je tisti dejavnik oz. dogodek, ki je v življenju posameznika »kaplja čez rob«, da postane brezdomen (Rupar, 2020).

Vzroki	Dejavniki	Sprožilni dejavniki
Strukturni	Revščina	Dolgovi
	Nezaposlenost	Finančna stiska
	Stanovanjska problematika	Izselitev (prežeča ali dejanska)
Institucionalni	Institucionalizacija	Zapustitev institucije
	Bivanje v rejništvu ali drugi zunajdružinski obliki vzgoje	Zapustitev oblike skrbi
	Izkušnja zapora	Odpust iz zapora
	Izkušnja vojske	Odpust iz vojske
Odnosni	Izkoriščevalski odnos v otroštvu	Zapustitev doma staršev
	Izkoriščevalski odnos s partnerjem	Pobeg iz izkoriščevalskega odnosa
	Razpad družine (smrt ali ločitev)	Posameznik ostane sam
Individualni	Duševna bolezen	Slabšanje stanja/epizoda bolezni
	Motnja v duševnem razvoju	Konec podpornega odnosa
	Odvisnost od drog	Zloraba substanc
	Odvisnost od alkohola	Zloraba substanc

Tabela 1.2: Dejavniki, ki vodijo v nastanek brezdomstva (Rupar, 2020)

Pri govoru o brezdomstvu se navadno pojavljajo socialne, odnosne, zdravstvene in materialne teme, kar že samo po sebi govori o tem, kako kompleksen je pojav brezdomstva (Dekleva in Razpotnik, 2009a). Avtorja, ki sta na naših tleh pravzaprav pionirja raziskovanja in opredeljevanja brezdomstva, pravita, da se pojav brezdomstva izoblikuje postopoma. K temu »prispevajo« različni dejavniki, v različnih kombinacijah se namreč pojavljajo dejavniki iz zgornje tabele. Prav njihov preplet je ključen, da se brezdomstvo pri posamezniku zares zgodi (Dekleva in Razpotnik, 2007c). Avtorja navajata dober prikaz tega s tem, ko pravita, da

»strukturne značilnosti vzpostavljajo oder, na katerem lahko individualne značilnosti šele odigrajo svojo vlogo pri nastanku brezdomstva« (Dekleva in Razpotnik, 2007c, str. 22).

1.2 Obremenjujoče izkušnje v otroštvu

1.2.1 Opredelitev obremenjujočih izkušenj v otroštvu

Izraz obremenjujoče izkušnje v otroštvu (angl. Adverse Childhood Experiences, poznan tudi pod okrajšavo ACE, v slovenščini OIO) se je prvič pojavil v študiji leta 1998, ki je raziskovala pomembne povezave med obremenjujočimi izkušnjami v otroštvu in negativnimi zdravstvenimi izidi (National Health Care for the Homeless Council, 2019).

V študijah o obremenjujočih izkušnjah v otroštvu se najpogosteje meri 10 vrst izkušenj, ki se delijo na osebne izkušnje ter na izkušnje, ki so vezane na ostale člane gospodinjstva. V slovenski raziskavi, ki je bila izvedena leta 2019 in je zajemala skoraj 5000 posameznikov, so te izkušnje opredelili kot naslednje: čustveno in telesno nasilje ter čustveno in telesno zanemarjanje, spolna zloraba ali spolno nasilje (osebne izkušnje), razveza staršev ali zapustitev biološkega starša, nasilje med odraslimi v gospodinjstvu, življenje z odraslim, ki ima težave v duševnem zdravju ali je zasvojen ter življenje z odraslim, ki je v zaporu ali ki je storil hujše kaznivo dejanje (izkušnje, vezane na ostale člane gospodinjstva) (Kuhar in Zager Kocjan, 2020).

Raziskava (National Health Care for the Homeless Council, 2019) je pokazala, da ljudje, ki so doživeli štiri ali več OIO, 2–5krat pogosteje razvijejo klinično depresijo, zasvojenost, samomorilne težnje ter številne kronične zdravstvene težave (diabetes, rak, srčno-žilne bolezni, bolezni dihal), v primerjavi s tistimi, ki niso doživeli nobene od teh izkušenj (National Health Care for the Homeless Council, 2019). Pri OIO gre namreč za dolgotrajni stres, kjer se pri otroku skozi daljše časovno obdobje prekomerno aktivira stresni odziv. To ima lahko dolgoročne fiziološke in psihične učinke, saj otroci nimajo še povsem razvitih možganov in drugih delov živčnega sistema. Poleg tega še ne dostopajo do različnih virov in načinov za soočanje s težavami. To lahko vodi tudi v razvoj nekonstruktivnih praks soočanja s težavami, npr. različne oblike zasvojenosti. Take osebe naj bi v povprečju dosegale slabši šolski uspeh, nižjo stopnjo izobrazbe, dobivale slabšo zaposlitev ter imele nižji dohodek (Kuhar idr., 2020).

1.2.2 Raziskave o OIO

Prva raziskava o OIO je bila izvedena med letoma 1995 in 1997 v ZDA, narejena pa je bila na vzorcu, večjem od 17.000 enot. Ugotovili so, da so OIO zelo pogoste, ter da so povezane predvsem s slabšim fizičnim in duševnim zdravjem, tveganimi vedenji ter drugimi neugodnimi

izidi v odraslosti (Kuhar idr., 2020). Študije o OIO so bile po prvi ameriški raziskavi (1998) izvedene v različnih oblikah po številnih državah (Mešl in Rihter, 2023). V Sloveniji so prvič raziskovali pogostost OIO leta 2019. Izvedli so spletno anketo, ki jo je izpolnilo 4.939 posameznikov. Z vzorcem so skušali preslikati značilnosti, ki veljajo za vso slovensko populacijo, tako da so uravnovesili podatkovno bazo po spolu, starosti, izobrazbi in veroizpovedi. Ugotovili so, da je 76,5 % anketiranih v otroštvu doživelo vsaj eno od desetih OIO, ki so jih merili. V povprečju so osebe doživele 2,4 OIO, 27,3 % anketirancev pa je poročalo o štirih ali več doživetih OIO (Kuhar idr., 2020).

Obstaja enotni vprašalnik (NCJFCJ, b.d.) o prisotnosti OIO pri posamezniku, ki ga uporabljajo v vseh prej omenjenih raziskavah. Čeprav bistvo vprašalnika v vseh raziskavah ostaja enako, pa se lahko v nekaterih podrobnostih tudi razlikuje, npr. glede na specifike neke države ali preference raziskovanja tistih, ki izvajajo raziskavo. Med deset osnovnih OIO, katerih prisotnost so raziskovali tudi v Sloveniji, pa (skoraj vedno) spadajo: čustveno nasilje, telesno nasilje, spolna zloraba ali nasilje, čustveno zanemarjanje, fizično zanemarjanje, telesno nasilje med odraslimi v gospodinjstvu, življenje z odraslim članom gospodinjstva, ki ima težave v duševnem zdravju, ki je zasvojen oziroma ki je storil hujše kriminalno dejanje ali bil v zaporu, ter ločitev otroka in enega starša (zaradi smrti ali razveze staršev) (Kuhar in Zager Kocjan, 2020).

V spodnji tabeli so prikazani odstotki anketiranih v slovenski raziskavi, ki so poročali o posamezni osnovni obremenilni izkušnji v otroštvu.

Osnovna OIO	Odstotki anketiranih, ki poročajo o tej OIO
Fizično nasilje	42,7
Čustveno nasilje	55,8
Spolna zloraba	6,0
Fizično zanemarjanje	24,2
Čustveno zanemarjanje	25,0
Odrasel član gospodinjstva z duševno motnjo oz. težavo	13,0
Priča nasilju med odraslimi v gospodinjstvu	16,2
Zasvojenost odraslega člana gospodinjstva	21,1
Izguba biološkega starša, zapustitev, razveza	30,4
Hujše kaznivo dejanje ali zaporna kazen odraslega člana gospodinjstva	3,3

Tabela 1.3: Odstotki anketiranih, ki poročajo o posamezni osnovni OIO (Kuhar idr., 2020)

Najpogosteje doživeta OIO pri slovenskih anketirancih je bila čustveno nasilje, ki ga je v otroštvu doživljalo več kot polovica vseh anketirancev. Po pogostosti nato sledita fizično nasilje in izguba biološkega starša.

Z naraščanjem števila OIO narašča tveganje za fizične bolezni, duševne motnje ter nižje zadovoljstvo z življenjem. Večje število OIO je povezano tudi s simptomi posttravmatske motnje ter razvijanjem manj varnih oblik navezanosti, ki se večinoma prenašajo v odraslo življenje (Kuhar idr., b.d.). V slovenski raziskavi o OIO so ugotovili, da specifične negativne izide lahko povežejo z vrsto oziroma kombinacijo OIO, njihovim trajanjem ter razvojnim obdobjem, v katerem se je posamezna OIO (ali kombinacija več OIO) zgodila (Kuhar in Zager Kocjan, 2020).

V slovenski raziskavi so, poleg osnovnih, merili tudi dodatne OIO in ugotovili, da so Slovenci poročali povprečno o eni dodatni OIO (Kuhar idr., 2020). Dodatne obremenilne izkušnje, ki so jih vključili v slovensko raziskavo, vidimo v spodnji tabeli, poleg pa so zapisani še odstotki anketiranih, ki so posamezno izkušnjo doživeli.

Dodatna OIO	Odstotki anketiranih, ki poročajo o tej OIO
Podpovprečen materialni položaj	32,9
Viktimizacija s strani prijateljev ali odsotnost vsaj enega dobrega prijatelja	32,4
Podpovprečne ocene ali ponavljanje razreda	20,5
Težja prometna nesreča, resna bolezen	20,2
Smrt osebe, ki je bila anketirancu bližja od staršev, ali ločitev od nje	8,9
Občutil/a diskriminacijo (zaradi narodnosti, verske pripadnosti, spolne orientacije, hendikepa)	7

Tabela 1.4: Odstotki anketiranih, ki poročajo o posamezni dodatni OIO (Kuhar idr., 2020)

Najpogostejši dodatni obremenilni izkušnji, ki so ju anketiranci doživeli, sta bili podpovprečen materialni položaj v otroštvu ter viktimizacija s strani prijateljev oziroma odsotnost vsaj enega dobrega prijatelja. Ti dve izkušnji je doživela približno tretjina anketirancev, okrog 20 % pa jih je doživelo podpovprečne ocene ali ponavljanje razreda ter težjo prometno nesrečo ali resno bolezen v otroštvu.

Od leta 2009 dalje v večini zveznih držav ZDA sistematično zbirajo podatke o razširjenosti OIO. Zanimivo je, da so si rezultati o razširjenosti OIO ter njihovih posledicah med državami zelo podobni (Kuhar idr., 2020).

1.2.3 OIO in pozitivne izkušnje v otroštvu

Negativne učinke travmatičnih izkušenj lahko zmanjšajo pozitivne izkušnje v otroštvu. Med take izkušnje štejemo predvsem ugodne izkušnje v odnosih – z družinskimi člani, v šolskem okolju ali v skupnosti (Nacionalni inštitut za javno zdravje RS, 2020). Zato so v slovenski raziskavi o OIO anketirance spraševali tudi o pozitivnih izkušnjah, ki so jih doživljali v otroštvu. Opredelili so trinajst pozitivnih izkušenj, pričakovano pa so tisti, ki so poročali o več takih izkušnjah, bili deležni manj OIO. Naslednja tabela prikazuje, katere pozitivne izkušnje so raziskovali ter odstotke anketirancev, ki so zase opredelili, da so te izkušnje doživeli (Kuhar idr., 2020).

Doživeta pozitivna izkušnja	Odstotki anketiranih, ki so na 5-stopenjski lestvici označili pretežno drži ali povsem drži
Ko sem bil/a majhen/na, me je mama imela rada.	86,3
Ko sem bil/a majhen/na, me je oče imel rad.	80,3
Moji starši oz. skrbniki so imeli pri skrbi zame pomoč sorodnikov, sosedov oz. drugih ljudi.	45,3
Ko sem bil/a majhen/na, se je vsaj ena oseba iz moje družine rada igrala z menoj in tudi jaz sem se rad/a igrala z njim/njo.	76,9
Ko sem bil/a otrok, so bili v moji družini sorodniki, ki so me potolažili, če sem bil/a žalosten/na ali zaskrbljen/a.	67,9
Ko sem bil/a otrok, so me sosedi ali/in prijatelji mojih staršev oz. skrbnikov imeli radi.	80,1
Ko sem bil/a otrok, so mi bili učitelji/ce, trenerji/ke in/ali drugi ljudje izven družinskega kroga na voljo za pomoč ali podporo.	57,2
Ko sem bil/a otrok, je vsaj enega od staršev oz. skrbnikov zanimalo, kako mi gre v šoli.	85
Pri nas doma smo imeli pravila, ki naj bi se jih družinski člani držali.	65,8
Ko sem se počutil/a zares slabo, sem lahko skoraj vedno našel/a koga, ki sem mu zaupal/a in s katerim sem se lahko pogovoril/a.	62,1
Drugi so prepoznali, da sem sposoben/na in da zmorem stvari uresničiti.	70,1
Bil/a sem neodvisen/na in odločen/na.	58,9
Prepričan/a sem bil/a, da je življenje v mojih rokah.	53,3

Tabela 1.5: Odstotki anketiranih, ki so označili pretežno drži ali povsem drži (na petstopenjski lestvici od sploh ne drži do povsem drži) (Kuhar idr., 2020)

Najpogostejši pozitivni izkušnji, ki so ju anketiranci doživeli v otroštvu, sta ljubezen do njih s strani mame in očeta. Po pogostosti nato sledi izkušnja, da so jih v otroštvu imeli radi tudi sosedje oziroma prijatelji njihovih staršev, nato pa ta, da se je nekdo iz družine rad igral z njimi in da so se tudi oni radi igrali s to osebo.

Poleg (zgoraj naštetih) pozitivnih izkušenj pa lahko na ublažitev posledic OIO vpliva tudi psihična odpornost posameznika (Kuhar in Zager Kocjan, 2022). Psihična odpornost pomeni »pozitiven prilagoditveni odziv na obremenjujoče dogodke oziroma sposobnost vzdrževanja ustreznega vedenja ob stresnih dogodkih« (Kuhar idr., 2020, str. 3). Ta lahko deluje kot varovalni oziroma zaščitni dejavnik pred stresnimi in neugodnimi dogodki v življenju, ter lahko zmanjšuje prizadetost posameznika. Prav tako spodbuja pozitivno prilagajanje na okolje in boljše funkcioniranje na vseh ravneh življenja – čustvenem, kognitivnem, vedenjskem in socialnem. Psihična odpornost je odvisna od osebnih značilnosti (samopodobe, strategije spoprijemanja s težavami, zmožnosti samouravnavanja) in od aktualne podpore, ki jo posameznik prejema od družine ali širšega socialnega okolja. Za razvoj psihične odpornosti v otroštvu je pomembno, da ima otrok vsaj en odnos, ki mu predstavlja stabilnost, naklonjenost in podporo. To je lahko odnos s staršem ali skrbnikom, lahko pa tudi z drugo zanj pomembno odraslo osebo. Tak odnos, posebej če se pojavlja znotraj družine, pripomore k razvoju zaupanja, altruizma ter optimizma otroka, ki se nadaljuje tudi v njegovo odraslo življenje (Kovač, 2022).

V slovenski raziskavi o OIO (Kuhar idr., 2020) je na vprašanje, če so v otroštvu posamezniki imeli vsaj eno odraslo osebo, ki jim je bila bližje kakor starši in ob kateri so se počutili varne, videne in podprte, kar 43,6 % vprašancev odgovorilo pritrdilno. Najpogosteje so za to osebo opredelili babico, nato pa sledijo sestra/brat ter teta/stric (Kuhar idr., 2020). O pomembnosti vsaj enega pozitivnega odnosa v otroštvu govori tudi dejstvo, da so »posamezniki, ki so doživeli težje OIO in so kljub temu dobro funkcionalni, imeli v otroštvu vsaj en stabilen odnos s podporno odraslo osebo. Zlasti zgodnje izkušnje s podpornimi odnosi pomembno izoblikujejo otrokove možgane, s tem pa pozitivno vplivajo na kapaciteto za učenje in socialno-čustvene veščine« (Kuhar in Zager Kocjan, 2022, str. 99).

Ker so pozitivne izkušnje zelo pomemben zaščitni dejavnik pred posledicami OIO, bi morali v pomoč, ki je namenjena omilitvam teh posledic, vključiti predvsem krepitev posameznikove ter družinske odpornosti. To pomeni, da bi morali delati na krepitvi skupnosti, v kateri družine živijo (Mešl in Rihter, 2023). Raziskave namreč kažejo, da kljub težavam, ki so morda zaradi OIO pri otroku že nastopile, obstaja možnost »preprogramiranja« možganov s tem, ko jih izpostavimo novim, pozitivnim izkušnjam. Ta proces imenujemo nevroplastičnost. Zato so zgodnje intervencije ključnega pomena za zdrav dolgoročni razvoj otrok (National Health Care for the Homeless Council, 2019).

1.2.4 Dejavniki, ki vplivajo na pojavnost in število OIO

Večje število OIO se pogosto pojavi v kombinaciji z nizkim socialno-ekonomskim statusom družine (Kuhar idr., b.d.). Zato nekateri avtorji (npr. Hughes in Tucker, 2018 v Kuhar idr., b.d.) predlagajo, da bi se revščina obravnavala kot dodatna OIO. Menijo namreč, da socialno-ekonomske prikrajšanosti v otroštvu ne bi smeli zanemarjati, ker ima lahko na posameznika pomemben vpliv (Kuhar idr., b.d.), saj je lahko povezan z večjim tveganjem za nekatere OIO, vendar je povezava med pojavoma težko dokazljiva (Mešl in Rihter, 2023). Tudi Mešl in Rihter (2023) prepoznavata pomembnost revščine v otroštvu, s tem ko pravita, da gre pri tem predvsem za »pomanjkanje simbolnega kapitala, in sicer zaradi doživljanja diskriminacije, nespoštovanja ter pripisovanja drugačnosti tistim, ki živijo v revščini« (Mešl in Rihter, 2023, str. 231). Model »družinskega stresa«, o kateri pišejo Conger idr. (2002, v Mešl in Rihter, 2023) prikazuje, da revščina vpliva na kakovost medosebnih odnosov staršev, kar posledično vpliva tudi na življenje otrok (Mešl in Rihter, 2023). V Sloveniji je leta 2020 pod pragom revščine živelo 13,3 % oseb, 16,2 % pa pod mejo tveganja socialne izključenosti (Kuhar in Zager Kocjan, 2020). Nenehen boj za preživetje družine povzroča preobremenjenost pri starših ter destabilizacijo celotne družine, kar pogosto povzroči medgeneracijski prenos »zgodbe o neuspehu«, prav tako pa je za otroke iz takih družin bolj verjetno, da bodo doživeli več OIO (Kuhar in Zager Kocjan, 2020).

V slovenski raziskavi o OIO (Kuhar idr., 2020) so prišli do ugotovitve, da o povprečno višjem številu obremenjujočih izkušenj govorijo ženske, osebe v starostni skupini 46–55 let, nižje izobraženi (z osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo), tisti, ki so po samooceni v odraslosti v podpovprečnem materialnem stanju, tisti, katerih starši so bili manj izobraženi (so imeli le osnovnošolsko izobrazbo) ter tisti, ki so živeli v revnejših izvornih družinah (Kuhar idr., 2020). O vseh OIO, razen o telesnem nasilju in zasvojenosti enega od članov gospodinjstva, so v tej raziskavi bolj pogosto poročale ženske kakor moški. Mladi ljudje so redkeje poročali o telesnem nasilju, fizičnem zanemarjanju, spolnih zlorabah in nasilju, nasilju med odraslimi ter zasvojenosti enega od članov gospodinjstva v primerjavi s starejšimi, so pa pogosteje poročali o težavah v duševnem zdravju pri (vsaj) enem od odraslih v gospodinjstvu (Kuhar in Zager Kocjan, 2020).

V tujih študijah o OIO se najpogosteje kaže razlika v pojavnosti teh izkušenj glede na raso oziroma etničnost (npr. Slopen, 2016 v Kuhar in Zager Kocjan, 2020). Kar se tiče spola, so ugotovili, da ženske bolj pogosto govorijo o spolni zlorabi v otroštvu, moški pa o čustvenem in telesnem nasilju (Cunningham 2014 v Kuhar in Zager Kocjan, 2020). Glede starosti pa so v

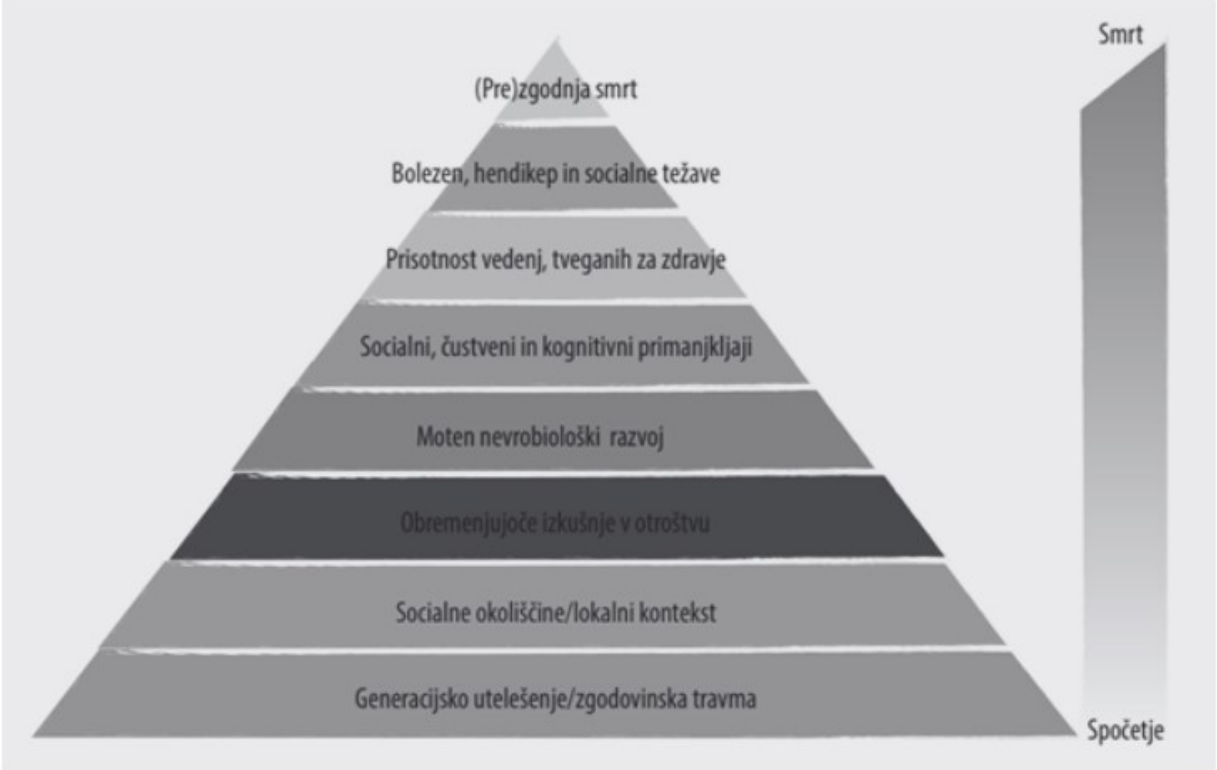
študiji na Madžarskem leta 2019 ugotovili, da je pojavnost OIO najvišja pri najmlajši skupini odraslih, starih med 18 in 29 let (Nagy, 2019 v Kuhar in Zager Kocjan, 2020).

1.2.5 Vpliv OIO na življenje posameznika

Pri OIO gre za dolgotrajen in ponavljajoč stres, ki ga strokovnjaki na tem področju imenujejo tudi toksični stres. Telo posameznika, ki doživlja OIO, je namreč stalno v stresnem odzivu, zato organizem misli, da je konstantno ogrožen. Ta stres lahko vpliva na nekatere telesne sisteme in telesne funkcije – npr. posamezne organe, imunski sistem, možganske funkcije (Kuhar idr., 2020).

Stritih (2006) zapiše, da imajo lahko posledice v otroštvu doživete travme veliko »rušilno moč«, vplivajo tako na življenje posameznika, ki je travmo doživel, kot tudi na življenja njegovih bližnjih. Ko otrok odrašča v družini, kjer je pogosto priča nasilju, obstaja verjetnost, da bo take vzorce in odzive tudi sam prenašal naprej v svoje odnose, ki jih bo ustvarjal v odraslosti. Travmatične izkušnje, ki jih otrok doživi v otroštvu, imajo lahko vpliv tudi na njegovo odzivanje ob vsakdanjih okoliščinah, ki se lahko kaže kot pretirano, neprimerno in nefunkcionalno. Ta odziv je lahko npr. agresiven, lahko pa gre za (na videz) povsem nepovezan odziv na nek dogodek, ki je podzavestno sprožil povezavo z določeno travmatično izkušnjo. V večini primerov se posameznik v tistem trenutku (pogosto tudi nikdar) tega ne zaveda, saj nima vpogleda v lastno podzavest (Gostečnik, 2019).

Posledice travme (ali doživetih OIO, če te močno vplivajo na posameznika) se lahko prenašajo iz generacije v generacijo, kar poteka tako skozi socialno okolje, kot tudi s prenašanjem genov (Kuhar idr., 2020). Naslednja slika prikazuje, kako OIO vplivajo na posameznika od njegovega spočetja do smrti.

Slika 1.1: Mehanizmi, s katerimi obremenjujoče izkušnje v otroštvu vplivajo na zdravje in dobrobit skozi celotno življenjsko obdobje (Kuhar idr., 2020)

Na sliki vidimo, da se nekatere posledice pojavijo že ob spočetju. To pomeni, da posameznik od staršev podeduje gene, ki so spremenjeni zaradi izkušenj, ki so jih doživeli oni sami. Prav tako v zgodnjem otroštvu na razvoj otroka vpliva njegovo socialno okolje, ki je tudi lahko zaznamovano s travmami, ki so jih doživeli starši, saj se obnašajo na določen način in s tem svoje travme prenašajo na otroke. Nato se lahko otrok tudi sam znajde v obremenjujočih situacijah, kot jih definira raziskava. Vse to, kar je posameznik do tega trenutka doživel, ima lahko negativen vpliv na njegovo zdravje, moten je torej njegov nevrobiološki razvoj, saj so možgani v stanju ogroženosti, zaradi česar se ne morejo optimalno razvijati. To lahko vodi v primanjkljaje na vseh področjih – socialnem, čustvenem in kognitivnem, zaradi česar ima posameznik slabše možnosti na področju izobraževanja in dela ter se nasploh slabše znajde v življenju. Tak posameznik morda razvije nekatera (za zdravje) tvegana vedenja, nekonstruktivne načine reševanja težav ter komunikacije, je delikventen, kar mu povzroča dodatne stiske, saj ga okolica izloča. Posledica so lahko razne bolezni, zasvojenosti, tudi hendikepi, ki se razvijejo zaradi nezdravega načina življenja. Vse skupaj lahko vodi v prezgodnjo smrt.

V raziskavi o povezanosti med OIO in pozitivnimi izkušnjami v otroštvu ter šolskim uspehom mladih v Sloveniji sta avtorici ugotovili, da se učenci z zgodovino travmatičnih izkušenj

odzivajo na določene načine. »Pogosto je to fiziološki odziv boja ali preživetveni način bega. Prvi način odzivanja pomeni, da učenec postane bolj trmast, kljubovalen in agresiven, če pa odreagira na način bega, postane bolj odsoten, zmeden, sanjav itd.« (Kuhar in Zager Kocjan, 2022, str. 105-106). Zlasti za tiste posameznike, ki so v otroštvu doživljali toksični stres, je v odraslosti značilen senzitiviran stresni odziv. Toksični stres pa povezujemo predvsem z izkušnjami zlorabe in zanemarjanja v zgodnjem obdobju življenja. Avtorici prav tako poudarjata, da je lahko šolsko okolje za učence z več OIO preveč stresno, zaradi česar ne morejo v celoti sodelovati v šolskem učnem procesu ter se razvijati kakor njihovi vrstniki. Zaradi nerazumevanja stisk in realnosti takih otrok so intervencije, ki naj bi jim pomagale, pogosto neučinkovite, saj se ukvarjajo s posledicami OIO, ne pa z njihovimi vzroki. Zato so ti učenci, ker so seveda moteči za ostale, diagnosticirani in etiketirani, v skladu s tem pa nato tudi »disciplinirani«. Na tak način se ustvarja »zgodba o neuspehu«, v katero je tudi sam učenec vedno bolj prepričan, kar slabo vpliva na njegovo samopodobo in prepričanja o sebi (Kuhar in Zager Kocjan, 2022).

Na to, kako bo posamezni dogodek vplival na posameznika, je odvisno od različnih dejavnikov. Tako od individualnih značilnosti posameznika, ki je to doživel, kot od vrste in značilnosti samega dogodka, ter družbenega in kulturnega konteksta, v katerem se je ta zgodil. Tudi npr. doživljanje enake OIO ima lahko, pri različnih posameznikih, ki živijo v različnih okoljih, zelo drugačne vplive nanje ter pusti drugačne posledice (Kuhar in Zager Kocjan, 2022).

1.2.6 Kritike študije OIO

V svojem magistrskem delu avtorica Kovač navaja različne poglede avtorjev in avtoric na negativne vidike raziskav o OIO. Prvi je ta, »da gre pri takih raziskavah za veliko metodološko pomanjkljivost zaradi retrospektivnosti. To pomeni, da s pomočjo anketiranca rekonstruiramo dogodke iz njegove preteklosti, kjer pa gre za nevarnost tega, da bo prišlo do večjih napak pri priklicu teh spominov« (Kelly-Irving in Delpierre, 2019 v Kovač, 2022, str. 5).

»Ker raziskave o doživetih OIO temeljijo na samoporočanju, lahko prihaja do pristranskosti priklica iz spomina, glede na velik starostni razpon vzorca. Pri starejših udeležencih zaradi časovne oddaljenosti tega obdobja, pri mlajših udeležencih pa zaradi časovne bližine in živosti spominov. Prav tako lahko na pristranskost vpliva zgodovinsko spreminjanje percepcij OIO, saj sta bila telesno kaznovanje (tj. fizično nasilje) in čustveno nasilje v preteklosti bolj legitimna, duševne težave so bile večji tabu, razlike pa se pojavljajo tudi glede razumevanja

fizičnega zanemarjanja in doživljanja revščine pri starejših in mlajših generacijah« (Kuhar in Zager Kocjan, 2020, str. 522).

Naslednja pomanjkljivost je »nedosledno definiranje kategorij OIO« (Kelly-Irving in Delpierre, 2019 in Greeson idr, 2014 v Kovač, 2022, str. 5), kar onemogoča primerjavo med raziskavami ter povzroči, da nekatere študije povsem spregledajo nekatere izkušnje, ki pa bi morda bile pomembne za tisto okolje (Kovač, 2022).

Največja pomanjkljivost, ki bi jo izpostavila je ta, da »gre pri študijah o OIO pogosto za napačno interpretacijo rezultatov. Pri teh študijah gre namreč za dokazovanje verjetnosti pojava, ne pa za poudarjanje deterministčnih neposredno vzročnih razmerij med OIO in zdravstvenim stanjem (ali drugim pojavom) v odraslosti« (Kelly-Irving in Delpierre, 2019 v Kovač, 2022, str. 6), kot si lahko bralec pogosto interpretira rezultate. »OIO namreč ni okužba, ki povzroči bolezen, temveč je v igri ogromno mehanizmov, ki igrajo pomembno vlogo pri neugodnih razpletih v odraslosti« (Finkelhor, 2017 v Kovač, 2022, str. 6).

Morda se tudi v mojem delu kdaj zazdi, da o razmerju med OIO ter dejavniki tveganja v odrasli dobi pišem kot o vzroku in posledici, vendar tega vsekakor ne impliciram. Še tako veliko število OIO namreč ne more imeti direktnega vpliva na nastanek brezdomstva, saj je le-to odvisno od prepleta več dejavnikov.

1.3 Brezdomstvo in OIO

1.3.1 Vpliv OIO na nastanek brezdomstva

Brezdomni posamezniki pogosto govorijo o zgodnjih razvojnih travmah, zlorabi, zanemarjanju ali moteni navezanosti. Pri mnogih se ti pojavi nadaljujejo tudi v odraslo življenje, pri čemer je pogost direkten povod v brezdomstvo prav nasilje v družini (Hopper, Bassuk & Olivet, 2010). Raziskava o odnosu med OIO in brezdomstvom (Roos idr., 2013) je zelo pomembna na tem področju, saj je dokazala, da med pojavoma obstaja močna povezava. V raziskavi je sodelovalo skoraj 35 tisoč udeležencev, ki so bili stari 20 ali več let. Raziskovali so širok nabor obremenjujočih izkušenj v otroštvu ter zgodovino brezdomstva v življenjih posameznikov. Resda nekateri družbeni dejavniki, kot je npr. pomanjkanje dostopnih stanovanj, pomembno vplivajo na obseg brezdomstva v določeni državi v nekem obdobju, vendar na to, da so nekateri posamezniki bolj dovzetni za brezdomstvo kakor drugi, vplivajo tudi demografske značilnosti ter življenjske zgodovine posameznikov. Obremenilne izkušnje v otroštvu so med populacijo brezdomcev izredno pogoste, s čimer lahko vsaj deloma povežemo slabe izide v njihovih

odraslih življenjih. Med populacijo brezdomnih je na primer prisotnost slabega duševnega zdravja ter odvisnosti veliko bolj pogosta kakor med splošno populacijo, slabo duševno zdravje pa je povezano s tistimi posamezniki, ki imajo npr. zgodovino rejništva in drugih OIO (Roos idr., 2013).

Posamezniki, ki so v raziskavi (Roos idr., 2013) poročali o dlje časa trajajočem brezdomstvu, so doživeli višjo stopnjo vseh OIO v primerjavi s tistimi, ki brezdomstva niso doživeli nikoli v življenju. Najbolj razširjene OIO pri tistih, ki doživljajo brezdomstvo, so bile telesna zloraba, telesna zanemarjenost in splošna disfunkcija gospodinjstva (kombinacija vseh petih OIO, ki se nanašajo na izkušnje v gospodinjstvu). Skoraj polovica vseh žensk, ki so dolgotrajno brezdomne, je v otroštvu doživela tudi spolno zlorabo (Roos idr., 2013). Prav tako so raziskave pokazale, da so ljudje, ki doživljajo ponavljajoče se epizode brezdomstva, bolj verjetno bili zlorabljeni v otroštvu kot ljudje, ki brezdomstvo doživijo le enkrat v svojem življenju (Hopper, Bassuk & Olivet, 2010).

Tudi raziskava Nacionalnega inštituta za duševno zdravje je ugotavljala povezavo med OIO ter tveganji za brezdomnost v odraslosti. Želeli so preveriti hipotezo, da OIO povečujejo možnost tveganja za pojav brezdomnosti v odraslosti. Rezultati pravijo, da je skoraj 69 % vseh brezdomnih v otroštvu doživelo katerokoli od OIO. Med tistimi, ki niso nikoli bili brezdomni, pa se je s katerokoli OIO srečalo le 22 % vseh. Najbolj pogosto se je med vsemi anketiranci pojavljalo pomanjkanju starševske skrbi v otroštvu (15,6 %). V vzorcu tistih, ki imajo v življenju zgodovino brezdomstva, je takih bilo kar 66 %. Ta podatek kaže na korelacijo pomanjkanja starševske skrbi v otroštvu in brezdomstvom v odraslosti. Po besedah avtorjev bi »preprečevanje zlorab in zanemarjanja otrok imelo ključno vlogo pri zmanjševanju socialnih problemov in brezdomnosti« (Herman, Susser, Struening in Link, 1997, str. 254).

Da povezava med OIO in brezdomstvom obstaja, govorijo tudi podatki raziskave o psihosocialnem statusu brezdomnih, o kateri piše Stegne (2015). Brezdomne osebe so v raziskavi namreč spraševali o izkušnjah nasilja v družini, duševnih stiskah in odvisnostih (Stegne, 2015), ki spadajo med osnovne OIO. »Več kot polovica anketiranih (61 %) je odgovorila, da so pri njih v otroštvu bile prisotne težave v družini – pri 49 % nasilje v družini, pri 36 % težave z odvisnostjo enega ali obeh staršev, pri 12 % pa duševne stiske odraslih članov gospodinjstva« (Stegne, 2015, str. 2).

Iz teh raziskav (Roos idr., 2013 in Herman, Susser, Struening in Link, 1997 in Psihosocialni status brezdomnih, 2014) izhaja pomembnost razumevanja širokega spektra slabih izidov za

odrasle, ki so povezane z več doživetimi OIO. Glede na to, da so OIO posameznike izpostavile večjemu tveganju za brezdomstvo v odraslosti, bi morale ranljive populacije biti presejane za OIO, da bi tako prišle do specifičnih intervencij (Roos idr., 2013), ki bi take posledice lahko omilile.

1.3.2 Brezdomstvo kot ena od OIO

Posamezniki, ki doživljajo brezdomstvo, živijo v konstantnem stresu glede tega, če bodo lahko tisto noč spali v varnem okolju ter če bodo lahko prišli do dostojnega obroka (Hopper, Bassuk & Olivet, 2010), kar se zelo sklada z definicijo OIO, ki pravi, da gre pri doživljanju le-teh za konstantno ogroženost telesa (Kuhar idr., 2020). Za spreminjanje okoliščin jim pogosto primanjkuje finančnih sredstev, življenjskih veščin ter socialne podpore. Prav tako so bolj dovzetni za to, da bodo tudi v odraslem življenju doživljali razne oblike obremenjujočih izkušenj – zanemarjanje, psihično, fizično in spolno zlorabljanje, nasilje v skupnosti ter nasilje v družini (Hopper, Bassuk & Olivet, 2010).

V New Yorku imajo center oskrbe za brezdomce, kjer izvajajo presejalni program za OIO. V družinskem zavetišču za brezdomce so ugotovili, da je skoraj vsak otrok, ki je tam nastanjen, do svojega 18. meseca starosti doživel vsaj 4 OIO (National Health Care for the Homeless Council, 2019). Prav tako je bilo ugotovljeno, da je več kot polovica brezdomnih otrok mlajših od 6 let, do tega leta pa potekajo najpomembnejši procesi za razvoj možganov in odpornosti. Tudi dejstvo, da otrok ne ve, če je varen ali ne, pomembno vpliva na njegov razvoj (Habekoss & Kobelak, b.d.). Dr. Regina Olasin, ki je v centru zaposlena kot glavna medicinska sestra, je poudarila, da »brezdomstvo sicer ni prepoznano kot eno od OIO, vendar so otroci, ki doživljajo brezdomstvo, vsakodnevno izpostavljeni takim tveganjem« (National Health Care for the Homeless Council, 2019, str. 2). Sama to vidi kot priložnost za izvajanje intervencij, ki bi učinke OIO omilili (National Health Care for the Homeless Council, 2019).

Izkušnja stanovanjske ogroženosti, ki je značilna za brezdomce (visoki stroški, slaba kakovost stanovanja, nestabilna okolja, prenatrpanost, brezdomstvo), izpostavlja otroke iz takih družin večjemu tveganju za več doživetih OIO. Brezdomni posamezniki in brezdomne mlade družine poročajo o primerih fizičnega in čustvenega zlorabljanja, finančnega izkoriščevanja in trgovanja z ljudmi, kar se jim dogaja med bivanjem v zavetiščih, na ulicah ali pri znancih in družini. Poleg tega imajo otroci, ki doživljajo brezdomstvo, pogosto skrbnike (ki so tudi sami brezdomni), ki doživljajo nezdravljene duševne bolezni ter motnje zasvojenosti s prepovedanimi substancami. Raziskave pogosto kažejo, da je nezdravljena duševna bolezen

skrbnika pogosto povezana s fizičnim in čustvenim zanemarjanjem otroka ter napoveduje večje škodljive zdravstvene izide pri otrocih. Skoraj 33 % otrok, ki doživljajo brezdomstvo ima vsaj enega starša, ki je v zaporu (National Health Care for the Homeless Council, 2019).

1.3.3 Preprečevanje OIO in brezdomstva ter socialno delo

»Način, kako se bo posameznik soočal z OIO, je odvisen ne le od objektivnih okoliščin, temveč tudi (in predvsem) od osebnostnih lastnosti. Tako tudi rešitev brezdomstva kot pojava ni le v zagotavljanju stanovanja, temveč predvsem v delu na sebi« (Boškič in Zajc, 1997, str. 244).

1.3.3.1 Preprečevanje brezdomstva

Leta 2021 so se evropske institucije ter vlade EU na konferenci Sveta EU zavzele za boj proti brezdomstvu. Države so ustanovile »evropsko platformo za boj proti brezdomstvu« ter si kot prednostno nalogo socialne Evrope postavile prav boj proti brezdomstvu. Podpisale so izjavo, v kateri so določile naslednje cilje za preprečevanje brezdomstva v EU:

- »Nihče ne bi smel spati na prostem zaradi pomanjkanja dostopnih in primernih nastanitev,
- nihče ne bi smel živeti v zasilni ali prehodni nastanitvi dlje, kot je potrebno za selitev v stalno nastanitev,
- nihče ne bi smel biti odpuščen iz ustanove, ne da bi dobil ponudbo za ustrezno nastanitev,
- nihče ne bi smel biti izseljen, ne da bi prejel pomoč pri iskanju ustrezne rešitve, ter
- nihče ne bi smel biti diskriminiran zaradi svojega brezdomskega statusa« (Evropska komisija, 2021, str. 1).

Sicer so v teoriji cilji dobro zastavljeni, vendar primanjkuje podrobnih navodil, kako bi članice to izpeljale. Kljub tem ciljem, ki so bili zastavljeni leta 2021, se namreč vse od zgoraj navedenih stvari v praksi še vedno dogajajo, zaradi česar se število brezdomcev ne znižuje v skladu s cilji, temveč se po podatkih Statističnega urada še povečuje (Statistični urad Republike Slovenije, 2017).

Evropski komisar za delovna mesta in socialne pravice, Nicolas Schmit, je dejal, »da je zagotovitev stanovanj in pomoči za brezdomce 19. načelo evropskega stebra socialnih pravic ter moralna dolžnost voditeljev, če želijo ustvariti pravično in vključujočo družbo za vse« (Evropska komisija, 2021, str. 2). 19. načelo evropskega stebra socialnih pravic je naslovljeno kot »stanovanja in pomoč za brezdomce«, državam EU pa nalaga:

- »da morajo za vse socialno ogrožene zagotoviti dostop do socialnega stanovanja oziroma kakovostne stanovanjske pomoči,
- da morajo ranljivim osebam nuditi primerno pomoč in zaščito pred prisilno izselitvijo, ter
- da brezdomcem zagotovijo primerna zatočišča in storitve ter spodbujajo njihovo socialno vključevanje« (Evropska komisija, b.d.).

Na Vincencijevi zvezi dobrote, ki deluje od leta 2006, se srečujejo z različnimi skupinami ljudi. Opažajo, da imajo težave, ki so na prvi pogled zelo drugačne druga od druge, zelo pogosto enak izvor, to je razpad intimnih odnosov oz. družine in doma. Dom sam namreč sestavljajo ne le stene in streha, temveč predvsem odnosi. V društvu pravijo, da »razpad doma najpogosteje povzročijo pretvarjanje, obtoževanje in hitenje. Govorijo tudi o odnosni revščini, ki posameznike prizadene na različne načine (brezciljnost, nasilje v družini, ločitev, alkoholizem itd.)« (Stegne, 2015, str. 5). Na društvu opozarjajo na to, da ob razpadu doma ni več motivacije, da bi posameznik reševal svoje življenjske probleme. Materialne dobrine same po sebi namreč postanejo prazne, saj nikakor ne morejo nadomestiti izgubljenih odnosov. Zato poudarjajo, da sicer lahko še naprej vlagamo energijo v reševanje materialne stiske ljudi, a brez upoštevanja odnosov ter njihove teže v posameznikovem življenju, celosten koncept revščine skušamo zgolj pomesti pod preprogo (Stegne, 2015).

Vlogo socialnega dela na Vincencijevi zvezi vidijo predvsem v tem, da »sledimo naslednjim načelom – vračajmo ljudem dostojanstvo, vzgajajmo jih za samospoštovanje, aktivno rešujmo njihovo psihosocialno problematiko ter jih spodbujajmo pri pridobivanju sposobnosti za delo. Pomagajmo jim pri razvijanju dobrih medsebojnih odnosov, pri ustvarjanju skupnosti in doma ter pri prevzemanju odgovornosti za svoje življenje« (Stegne, 2015, str. 22).

1.3.3.2 Preprečevanje OIO

Najboljši način za obravnavanje travm iz otroštva je seveda preprečiti, da bi se sploh zgodile. Spremembe, ki bi preprečevale pojav OIO, bi zahtevale večje družbene premike na ravni države. Zato posamezna društva ali organizacije nimajo moči, da bi take naloge opravljale same. Obstajajo pa nekatere intervencije, ki bi bile izvedljive tudi v okviru posameznih organizacij. To bi lahko bilo obravnavanje duševnih bolezni staršev (oziroma skrbnikov) ter delo s starši, ki zlorabljajo prepovedane substance ali alkohol. Eden od načinov za preprečevanje posledic OIO je tudi povezovanje staršev s tečaji (npr. »Pozitivno starševstvo« in »Sodelovanje medicinskih sester z družinami«), ki se ne ukvarjajo neposredno z vzrokom

OIO, a vseeno lahko omilijo njihov vpliv na otroka. Taki programi namreč zmanjšujejo zanemarjanje in maltretiranje otrok ter nasilje v družini, saj krepijo povezanost s skupnostjo ter njenimi storitvami (National Health Care for the Homeless Council, 2019).

Pri nas sicer programov, ki bi obravnavale otroke, ki doživljajo OIO ali njihove družine še nimamo, lahko pa iz tujih raziskav vidimo, da to ni edini način za krepitev družin. Pri tem so namreč pomembni predvsem interdisciplinarni programi, ki vključujejo zdravstvo, šolstvo, socialno varstvo, sodstvo, policijo ter druge pomembne organizacije. Da bi ustanovitev teh programov bila edina logična posledica slovenske raziskave o OIO iz leta 2019, opozarjata tudi avtorici, ki pišeta o njej (Kuhar in Zager Kocjan, 2020), a jih do danes še nismo vzpostavili. V povezavi s slovensko raziskavo se avtoricama porajajo sledeča vprašanja, povezana s socialnim delom in OIO – »Kako učinkoviti so sploh programi, ki nudijo pomoč družinam pri vzdrževanju in razvijanju spodbudnega družinskega okolja, kako učinkovit je sistem zaščite otrok, kako lahko podpremo ljudi z OIO?« (Mešl in Rihter, 2023, str. 233). Avtorici poudarjata pomembnost teh socialnih programov, saj revščino in socialno izključenost dojemata kot pomembna dejavnika pri tveganju za večje število OIO (Mešl in Rihter, 2023). Revščina je pomemben vidik pri obravnavanju OIO zato, ker so te bolj pogoste v družinah z nižjim socialno-ekonomskim statusom. Tako socialno delo kot socialna pedagogika v Sloveniji razvijata pristope pomoči družinam s številnimi izzivi[1]. Obe stroki pa poudarjata, da je treba različne vidike pomoči tem družinam predvsem povezati med seboj ter znati sodelovati z njimi (Kuhar in Zager Kocjan, 2020).

[1] Družine s številnimi izzivi je izraz, ki ga v socialnem delu uporabljamo za družine, »ki so ranljive, se soočajo s številnimi stresi in problemi. Pogosto se znajdejo v težkih življenjskih pogojih, ki pripeljejo do preobremenitve in destabilizacije družine, zato mnoge med njimi nimajo zadovoljenih osnovnih potreb. Najpogosteje se srečujejo z izzivi iskanja službe, nizkimi dohodki, nezmožnostjo pomagati otrokom pri šolskih zadevah, boleznimi, odvisnostmi, zlorabami, nasiljem, zatiranjem, brezdomstvom itd.« (Kodele in Mešl, 2016, str. 13).

2 Raziskovalni problem

Zadnji dve leti študija sem študijsko prakso opravljala na društvu Kralji ulice, ki je društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev. Pri pogovorih z uporabniki, ki so torej večinoma brezdomni, sem pogosto zaznala, da o svojih prvih letih življenja govorijo predvsem kot o viru težkih izkušenj, bolečin in travm. Največkrat so se v njihovih zgodbah o otroštvu in primarni družini pojavljali nezdravi odnosi (tako med staršema, kot med starši in otroki), razne zlorabe, zanemarjanje, alkohol, droge in nasilje. Ker sem podoben vzorec opazila pri velikem številu uporabnikov, sem začela razmišljati o tem, kako (in če sploh) izkušnje iz primarnih družin vplivajo na razvoj brezdomskega načina življenja. Ker večina teh posameznikov ni bila nikoli vključena v bolj zdravo družinsko okolje, te vzorce prenašajo v svoje odraslo življenje, v svoje partnerske odnose ter v lastne družine, če si jih ustvarijo. Ko sem se lotila raziskovanja te teme, sem naletela na zanimivo raziskavo, ki se ukvarja z najpogostejšimi obremenilnimi izkušnjami, ki jih posamezniki doživijo v otroštvu ter z razširjenostjo teh izkušenj med populacijo. Zato sem se odločila, da raziščem, kako je s temi izkušnjami med brezdomnimi uporabniki. To seveda ne pomeni, da sem mnenja, da je za nastanek brezdomstva pri posamezniku kriva izključno njegova primarna družina s tem, ko mu ni zagotovila dovolj dobrih pogojev za razvoj. Vzrok za nastanek brezdomstva je namreč vedno prav splet različnih okoliščin, ki se v nekem trenutku zgodi v življenju posameznika. So pa morda izkušnje iz otroštva en del tega spleta, ki ni dovolj raziskan in prepoznan pri delu s to populacijo. Ker nisem zaznala, da bi se v Sloveniji kdo ukvarjal s temo OIO med brezdomnimi osebami, v tujini pa je takih raziskav kar nekaj, se mi zdi, da bi lahko moja raziskava prispevala k začetku raziskovanja te teme. Po mojem mnenju bi lahko namreč to razkrilo pomembne povezave in dalo napotke za nadaljnje delo.

Pri raziskovanju sem se osredotočila predvsem na to, kakšna je po mnenju strokovnih delavcev (ki imajo izkušnje dela z brezdomnimi) prisotnost teh izkušenj med njihovimi brezdomnimi uporabniki ter kateri so po njihovem mnenju najpogostejši dejavniki, ki vplivajo na to, da oseba postane brezdomna.

2.1 Raziskovalna vprašanja

- Kateri so tisti dejavniki, ki jih strokovni delavci razumejo kot najpogostejše za nastanek brezdomstva pri posamezniku?
- Ali strokovni delavci, ki delajo z brezdomci, opažajo povezanost med pojavom brezdomstva in obremenilnimi izkušnjami, ki jih je posameznik doživel v otroštvu?

- V kolikšni meri, po mnenju strokovnih delavcev, izkušnje iz otroštva vplivajo na življenje posameznika v odraslosti?
- Ali so 3 najpogostejše OIO iz slovenske raziskave (Kuhar idr., 2020) enake kot po mnenju anketirancev (iz moje raziskave) najpogosteje ocenjene OIO pri brezdomnih uporabnikih?
- Katere so tiste OIO, ki so po mnenju strokovnih delavcev najpogosteje doživete med brezdomnimi uporabniki?

2.2 Hipoteze

H1: Strokovni delavci ocenjujejo, da so v primerjavi z drugimi skupinami dejavnikov (individualni, institucionalni, odnosni), strukturni dejavniki pogostejši pri nastanku brezdomstva.

Operacionalizacija: Povprečje ocen vseh strukturnih dejavnikov bo višje od povprečja ocen pri drugih skupinah dejavnikov.

H2: Med odnosnimi dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva, strokovni delavci ocenjujejo, da so izkoriščevalski odnos v otroštvu, izkoriščevalski odnos s partnerjem in razpad družine pri njihovih uporabnikih enako pogosti.

Operacionalizacija: Vsa tri povprečja ocen pogostosti dejavnikov bodo v razponu 0,5 števila.

H3: Večina strokovnih delavcev meni, da obremenjujoče izkušnje v otroštvu zelo vplivajo na posameznikovo življenje v odraslosti.

Operacionalizacija: Pri 7. vprašanju v vprašalniku bo vsaj 75 % anketirancev na petstopenjski lestvici označilo 4 ali 5.

H4: Za čustveno in telesno nasilje strokovni delavci menijo, da jih v otroštvu doživi večina ali vsi brezdomni uporabniki.

Operacionalizacija: Pri obeh OIO bo vsaj 75 % anketirancev označilo »večina« ali »vsi«.

H5: Z najmanjšo pogostostjo strokovni delavci ocenjujejo, da brezdomni v otroštvu doživijo spolno zlorabo ali nasilje.

Operacionalizacija: Pri OIO »spolna zloraba ali nasilje« bodo povprečne ocene najnižje med vsemi naštetimi OIO v 6. vprašanju vprašalnika.

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Moja raziskava je kvantitativna, saj sem zbirala večinoma številčne podatke, ki sem jih preštevala in kvantitativno analizirala (Mesec, 2021). Zbirala sem namreč podatke o tem, koliko so strokovni delavci stari, koliko let izkušenj imajo na področju dela z brezdomci, kako na lestvici 1–5 ocenjujejo pogostost dejavnikov za brezdomstvo, kako ocenjujejo vpliv OIO na življenje posameznika v odraslosti (prav tako na lestvici 1–5), ter kako na opisni lestvici nihče–vsi ocenjujejo pogostost OIO med brezdomci. Odprti vprašanji sta bili samo dve, in sicer eno v kombinaciji z lestvico, drugo pa povsem odprtega tipa, kjer sem odgovore analizirala kvalitativno. Prevladovala so kvantitativna vprašanja.

Raziskava je tudi empirična, saj sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo (Mesec, 2021), ki sem ga pridobila s pomočjo spraševanja. To gradivo sem nato tudi uporabila za preverjanje in dokazovanje hipotez ter odgovarjanje na raziskovalna vprašanja.

3.2 Spremenljivke

Spremenljivke	Indikatorji	Modalitete
Spol	Navedba spola v vprašalniku (1. vprašanje): *»Spol: ___«*	Vnaprej podani odgovori: – ženski, – moški, – drugo: _____
Starost	Navedba starosti v vprašalniku (2. vprašanje): *»Starost: ____«*	Prazna črta – anketiranci sami napišejo odgovor.
Izkušnje dela z brezdomnimi	Navedba števila let izkušenj, ki jih ima posameznik pri delu z brezdomci (3. vprašanje): *»Izkušnje dela z brezdomnimi (v letih): ____«*	Prazna črta – anketiranci sami napišejo odgovor.
Trenutno delovno mesto	Navedba trenutnega delovnega mesta (4. vprašanje): *»Naziv trenutnega delovnega mesta: _____«*	Prazna črta – anketiranci sami napišejo odgovor.
Ocena pogostosti strukturnega dejavnika - **revščina**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje – 1a).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)

Ocena pogostosti strukturnega dejavnika – **nezaposlenost**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje – 1b).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti strukturnega dejavnika – **stanovanjska problematika**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 1c).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti institucionalnega dejavnika – **institucionalizacija**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 2a).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti institucionalnega dejavnika **– bivanje v zunajdružinski obliki vzgoje**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 2b).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti institucionalnega dejavnika **– izkušnja zapora**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 2c).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti institucionalnega dejavnika **– izkušnja vojske**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 2d).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti odnosnega dejavnika – **izkoriščevalski odnos v otroštvu**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 3a).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti odnosnega dejavnika – **izkoriščevalski odnos s partnerjem**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 3b).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti odnosnega dejavnika – **razpad družine**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 3c).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti individualnega dejavnika – **duševna bolezen**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 4a).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)

Ocena pogostosti individualnega dejavnika – **motnja v duševnem razvoju**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 4b).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti individualnega dejavnika – **odvisnost od drog**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 4c).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti individualnega dejavnika – **odvisnost od alkohola**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (5. vprašanje - 4d).	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nikoli), – 2, – 3, – 4, – 5 (vedno)
Ocena pogostosti **čustvenega nasilja**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6a. vprašanje): *»Odrasel član gospodinjstva kriči, žali, ponižuje otroka; se obnaša tako, da je otroka strah, da bo telesno poškodovan.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena pogostosti **telesnega nasilja**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6b. vprašanje): *»Odrasel član gospodinjstva otroka odriva, klofuta, meče vanj stvari, ga grize, udarja, tepe; ga je kadarkoli udaril tako močno, da se mu je poznalo ali da je bil poškodovan; mu grozi s strelnim orožjem ali nožem.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem

Ocena pogostosti **spolne zlorabe ali nasilja**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6c. vprašanje): *»Odrasel ali vsaj 5 let starejša oseba otroka sili, da gleda pornografske vsebine; da gleda ali kaže spolne organe ali gleda spolni odnos; se otroka dotika ali ga sili, da se on nje dotika na seksualni način; oseba otroka napeljuje ali sili k spolnemu odnosu.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena pogostosti **čustvenega zanemarjanja**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6d. vprašanje): *»Otrok čuti, da ga nihče v družini nima zares rad; da nihče ne čuti da je pomemben oz. vreden ljubezni; v družini niso pozorni drug na drugega, niso povezani; otrok čuti, da si starši želijo, da se ne bi rodil.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena pogostosti **fizičnega zanemarjanja**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6e. vprašanje): *»Otrok v otroštvu ni imel dovolj hrane; moral je nositi umazana ali ponošena oblačila; ni imel nikogar, ki bi ga ščitil; zgodilo se je, da so bili starši tako pijani ali "zadeti", da niso mogli poskrbeti zanj.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena pogostosti **telesnega nasilja ali zlorab med odraslimi člani gospodinjstva**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6f. vprašanje): *»Otrok je bil priča telesnemu nasilju ali zlorabam med starši oz. drugimi odraslimi člani gospodinjstva.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem

Ocena pogostosti **odraslega člana s težavami v duševnem zdravju**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6g. vprašanje): *»Vsaj eden od članov gospodinjstva je bil pogosto depresiven, psihično nestabilen; je storil samomor.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena pogostosti **zasvojenosti člana gospodinjstva**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6h. vprašanje): *»Vsaj eden od članov gospodinjstva je bil zasvojen z alkoholom, prepovedanimi drogami ali je zlorabljal zdravila.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena pogostosti **razveze staršev, smrti ali zapustitve s strani starša**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6i. vprašanje): *»Vsaj eden od bioloških staršev je umrl pred 18. letom otrokove starosti; otrok dolgo ni živel z obema staršema; z enim/obema ni imel stikov dlje časa.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena pogostosti **kriminalnih dejanj enega od članov gospodinjstva**	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (6j. vprašanje): *»Vsaj eden od članov gospodinjstva je bil v zaporu ali je storil hujše kaznivo dejanje.«*	Ocenjevalna lestvica: – Nihče (0 %), – Malo (do 25 %), – Polovica (25 % do 75 %), – Večina (75 % do 99 %), – Vsi (100 %), – Ne vem
Ocena vpliva OIO na posameznika v odraslosti	Označen odgovor anketiranca v vprašalniku (7. vprašanje): *»Kako po vašem mnenju negativne izkušnje v otroštvu (navedene v prejšnjem vprašanju) vplivajo na posameznikove težave in nasploh na njegovo življenje v odraslosti?«*	Ocenjevalna lestvica 1–5: – 1 (nič), – 2, – 3, – 4, – 5 (zelo)

Tabela 3.1: Spremenljivke

3.3 Merski instrument (in viri podatkov)

Merski instrument, ki sem ga pri raziskovanju uporabila, je bil strukturiran spletni vprašalnik, ki sem ga oblikovala v spletnem programu Arnes 1ka. Vprašalnik sem pred objavo tudi testirala, in sicer tako, da sem ga poslala petim osebam in jih prosila za povratne informacije, ki sem jih potem upoštevala pri dokončnem urejanju vprašalnika.

Moj vprašalnik je sestavljalo 8 vprašanj, od katerih so nekatera imela še podvprašanja, tako da so anketiranci morali skupaj odgovoriti na 30 postavk. Vprašanj zaprtega tipa je bilo 25, 4 so bila odprtega tipa, eno vprašanje pa je bilo sestavljeno, saj so morali anketiranci najprej izbrati število na lestvici 1–5 (zaprti del vprašanja), nato pa še razložiti svoj odgovor (odprti del vprašanja).

Moj vprašalnik je vseboval instrumente, ki so imele samo en indikator (npr. spol, starost) ter ocenjevalne lestvice. Pri ocenjevalnih lestvicah lastnosti merimo s tem, da jim pripišemo določeno število, ne da bi prej definirali kriterije primerjave (Mesec, 2021). V mojem vprašalniku so se pojavile ocenjevalne lestvice nedefiniranih pojmov (vse lestvice znotraj 5. vprašanja), pri katerih nisem v naprej definirala, kakšen mora biti nek pojav, da bi ga anketiranci umestili na določeno mesto na lestvici. Prav tako pa sem uporabila tudi lestvico definiranih kategorij, kjer sem posamezne stopnje opisala bodisi z verbalnimi definicijami (7. vprašanje) bodisi z odstotki (6. vprašanje, kjer se sicer pojavijo tako odstotki kot tudi verbalna definicija).

Vprašalnik je bil delno zasnovan na že priznanem in preverjenem vprašalniku, s katerim so merili prisotnost OIO pri Slovencih v raziskavi leta 2019 (Kuhar idr., 2020). Na tem vprašalniku je temeljilo moje 6. vprašanje, kjer sem za vsako OIO indikatorje iz originalnega vprašalnika združila v eno samo vprašanje. Ostala vprašanja sem izoblikovala samostojno, ter jih dokončno dodelala s pomočjo povratnih informacij, ki sem jih dobila (od mentorja, od profesoric pri različnih predmetih v 4. letniku ter od oseb, s katerimi sem izvedla test vprašalnika pred objavo le-tega).

Celoten vprašalnik se nahaja v Prilogi 1.

3.4 Populacija in vzorčenje

Mojo populacijo predstavljajo vsi strokovni delavci, študentje in prostovoljci, ki so v času zbiranja podatkov (od 26. 2. 2024 do 17. 4. 2024) živeli v Republiki Sloveniji in imajo v svojem življenju vsaj eno leto izkušenj dela z brezdomnimi.

Moj vzorec je bil neslučajnostni, kar pomeni, da niso vse enote imele enakih možnosti, da pridejo v vzorec. Prav tako je vzorec bil priročen, saj sem anketirala tiste strokovne delavce, ki so mi najbolj dostopni (Mesec, 2021). V vzorec sem imela namen vključiti 100 enot, saj sem anketni vprašalnik poslala vsem tistim posameznikom in organizacijam, ki jih poznam oz. za katere vem, da se ukvarjajo s populacijo brezdomnih (teh je bilo približno 120), prav tako sem anketni vprašalnik objavila na svojih družbenih omrežjih ter tudi v skupinah, ki so namenjene tistim, ki delajo v socialnem varstvu. Pričakovala sem, da bom prejela veliko več odgovorov, a je bil osip precejšnji. Razlog za to je po mojem mnenju ta, da vprašalnik ni bil tako kratek, da bi ga osebe na hitro izpolnile, saj so si morali pri nekaterih vprašanjih vzeti nekaj časa za razmislek. Opazila sem, da je kar nekaj vprašalnikov bilo izpolnjenih do strani, kjer sem spraševala o OIO, tam so nekateri odgovorili na prvih nekaj postavk, drugi pa so povsem prekinili z izpolnjevanjem ankete. Tako sem na koncu od 247 oseb, ki so začele z izpolnjevanjem, prejela le 45 vprašalnikov, ki so bili v celoti izpolnjeni in predstavljajo moj dejanski vzorec.

3.5 Zbiranje podatkov

Metoda raziskovanja, ki sem jo uporabila, je bila individualno, pisno, enkratno, posredno in standardizirano spraševanje o mnenjih in stališčih glede raziskovane tematike (Mesec, 2021). Podrobneje posamezni pridevniki uporabljenega raziskovanja pomenijo naslednje:

- *Individualno* – anketiranci so dobili vprašalnik, ki so ga izpolnjevali brez prisotnosti drugih anketirancev;
- *Pisno* – anketiranci so sami izpolnjevali vprašalnike ter sami zapisovali svoje odgovore;
- *Enkratno* – podatke sem pridobivala enkratno, saj spraševanja ne bom ponavljala;
- *Posredno* – z anketiranci nisem bila v neposrednem stiku, saj so na vprašalnik odgovarjali prek spletnega programa;
- *Standardizirano* – moja vprašanja so bila vnaprej sestavljena in zapisana v obliki vprašalnika, ponekod so bili tudi odgovori vnaprej predvideni, vsi anketiranci so dobili enaka vprašanja;
- *O mnenjih in stališčih* – strokovne delavce sem spraševala o njihovih mnenjih in stališčih glede razširjenosti OIO pri brezdomnih osebah ter glede pogostosti dejavnikov, ki po njihovem mnenju vplivajo na nastanek brezdomstva.

Podatke sem torej zbirala od vključno 26. 2. 2024, ko sem poslala prvo elektronsko sporočilo, v katerem sem prosila za izpolnjevanje vprašalnika, do vključno 17. 4. 2024, ko sem

deaktivirala vprašalnik v programu Arnes 1ka ter začela z obdelavo pridobljenih podatkov. Vmes sem povezavo do anketnega vprašalnika večkrat delila na svojih družbenih omrežjih, prav tako pa sem zaradi precej slabšega odziva od pričakovanega, 21. 3. 2024 ponovno poslala mail istim osebam kakor prvič ter jih še enkrat pozvala k izpolnjevanju vprašalnika.

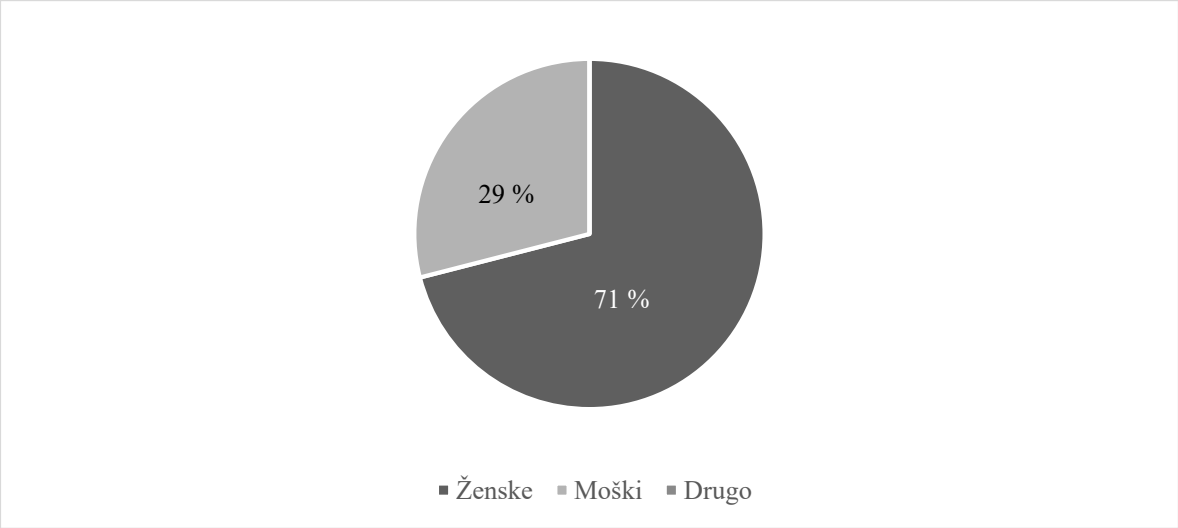
3.6 Obdelava in analiza podatkov

Po koncu zbiranja odgovorov od respondentov in deaktiviranju vprašalnika, sem se lotila obdelave ter analize podatkov. Podatke iz programa Arnes 1ka sem prenesla v Excel, kjer sem za vsako vprašanje posebej (razen za 8., kjer je bila obdelava v celoti kvalitativna) oblikovala tabele, kjer se mi je to zdelo smiselno, pa tudi grafe. V vsaki tabeli sem zapisala frekvenco, odstotke ter kumulativne odstotke. Pri določenih vprašanjih sem podatke prikazala na ta način, da sem jih združila v razrede, pri nekaterih pa sem podatke pustila posamično. Izračunala sem tudi srednje vrednosti: pri vprašanjih 2, 3 in 7 vse tri (mediano, modus ter aritmetično sredino), pri vprašanju 4 le modus, pri vprašanjih 5 in 6 (in vseh njunih postavkah) pa aritmetične sredine. Standardni odklon sem izračunala pri 2. in 3. vprašanju. S pomočjo zbranih in analiziranih podatkov sem nato preverjala odgovore na raziskovalna vprašanja ter hipoteze, ki sem si jih zastavila pred pričetkom raziskovanja.

Za 7. in 8. vprašanje, ki sta bila odprtega tipa, sem uporabila še kvalitativno analizo, kjer sem se poslužila odprtega ter osnega kodiranja. Pri prvem sem v Excel tabelo najprej prepisala vse izjave, ki sem jim nato pripisala pojme ter kode, nato pa sem jih razdelila še v kategorije in nadkategorije. Pri osnem kodiranju sem nato posamezne kode pojmov zapisala skupaj pod njihove nadkategorije, kategorije in teme.

4 Rezultati

4.1 Spol (1. vprašanje)

Graf 4.1: Spol anketirancev (n=45)

Z grafa je razvidno, da so večino anketirancev predstavljale pripadnice ženskega spola. Moških je bila približno ena tretjina, kot »drugo« pa se ni opredelil nihče.

4.2 Starost (2. vprašanje)

Razredi starosti	Natančne meje razredov X_{0min} - X_{0max}	X_K	f	f %	F	F %
21–30	20,5–30,5	25,5	9	20	9	20
31–40	30,5–40,5	35,5	13	29	22	49
41–50	40,5–50,5	45,5	7	15,5	29	64,5
51–60	50,5–60,5	55,5	16	35,5	45	100
SKUPAJ			45	100		

Tabela 4.1: Vprašanje 2 – Starost anketirancev (razredi)

Razpon starosti anketirancev se je raztezal od 23 do 63. Največja je bila skupina oseb, starih od 51 do 60 let, ki je predstavljala malo več kot eno tretjino vseh, naslednja po velikosti pa je bila starostna skupina od 31 do 40 let, ki je prav tako predstavljala približno eno tretjino anketirancev. Najmanjšo skupino predstavljajo tisti v rangu starosti od 41 do 50 let, teh je bilo približno 16 %, 20 % pa jih je bilo v najmlajši skupini, starih od 21 do 30 let.

Povprečna starost anketirancev je bila 42,7 let, s standardnim odklonom 12,4, kar pomeni, da so se vrednosti v povprečju za toliko odklanjale od povprečja. Modus znaša 38 let, kar pa pomeni, da je v množici podatkov to tista številka, ki se je največkrat pojavila med odgovori. Mediana podatkov o starosti znaša 41 let. Ta podatek predstavlja vrednost, ki se pojavlja na

sredini ter nam pove, da je polovica oseb bila stara 41 let oz. manj, polovica oseb pa 41 let oz. več.

4.3 Število let izkušenj dela z brezdomnimi (3. vprašanje)

Razredi let izkušenj	Natančne meje razredov X_{0min} - X_{0max}	X_K	f	f %	F	F %
1–3	0,5–3,5	2	13	29	13	29
4–6	3,5–6,5	5	13	29	26	58
7–9	6,5–9,5	8	4	9	30	67
10–12	9,5–12, 5	11	5	11	35	78
13–15	12,5–15,5	14	5	11	40	89
16–18	15,5–18,5	15	1	2,5	41	91,5
19–21	18,5–21,5	20	3	6	44	97,5
22–24	21,5–24,5	21	0	0	44	97,5
25–27	24,5–27,5	26	0	0	44	97,5
28–30	27,5–30,5	29	1	2,5	45	100
SKUPAJ			45	100		

Tabela 4.2: Vprašanje 3 – Leta pridobljenih izkušenj dela z brezdomnimi (razredi)

Odgovori glede let pridobljenih izkušenj, ki so jih anketiranci imeli pri delu z brezdomnimi, so se odgovori vrstili od 1 do 28 let. Povprečna vrednost znaša 7,9 let, mediana pa 10 let, torej je polovica anketirancev imela 10 ali več let izkušenj dela z brezdomnimi, polovica pa 10 ali manj. Modus znaša 3 leta, kar pomeni, da se je ta vrednost najpogosteje pojavila v množici podatkov.

Največ posameznikov je bilo v prvih dveh skupinah po številu let izkušenj, in sicer v tisti, kjer so bile osebe z 1 do 3 let izkušenj ter v skupini ljudi s 4 do 6 let izkušenj. V obeh je bilo 29 % anketirancev. Na drugem mestu sta skupini 10–12 in 13–15 let, v obeh je bilo po 11 % anketirancev, potem si pa sledijo 7–9 let, 19–21 let ter na koncu 16–18 in 28–30 let, kjer je bil po en anketiranec.

4.4 Naziv trenutnega delovnega mesta (4. vprašanje)

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Študentka	2	4,5	4,5
Strokovna delavka na CSD	5	11	15,5
Strokovna delavka (ni specificirano kje)	8	18	33,5
Direktorica CSD/javnega zavoda	2	4,5	38

Strokovna vodja programa	8	18	56
Diplomirana medicinska sestra	1	2	58
Delavka na področju invalidskega varstva	1	2	60
Policist	1	2	62
Laična delavka	4	9	71
Svetovalec	1	2	73
Ni navedla odgovora	12	27	100
SKUPAJ	45	100	

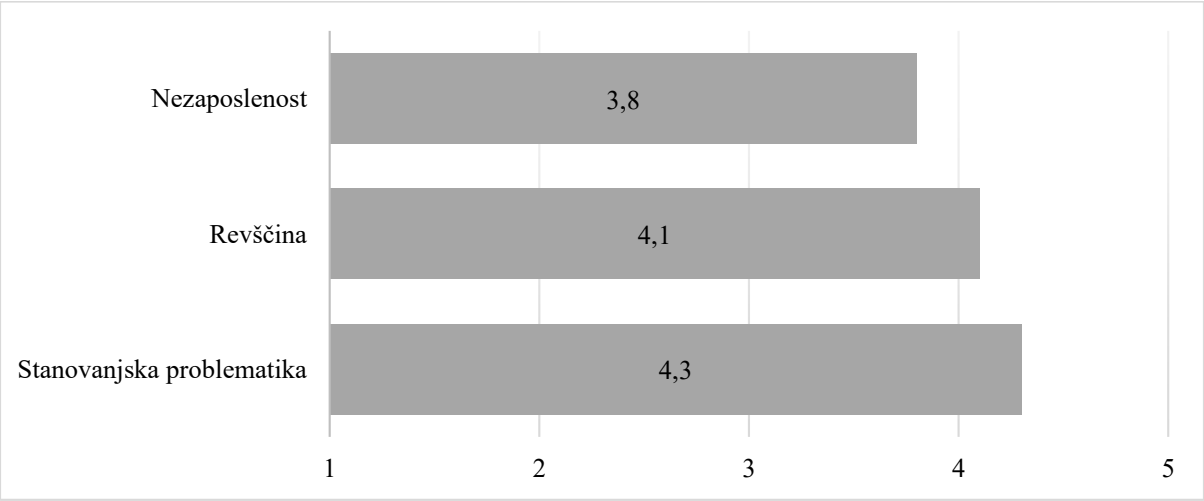
Tabela 4.3: Vprašanje 4 – Trenutno delovno mesto (frekvence)

Populacijo anketirancev so sestavljali različni profili posameznikov in posameznic. To sta bili dve študentki, 13 strokovnih delavk (od tega 5 zaposlenih na CSD-ju, 8 pa nedefiniranih, skupaj 29 %), dve direktorici (ena direktorica CSD-ja, druga pa javnega zavoda), 8 strokovnih vodij programa, 4 laične delavke oz. delavci in po ena medicinska sestra, delavka na področju invalidskega varstva, en policist ter en svetovalec. Skoraj ena tretjina anketirancev odgovora ni navedla (27 %). Modusa sta dva, in sicer strokovna delavka oz. delavec ter strokovna oz. strokovni vodja programa, saj sta bila to najpogosteje navedena odgovora.

4.5 Pogostost dejavnikov, ki vplivajo na brezdomstvo (5. vprašanje)

Pri vprašanjih o pogostosti dejavnikov, ki vplivajo na nastanek brezdomstva, sem v vsakem navedla, da število 1 predstavlja, da dejavnik po mnenju anketiranca ni nikoli prisoten pri nastanku brezdomstva, število 5 pa predstavlja mnenje anketiranca, da je dejavnik vedno prisoten, ko oseba postane brezdomna.

4.5.1 Strukturni dejavniki

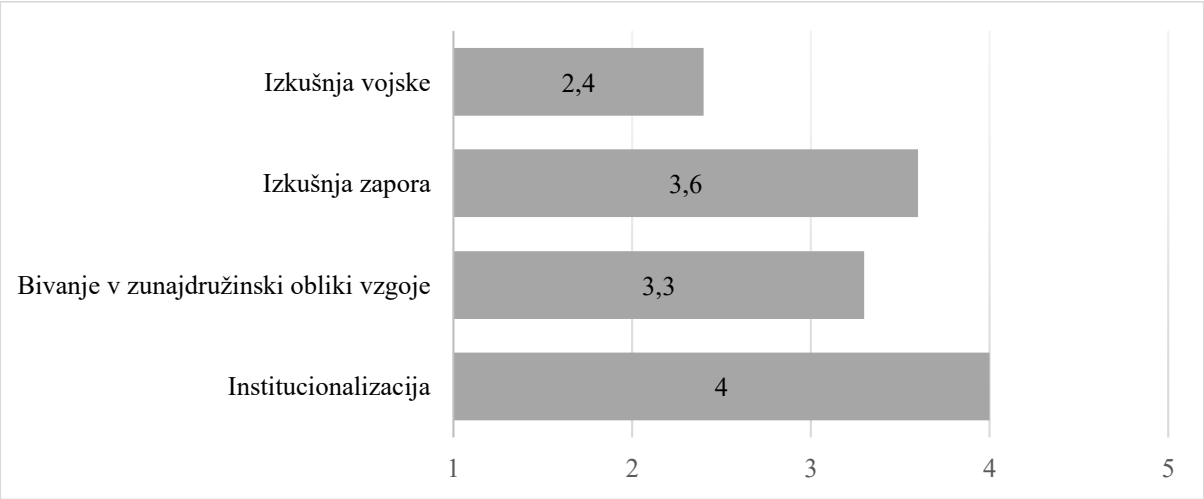

Graf 4.2: Povprečne ocene pogostosti strukturnih dejavnikov (n=43)

Da so v kombinacijo dejavnikov, ki pri posamezniku pripeljejo do brezdomstva, prisotni tudi strukturni dejavniki, so se anketiranci večinoma strinjali, na kar kažejo visoke povprečne ocene le-teh. Kot najpogostejšo so označili stanovanjsko problematiko, ki je tudi najvišje ocenjena med vsemi dejavniki v vprašalniku. Tudi dva ostala strukturna dejavnika (nezaposlenost in revščina) imata visoki oceni, saj sta njuni povprečji 3,8 ter 4,1.

Tabele s frekvencami za vsak posamezni dejavnik se nahajajo v Prilogi 2.

4.5.2 Institucionalni dejavniki

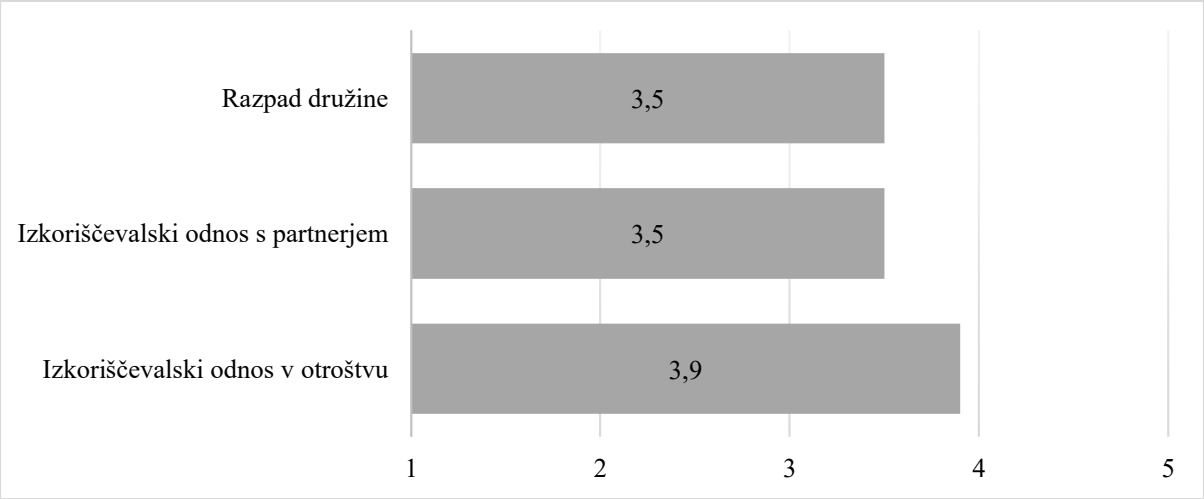

Graf 4.3: Povprečne ocene pogostosti institucionalnih dejavnikov (n=43)

Pri institucionalnih dejavnikih so bile ocene nekoliko nižje kot pri strukturnih. Najvišjo oceno pogostosti ima dejavnik institucionalizacija, ki znaša 4, nato si po pogostosti sledijo izkušnja zapora, bivanje v zunajdružinski obliki vzgoje ter izkušnja vojske.

Tabele s frekvencami za vsak posamezni dejavnik se nahajajo v Prilogi 3.

4.5.3 Odnosni dejavniki

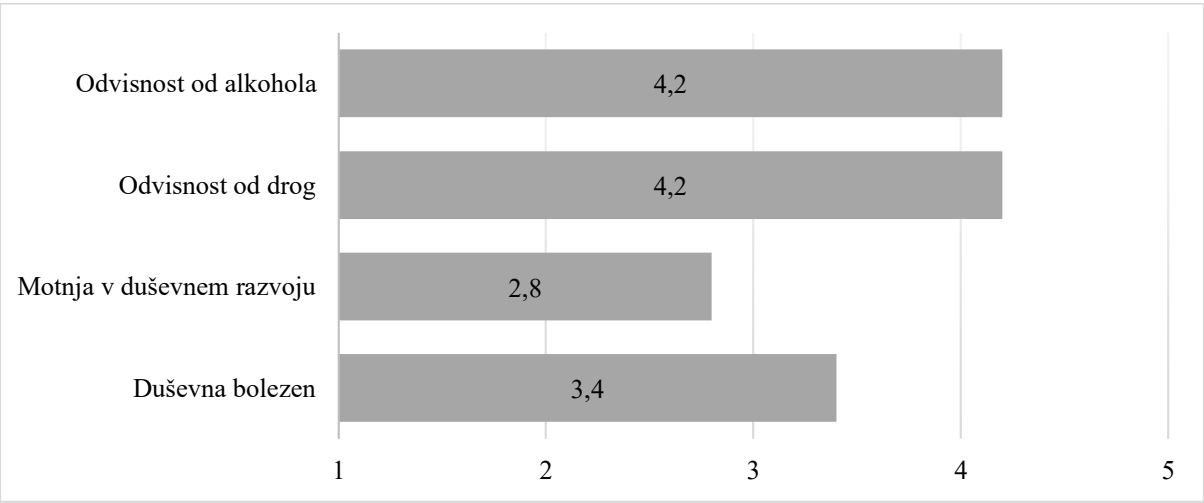

Graf 4.4: Povprečne ocene pogostosti odnosnih dejavnikov (n=43)

Razpad družine in izkoriščevalski odnos s partnerjem so anketiranci ocenili kot enako pogosta dejavnika, za nekoliko bolj pogostega pa so ocenili izkoriščevalski odnos v otroštvu, čigar povprečna ocena znaša nekoliko manj kot 4.

Tabele s frekvencami za vsak posamezni dejavnik se nahajajo v Prilogi 4.

4.5.4 Individualni dejavniki

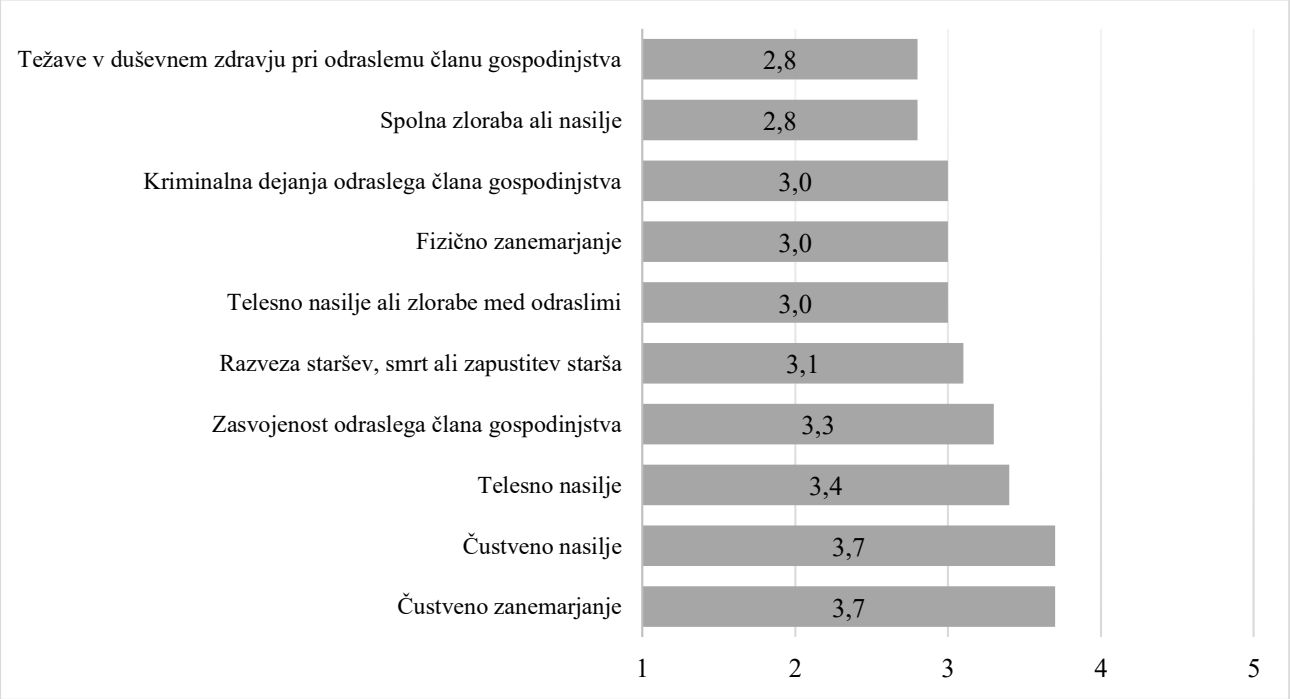

Graf 4.5: Povprečne ocene pogostosti individualnih dejavnikov (n=43)

Med individualnimi dejavniki imata najvišjo povprečno oceno odvisnost od alkohola ter od drog, in sicer sta obe enaki – 4,2. Nato sledi duševna bolezen, najredkeje pa so anketiranci označili prisotnost motnje v duševnem zdravju[2].

Tabele s frekvencami za vsak posamezni dejavnik se nahajajo v Prilogi 5.

4.6 Pogostost posameznih OIO (6. vprašanje)

Graf 4.6: Povprečne ocene pogostosti posameznih OIO pri brezdomcih (n=39)

Anketiranci so pri tem vprašanju morali označiti odgovor na opisni lestvici. Na tej so se nahajale vrednosti »Nihče (0 %),« »Malo (do 25 %),« »Polovica (25 do 75 %),« »Večina (75 do 99 %),« »Vsi (100 %)« ter »Ne vem« (ki ni vključena v izračun). Vrednosti na grafu se raztezajo od 1 do 5. Število 1 je bilo dodeljeno vrednosti »Nihče (0 %)«, število 2 vrednosti »Malo (do 25 %)« in tako naprej do 5, ki je bila dodeljena vrednosti »Vsi (100 %)«. Za pogostost težav v duševnem zdravju pri odraslih v gospodinjstvu ter spolno zlorabo oz. nasilje znaša povprečje 2,8, kar pomeni, da anketiranci ocenjujejo pogostost teh izkušenj pri nekaj manj kot polovici brezdomnih posameznikov. Za kriminalna dejanja odraslih članov gospodinjstva, fizično zanemarjanje ter telesno nasilje oziroma zlorabe med odraslimi člani

[2] Razlika med motnjo v duševnem razvoju in duševno boleznijo je ta, da »duševne bolezni spadajo med bolezni, ki jih lahko zdravimo (zdravstvena nega, medicinska in psihična terapija; lahko samostojno živijo, ko je njihova duševna težava pod nadzorom), medtem ko gre pri motnjah v duševnem razvoju za stanje, ki traja vse življenje (to ni bolezen, zato se je ne zdravi; taka oseba potrebuje za samostojno življenje lahko razumljive informacije, izobraževanje in usposabljanja)« (Zveza Sožitje, b.d.).

gospodinjstva so anketiranci ocenili, da jih doživlja polovica uporabnikov. Ločenost od starša (zaradi razveze, smrti ali zapustitve starša), zasvojenost odraslega v gospodinjstvu ter telesno nasilje je doživelo (po ocenah anketirancev) nekje med 25 ter 75 %, prav tako tudi čustveno nasilje ter čustveno zanemarjanje, ki sta bili najpogosteje ocenjeni OIO (3,7).

Tabele s frekvencami za posamezne odgovore se nahajajo v Prilogi 6.

4.7 Mnenje o vplivu OIO na odraslost in osebna spoznanja anketirancev (osno kodiranje – 7. in 8. vprašanje)

7. in 8. vprašanje sta bila odprtega tipa, zato sem ju pri rezultatih združila. 7. vprašanje je vključevalo tudi zaprti del vprašanja, kjer so anketiranci najprej na lestvici od 1 do 5 označili, kako mislijo, da OIO vplivajo na življenja posameznikov v odraslosti. Njihove odgovore prikazuje naslednja tabela.

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1 (nič)	0	0	0
2 (malo)	0	0	0
3 (srednje)	3	10	10
4 (precej)	4	14	24
5 (zelo)	22	76	100
SKUPAJ	29	100	

Tabela 4.4: Vprašanje 7 – Ocena vpliva OIO na posameznika v odraslosti (n=29)

Povprečje odgovorov je zelo visoko, in sicer znaša 4,7. To pomeni, da anketiranci (sicer jih je na to vprašanje odgovorilo le 64 %) menijo, da OIO zelo vplivajo na življenje posameznika v odraslosti.

Tako modus kot mediano v tem primeru predstavlja št. 5, s katero so anketiranci označili svoje mnenje o tem, da OIO zelo vplivajo na življenje posameznika v odraslosti. Tako je namreč označilo kar 76 % vseh, ki so odgovorili na to vprašanje.

Med odgovori (združeni z odgovori na 8. vprašanje, pri katerem sem spraševala o mislih in osebnih ugotovitvah anketirancev) so najpogosteje pisali o negativnih posledicah OIO, o težavah brezdomcev ter o njihovih značilnostih. Kot negativne posledice OIO so anketiranci najpogosteje navajali razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja, razne primanjkljaje v odraslosti ter prenašanje teh negativnih vzorcev tudi v svoje odnose in družine. Tudi glede vpliva izkušenj iz otroštva so poudarjali, da otroštvo pomembno izoblikuje posameznika, da ljudje posnemamo ravnanja svojih staršev ter da naučene vzorce prenašamo v odraslost. Glede

težav brezdomcev, ki naj bi bile povezane z OIO, so anketiranci poročali predvsem o pomanjkanju življenjskih spretnosti,

»Manjka jim orodij za spopadanje z vsakdanom, manjka jim samozavesti in samovrednosti.«

(/7.10g/, /7.10h/, /7.20i/)

»Največkrat ti ljudje niso sposobni biti iskreni, niso pripravljeni prevzeti odgovornosti in napora življenja.«

(/8.8r/, /8.8s/, /8.8t/)

o šibki socialni mreži ter o pomanjkanju možnosti in priložnosti, da bi v svojem življenju kaj spremenili. Prav tako so govorili o tem, da so pomemben del njihovega življenja stanovanjske težave, vedenjske težave, težave, ki izvirajo iz otroštva ter težave zaradi raznih bolezni (ki so nemalokrat posledica njihovega lastnega ravnanja). Anketiranci so, predvsem pri zadnjem vprašanju, podajali tudi lastne uvide, ki so jih pridobivali pri svojem delu z brezdomnimi. O njih so povedali, da so to ranjeni ljudje, da ima čisto vsak posameznik svojo unikatno zgodbo, da pogosto izvirajo iz nefunkcionalnih družin,

»Večina naših uporabnikov izhaja iz neurejenih družinskih razmer,« »kjer je bil pri starših prisoten eden ali več naslednjih dejavnikov – odvisnost, revščina, zanemarjanje otrok.«

(/7.24a/, /7.24b/)

ter da so večinoma vpleteni v kriminal in droge. Vlogo socialnega dela pri delu z brezdomnimi uporabniki ter uporabniki, ki se soočajo s posledicami OIO, vidijo anketiranci predvsem v pomoči pri okrevanju, pri tem pa se jim najpomembnejše zdi, da imajo strokovni delavci vzpostavljen dober delovni odnos z uporabniki.

»Varen odnos mu omogoča varnost, predvidljivost, občutek ljubljenosti in sprejetosti.«

(/8.11b/)

Odprto kodiranje za 7. in 8. vprašanje se nahaja v Prilogi 7 in Prilogi 8, osno kodiranje za obe vprašanji pa v Prilogi 9.

4.8 Preverjanje hipotez

H1: *»Strokovni delavci ocenjujejo, da so v primerjavi z drugimi skupinami dejavnikov (individualni, institucionalni, odnosni) strukturni dejavniki pogostejši pri nastanku brezdomstva.«*

Izračunala sem povprečja vseh skupin dejavnikov, tako da sem seštela skupaj vse ocene ter jih delila s frekvencami za posamezen odgovor. S tem sem izračunala, da imajo najvišjo skupno povprečno oceno strukturni dejavniki, katerih ocena pogostosti znaša 4,1. Po višini ocene jim sledijo individualni dejavniki, nato odnosni, na zadnjem mestu pa so institucionalni z najnižjo povprečno oceno (3,1). Prvo hipotezo torej potrjujem.

H2*: »Med odnosnimi dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva, strokovni delavci ocenjujejo, da so izkoriščevalski odnos v otroštvu, izkoriščevalski odnos s partnerjem in razpad družine pri njihovih uporabnikih enako pogosti.«*

Med temi dejavniki je najvišjo povprečno oceno dobil dejavnik izkoriščevalskega odnosa v otroštvu, ki je znašala 3,9. Ostali dve sta imeli enako povprečno oceno, in sicer je ta bila 3,5. Zato lahko tudi to hipotezo potrdim, saj sem si za kriterij postavila, da bodo vsa tri povprečja v razponu 0,5 števila, kar tudi so.

H3: *»Večina (vsaj 75 %) strokovnih delavcev meni, da obremenjujoče izkušnje v otroštvu zelo vplivajo na posameznikovo življenje v odraslosti.«*

Pri 7. vprašanju se je zgodilo, da velik delež anketirancev ni odgovoril. Takih je bilo kar 35,6 % vseh anketirancev. Med tistimi, ki pa so odgovorili na to vprašanje, jih je 89,7 % označilo 4 ali 5. Če torej ne upoštevam deleža ljudi, ki na vprašanje ni odgovorilo, saj ne morem sklepati o tem, kaj si mislijo o vprašanem, lahko tudi to hipotezo potrdim (za mejnik sem si namreč postavila 75 % anketirancev, kar pa dejanski delež precej presega).

H4: »Za čustveno in telesno nasilje strokovni delavci menijo, da jih v otroštvu doživi večina ali vsi brezdomni uporabniki.«

To hipotezo pa moram ovreči, saj ne velja ne za čustveno nasilje, ne za telesno nasilje. Odstotek anketirancev, ki je označil »večina« ali »vsi«, je bil za čustveno nasilje 68,4, za telesno nasilje pa 46,2. To so rezultati brez upoštevanja označene postavke »ne vem«, z upoštevanjem pa je ta odstotek še manjši, in sicer za čustveno nasilje 57,8 %, za telesno nasilje pa 40 %. Da bi hipotezo potrdila, bi morala odstotka znašati več kot 75 %.

H5: »Z najmanjšo pogostostjo strokovni delavci ocenjujejo, da brezdomni v otroštvu doživijo spolno zlorabo ali nasilje.«

Pri posameznih OIO sta najmanjšo oceno dobili izkušnji »težave v duševnem zdravju pri odraslem članu gospodinjstva« ter »spolna zloraba ali nasilje«, katerih povprečna ocena je znašala 2,8. To se na opisni lestvici pretvori v vrednost »polovica«, ki predstavlja številko 3, saj je povprečna ocena najbliže tej številki. Tudi to hipotezo lahko torej potrdim, saj je imela ta izkušnja res najnižjo povprečno oceno (kljub temu da si zadnje mesto deli s še eno izkušnjo).

5 Razprava

V diplomski nalogi sem raziskovala mnenja strokovnih delavcev o tem, katere so tiste obremenilne izkušnje v otroštvu, ki se pri brezdomnih osebah najpogosteje pojavijo ter kateri so po njihovem mnenju tisti dejavniki, ki najbolj vplivajo na nastanek brezdomstva pri posamezniku. V anketi, ki sem jo sestavila, je sodelovalo 45 anketirancev, ki predstavljajo moj vzorec in na podlagi njihovih odgovorov bom skušala odgovoriti na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih postavila pred začetkom raziskave. Moj vzorec je sestavljalo približno 70 % žensk. Povprečna starost vseh anketirancev je bila 42,7 let, največ posameznikov pa je bilo v starostni skupini 31–40 let. Največkrat ponovljen odgovor pri vprašanju o letih izkušenj, ki jih imajo posamezniki pri delu z brezdomnimi osebami, je bil 3 leta, povprečje pa je znašalo 7,9 let izkušenj. Po trenutnem delavnem mestu je bilo največ takih oseb, katerih trenutni naziv se glasi strokovna delavka ali strokovna vodja programa, so se pa v vzorcu pojavili tudi naslednji profili – direktorica, medicinska sestra, policist, laična delavka ter svetovalec, prav tako pa je bilo tudi nekaj študentk, tako da sem pridobila odgovore z različnih vidikov dela z brezdomnimi.

Pri prvem raziskovalnem vprašanju sem spraševala po tem, kateri so tisti dejavniki, ki jih strokovni delavci ocenjujejo kot najpogostejše pri nastanku brezdomstva. Anketiranci so povprečno oceno 4 ali več dodelili naslednjim dejavnikom, ki vplivajo na nastanek brezdomstva – stanovanjska problematika, odvisnost od alkohola, odvisnost od drog, institucionalizacija ter revščina. Lestvica se je v primeru teh vprašanj raztezala od 1 do 5, kjer je število 1 pomenilo, da ta dejavnik ni nikoli prisoten pri nastanku brezdomstva, 5 pa, da je vedno prisoten. Za te dejavnike torej strokovni delavci nekako ocenjujejo, da največkrat botrujejo nastanku brezdomstva, in da bi se jim morali pri preprečevanju brezdomstva najbolj posvetiti.

Drugo in tretje raziskovalno vprašanje sta bila, ali strokovni delavci opažajo povezanost med pojavom brezdomstva in OIO ter v kolikšni meri po njihovem mnenju te izkušnje vplivajo na življenje posameznika v odraslosti. Sicer s temi podatki nisem odgovorila na vprašanje o povezavi med pojavom brezdomstva in OIO, saj se mi zdi, da taka povezava preveč implicira, da bi določene OIO vplivale na to, da se bo brezdomstvo kot posledica zagotovo pojavilo v življenju posameznika. Kot sem že poudarila, ne predpostavljam, da bi lahko katere specifične OIO ali kombinacija več OIO vplivala na to, da se bo v življenju posameznika na neki točki zagotovo razvilo brezdomstvo. Prav tako ne mislim, da je kdo od strokovnih delavcev imel tako mnenje, saj niso govorili o direktni povezavi. Sem pa želela

priti do podatkov, če obstajajo take OIO, ki jih brezdomni posamezniki bolj pogosto doživljajo, in dobljene podatke v nadaljevanju tudi predstavljam. Na ti dve raziskovalni vprašanji sem odgovore torej črpala predvsem iz odgovorov na 7. vprašanje mojega vprašalnika. To vprašanje se glasi »Kako po vašem mnenju negativne izkušnje v otroštvu vplivajo na posameznikove težave in nasploh na njegovo življenje v odraslosti?« Lestvica je bila petstopenjska, pri čemer je 1 predstavljala odgovor nič, 2 malo, 3 srednje, 4 precej in 5 zelo. Povprečna ocena anketirancev je znašala 4,7, modus in mediana pa 5, kar pomeni, da je največ strokovnih delavcev tako odgovorilo na to vprašanje. 4,7 se na lestvici od nič do zelo prevede v zelo. Torej lahko na vprašanji odgovorim z da, strokovni delavci opažajo, da nasploh izkušnje, ki jih posameznik doživi v otroštvu, zelo vplivajo na to, kakšno bo njegovo življenje v odraslosti. V prid temu govorijo tudi izjave pri istem vprašanju, kjer so anketiranci najpogosteje pisali o tem, da otroštvo izoblikuje posameznika, da se te izkušnje (ki jih oseba doživi v otroštvu) prenašajo v odraslost ter da ljudje pogosto posnemamo ravnanja svojih staršev.

»Čutenja, ki jih ob odraščanju človek nosi s sabo, ga vodijo tudi v oblikovanju življenja.«

»Kadar je prisotno nasilje in/ali zasvojenost pri starših, otroci pogosto prevzamejo enake načine "reševanja" težav.«

»Otroštvo je tisto, ki nas zaznamuje za celo življenje.«

(/7.5b/, /7.11h/, /7.26a/)

Pri četrtem in petem raziskovalnem vprašanju sem se spraševala o tem, katere so tiste OIO, ki jih po mnenju strokovnih delavcev doživi največ brezdomnih uporabnikov, in če se 3 najpogostejše OIO skladajo v moji raziskavi ter v raziskavi o prisotnosti OIO pri Slovencih (Kuhar idr., 2020). Pri raziskavi o pogostosti OIO med slovensko populacijo so bile tri najpogostejše izkušnje, ki so jih ljudje doživeli čustveno nasilje, fizično nasilje ter izguba biološkega starša, zapustitev ali razveza (enakovredna OIO je v moji raziskavi poimenovana kot razveza staršev, smrt starša ali zapustitev s strani starša). V moji raziskavi si prvo mesto z enako oceno delita izkušnji čustveno zanemarjanje in čustveno nasilje, na drugem mestu je fizično nasilje (oz. v moji raziskavi poimenovano kot telesno nasilje), na tretjem mestu pa je zasvojenost odraslega člana gospodinjstva. Najnižji oceni pogostosti OIO pa sta dobili izkušnja spolne zlorabe/nasilja ter izkušnja težave v duševnem zdravju pri enem od odraslih v gospodinjstvu. V grobem bi lahko rekla, da se izkušnje na vrhu lestvice v moji raziskavi precej

skladajo s podatki o prisotnosti OIO med Slovenci. Med tremi najvišje ocenjenimi se po obeh rezultatih nahajata fizično ter čustveno nasilje, čustveno zanemarjanje pa se v mojih rezultatih nahaja na prvem mestu (ki si ga sicer deli s čustvenim nasiljem), v slovenski raziskavi pa se nahaja na četrtem mestu. Izguba biološkega starša, ki je v raziskavi o OIO pri Slovencih na tretjem mestu, pa je v mojih rezultatih na četrtem. Čeprav zaradi drugačnega (in ne reprezentativnega) načina merjenja ne morem primerjati podatkov v smislu odstotkov oseb, ki bi te izkušnje doživele, pa lahko rečem, da so najpogostejše OIO med brezdomci (kot to prisotnost ocenjujejo anketiranci, ki so bili zajeti v mojo raziskavo) zelo podobne kot med splošno slovensko populacijo. Edina večja razlika je ta, da se zasvojenost pri enem od odraslih v gospodinjstvu v moji raziskavi nahaja na tretjem mestu, v raziskavi Kuhar idr. (2020) pa šele na šestem mestu po pogostosti. Iz teh podatkov predpostavljam, da posamezniki, ki doživijo brezdomstvo, niso doživeli specifičnih OIO, ki ne bi bile prav tako pogoste pri splošni populaciji, morda le večje število teh izkušenj nasploh. Pa vendar tudi to ni pokazatelj, da bi OIO neposredno vplivale na nastanek brezdomstva.

Glede na precej nizko število udeležencev raziskave in na to, da moj vzorec ni bil reprezentativen, tudi za svoje rezultate ne morem reči, da so posplošljivi. Prav tako sem podatke zbirala iz druge roke, kar predstavlja veliko pomanjkljivost pri točnosti podatkov, saj sem o OIO pri brezdomcih ter o razlogih za nastanek brezdomstva spraševala strokovne delavce, ki delajo z brezdomnimi osebami, ne pa brezdomnih oseb samih. Zato obstaja verjetnost, da podatki ne prikazujejo realne slike, saj morda brezdomni ljudje težje govorijo o nekaterih specifičnih izkušnjah, morda nekatere izkušnje iz svojega otroštva ali lastna dejanja, ki bi lahko botrovala nastanku brezdomstva v njihovih življenjih, prikrivajo oziroma o njih ne govorijo s strokovnimi delavci. Prav tako obstaja pri strokovnih delavcih nevarnost prevelikega posploševanja in osredotočanja na večino, medtem ko lahko na nekatere posamezne primere skozi čas povsem pozabijo. Za anketiranje strokovnih delavcev sem se kljub temu odločila predvsem zato, ker se mi je z etičnega vidika to zdelo bolj sprejemljivo. Glede na to, da sem namreč predpostavljala, da brezdomne osebe doživljajo več OIO kot splošna populacija, bi s spraševanjem brezdomnih oseb tvegala retravmatizacijo ter neprijetne občutke med spominjanjem na neprijetne izkušnje iz njihovega otroštva, čemur sem se želela izogniti. S tem, ko sem namesto njih spraševala strokovne delavce, pa sem tvegala, da bom pridobila izkrivljene podatke. Zato so morda anketiranci nekje bolj pogosto izbirali srednje vrednosti ali odgovor »ne vem«, ki je bil predvsem pogost pri občutljivejših temah – npr. pri vprašanju glede

pogostosti spolne zlorabe v otroštvu, pri pogostosti kriminalnega dejanja staršev brezdomnih oseb v otroštvu ter pri tem, če menijo, da OIO vplivajo na posameznikovo življenje v odraslosti.

To, da sem ljudi anketirala prek spleta, lahko prav tako predstavlja oviro pri pridobivanju odgovorov, saj z anketiranci nisem bila v neposrednem stiku, kar pomeni, da so lahko nekatera vprašanja razumeli narobe oziroma niso imeli možnosti za podrobnejšo razlago, če so jo morda potrebovali. Mesec (2021) opozarja tudi na nekatere pomanjkljivosti pisnega spraševanja nasploh, ko pravi, da »obstaja manjša možnost, da se odkrije in odpravi nesporazume, da obstaja manjša možnost za kontroliranje situacije in ni možnosti za opazovanje neverbalnega vedenja anketirancev. Prav tako obstaja večji delež anketirancev, ki na določena vprašanja preprosto ne odgovorijo, kar bi se z anketiranjem v živo zagotovo zmanjšalo« (Mesec, 2021, str. 213). Sicer sem na začetek vprašalnika napisala svoj elektronski naslov in s tem anketirancem dala možnost za razreševanje nesporazumov, vendar nisem prejela nobenega vprašanja. Glede na vse pa vseeno ocenjujem, da so moji rezultati veljavni, saj je bil moj opredeljen cilj raziskovanja to, da raziščem, kakšno je mnenje strokovnih delavcev o pojavih, ki sem jih raziskovala in menim, da sem ta svoj cilj tudi dosegla.

Kljub vsem pomanjkljivostim se mi zdi, da bi lahko pridobljeni rezultati bili uporabni predvsem kot dobra iztočnica za nadaljnje raziskovanje ter ustvarjanje strategij, ki bi omilile posledice OIO na ljudi, s posebnim poudarkom na osebe, ki doživljajo brezdomstvo.

6 Sklepi

- Strokovni delavci, ki delajo z brezdomnimi, kot najpogostejše dejavnike, ki vplivajo na nastanek brezdomstva pri posamezniku, navajajo stanovanjsko problematiko, odvisnost od alkohola, odvisnost od drog, institucionalizacijo in revščino.
- Med skupinami dejavnikov strokovni delavci ocenjujejo, da na nastanek brezdomstva najpomembneje vplivajo strukturni dejavniki.
- Strokovni delavci menijo, da izkušnje, ki jih posameznik doživi v otroštvu, zelo vplivajo na njegovo življenje v odraslosti.
- Strokovni delavci menijo, da izkušnje iz otroštva vplivajo na življenje v odraslosti zato, ker so mnenja, da otroštvo izoblikuje posameznika, da se izkušnje iz otroštva prenašajo v odraslost ter da posamezniki pogosto v odraslosti posnemajo ravnanja, ki so se jih naučili od svojih staršev.
- V raziskavi o prisotnosti OIO med slovensko populacijo so tri najpogostejše izkušnje čustveno nasilje, fizično nasilje in izguba biološkega starša (Kuhar idr., 2020).
- V otroštvu brezdomcev se po mnenju strokovnih delavcev med 10 naštetimi OIO najpogosteje pojavljajo izkušnje čustvenega nasilja, čustvenega zanemarjanja, fizičnega nasilja in zasvojenost odraslega člana gospodinjstva.
- Med desetimi OIO po mnenju strokovnih delavcev, ki so sodelovali v moji raziskavi, so med brezdomnimi osebami najbolj redko doživete naslednje – spolna zloraba oz. nasilje ter težave v duševnem zdravju pri enem od odraslih v gospodinjstvu.

7 Predlogi

- Ker je področje OIO v Sloveniji še precej neraziskano, bi najprej predlagala dodatne raziskave na to temo. Moj predlog bi bil, da se razišče, če obstajajo kakšne razlike med specifičnimi ranljivimi skupinami, iz teh rezultatov pa bi sledile strategije za zmanjšanje posledic OIO. Pri tem bi morale sodelovati vse stroke, ki se s temi populacijami ukvarjajo (zdravstvo, socialno varstvo, šolstvo itd.).
- Za nadaljnje raziskovanje moje specifične teme bi najprej predlagala, da se naredi raziskava o prisotnosti OIO med brezdomci, na katero bi odgovarjali oni sami. Tako bi prišli do dejanskih rezultatov glede tega, koliko in katere OIO doživi največ brezdomcev. Po pridobitvi teh podatkov bi bilo jasno, ali je obravnava posledic OIO pri brezdomcih sploh smiselna, tj. če so OIO res bolj pogoste pri brezdomcih oziroma če so zanje značilne specifične kombinacije teh izkušenj.
- Glede na ugotovljeno, bi nato predlagala, da se izobrazi tudi strokovne delavce, ki delajo s to populacijo ter da se jih seznani s posledicami OIO in kako te vplivajo na posameznika. Prav tako bi bilo smiselno ustanoviti programe, ki bi se jih lahko brezdomne osebe udeležile, in kjer bi posamezno ali v skupinah delali na zmanjševanju posledic OIO ter na krepitvi lastne psihične odpornosti.
- Predlagala bi vzpostavitev presejalnih programov za OIO, ki bi že zgodaj prepoznal posameznike, ki so bolj izpostavljeni tem izkušnjam, ter nato usmerjanje celih družin v izobraževanja in programe, namenjene preprečevanjem OIO ter omilitvam posledic OIO.
- Predlagala bi, da bi se ozaveščanje o OIO sistematično vpeljalo v osnovne šole, kjer bi se otroci učili prepoznavanja takih izkušenj, kako se odzivati nanje, predvsem pa bi se učili strategij za večjo psihično odpornost.
- Predvsem se mi zdi pomembno, da se podpre starše in skrbnike pri skrbi za otroke, s posebnim poudarkom na družine s številnimi izzivi.
- Prav tako bi predlagala, da se naredi popis populacije brezdomcev glede razlogov, ki so jih pripeljali do tega, da so postali brezdomni. Zdi se mi, da bi to razumevanje pripomoglo tako pri urejanju stanovanjske politike kot tudi pri razumevanju lastnega prispevka k nastanku brezdomstva vsakega posameznika, s tem pa boljše strategije pomoči in razumevanja organizacij, ki s to populacijo delajo.
- Kot poudarjajo tudi na Vincencijevi zvezi dobrote, sem mnenja, da je materialna stiska brezdomcev, ki jo organizacije rešujejo, zgolj posledica in ne more odpraviti vzrokov

za nastanek brezdomstva, ki se pogosto skrivajo v pomanjkanju izpolnjujočih odnosov, doma in družine. Zato bi predlagala, da se tudi organizacije, ki delajo s populacijo brezdomnih, bolj osredotočijo na te teme.

8 Uporabljena literatura

Boškič, R. & Zajc, M. (1997). Brezdomstvo. *Teorija in praksa,* 34(2). Pridobljeno 2. 5. 2024 s https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LWDTM9EA/325a21ca-fe44-4d73-a8ad-42092af3483f/PDF

Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2007a). *Brezdomstvo v Ljubljani.* Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2009a). *Brezdomstvo, zdravje in dostopnost do zdravstvenih storitev.* Pridobljeno 29. 4. 2024 s chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.kraljiulice.org/wp-content/uploads/2023/04/spela-razpotnik-in-bojan-dekleva-brezdomstvo-zdravje-in-dostopnost-do-zdravstvenih-storitev.pdf

Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2007b). Definiranje brezdomstva in merjenje njegovega obsega. *Socialna pedagogika,* 11(1). Pridobljeno 12. 12. 2023 s https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-CH74NERE/94e29363-dbd1-4b2a-b6f8-67b9b91deda9/PDF

Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2009b). Homelessness and the accesibility of the health care system. *Socialna pedagogika,* 13(2). Pridobljeno 21. 3. 2024 s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1081/1/Pages_from_Soc_Ped_2009%2D2_Razpot_Dekleva.pdf

Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2007c). *Na cesti – brezdomci o sebi in drugi o njih.* Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Delić, E. (2008). *Državljanske pravice brezdomcev - izziv za socialno delo* (Diplomsko delo). Pridobljeno 21. 3. 2024 s file:///C:/Users/T470/Downloads/delic_elvira_N4927%20(1).pdf

Evropska komisija. (b.d.). *Evropski steber socialnih pravic v 20 načelih.* Pridobljeno 21. 3. 2024 s https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1606&langId=sl

Evropska komisija. (2021). *Uvedba evropske platforme za boj proti brezdomstvu.* Pridobljeno 21. 3. 2024 s

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/sl/ip_21_3044/IP_21_3044_SL.pdf

Gostečnik, C. (2019). Travma in relacijska družinska terapija. Ljubljana: Brat Frančišek: Frančiškanski družinski inštitut, Teološka fakulteta.

Habekoss, K. & Kobelak, Q. (b.d.) *How trauma informed care is helping homeless families*. Pridobljeno 13. 11. 2023 s https://nationalhomeless.org/how-trauma-informed-care-is-helping-homeless-families/

Herman, D., Susser, E., Struening, E. & Link, L. (1997). Adverse Childhood Experiences: Are They Risk Factors for Adult Homelessness? *American Journal of Public Health,* 87(2). Pridobljeno 2. 5. 2024 s https://ajph.aphapublications.org/doi/pdf/10.2105/AJPH.87.2.249

Hopper, E., Bassuk, E. & Olivet, J. (2010). Shelter from the Storm: Trauma-Informed Care in Homelessness Services Settings. *The Open Health Services and Policy Journal,* 3. Pridobljeno 13. 11. 2023 s https://www.homelesshub.ca/sites/default/files/cenfdthy.pdf

Kodele, T. & Mešl, N. (2016). *Družine s številnimi izzivi: Soustvarjanje pomoči v skupnosti.* Pridobljeno 12. 5. 2024 s file:///C:/Users/T470/Downloads/Monografija%20SLO%20Elektronska%20verzija%20(3).pdf

Kovač, T. (2022). *Povezava obremenjujočih izkušenj v otroštvu z odločitvijo za poklic pomoči* (Magistrsko delo). Pridobljeno 23. 3. 2024 s http://pefprints.pef.uni-lj.si/7189/1/Tjasa_Kovac-mag-2022.pdf

Kuhar, M., Jeriček Klanšček, H., Zager Kocjan, G., Hočevar, A., Drglin, Z. & Mešl, N. (2020). *Obremenjujoče izkušnje v otroštvu in posledice v odraslosti*. Pridobljeno 12. 11. 2023 s https://nijz.si/publikacije/obremenjujoce-izkusnje-v-otrostvu-in-posledice-v-odraslosti/

Kuhar, M. & Zager Kocjan, G. (2020). Konglomerat travme: Obremenjujoče izkušnje v otroštvu in njihovo socialno-demografsko ozadje. *Teorija in praksa,* 57(2). Pridobljeno 13. 11. 2023 s

https://static1.squarespace.com/static/5eb452503e12566a4d535e29/t/5ee09a55f69eb706e2e1fe50/1591777879426/TiP_02_2020_Konglomerat+travme.pdf

Kuhar, M. & Zager Kocjan, G. (2022). Povezanost med obremenjujočimi in pozitivnimi izkušnjami v otroštvu ter šolskim uspehom pri mladih v Sloveniji. *Teorija in praksa,* 59(1). Pridobljeno 9. 4. 2024 s https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/tip/povezanost-med-obremenjujo%C4%8Dimi-in-pozitivnimi-izku%C5%A1njami-v-otro%C5%A1tvu-ter-%C5%A1olskim-uspehom-pri-mladih-v-sloveniji1efec9304f2c67bc8e26ff00008e8d04.pdf?sfvrsn=0

Kuhar, M., Zager Kocjan, G., Mešl, N., Jeriček Klanšček, H., Hočevar Grom, A. & Drglin, Z. (b.d.). *Prevalenca in dolgoročni vplivi obremenjujočih izkušenj v otroštvu na funkcioniranje v odraslosti*. Pridobljeno 13. 11. 2023 s https://www.metta.si/si/raziskave/prevalenca-in-dolgorocni-vplivi-obremenjujocih-izkusenj-v-otrostvu-na-funkcioniranje-v-odraslosti

Mesec, B. (2021). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mešl, N. & Rihter, L. (2023). Examining the association of the subjective experience of poverty, adverse and positive childhood experiences in the adult population of Slovenia. *European Journal of Social Work*, 26(2). Pridobljeno 30. 4. 2024 s https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13691457.2021.1995703?needAccess=true

National Health Care for the Homeless Council. (2019). *Homelessness & Adverse Childhood Experiences: The health and behavioral health consequences of childhood trauma.* Pridobljeno 8. 12. 2023 s https://nhchc.org/wp-content/uploads/2019/08/aces-fact-sheet.pdf

NCJFCJ. (b.d.). *Finding Your ACE Score*. Pridobljeno 8. 12. 2023 s https://www.ncjfcj.org/wp-content/uploads/2006/10/Finding-Your-Ace-Score.pdf

Razpotnik, Š. (2009). Inovacije pri delu z brezdomnimi. *Socialni izziv,* 30(15). Pridobljeno 13. 11. 2023 s https://www.kraljiulice.org/library/392/spela-razpotnik-inovacije-pri-delu-z-brezdomnimi.pdf

Roos, L. E., Mota, N., Afifi, T.O., Katz, L.Y., Distasio, J. in Sareen, J. (2013). Relationship between adverse childhood experiences and homelessness and the impact of Axis I and II Disorders. *American Journal of Public Health,* 103(2). Pridobljeno 18. 3. 2024 s file:///C:/Users/T470/Downloads/Roos_AJPH_Manuscript.pdf

Rupar, K. (2020). *Brezdomne ženske na poti skozi institucije* (Magistrsko delo). Pridobljeno 21. 11. 2023 s http://pefprints.pef.uni-lj.si/6435/1/print-konc%CC%8Cna_naloga-rupar.pdf

Statistični urad Republike Slovenije. (2017). *Mednarodni dan brezdomcev: Po nekaterih ocenah je v Sloveniji med 3.000 in 6.700 brezdomcev.* Pridobljeno 21. 3. 2024 s https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6991

Stegne, S. (2015). *Novodobno brezdomstvo: Pojavne oblike, izzivi ter rešitve*. Pridobljeno 14. 11. 2023 s http://arhiv.drustvo-vzd.si/files/15%20Novodobno%20brezdomstvo%20_kongres.pdf

Stritih, B. (2006). Strategije pomoči pri socialnem delu s travmatiziranimi osebami in družinami. *Socialno delo*, 45(6). Pridobljeno 25. 4. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-XNNQWWQE

United Nations. (b.d.). *Homelessness and human rights*. Pridobljeno 21. 3. 2024 s https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-housing/homelessness-and-human-rights#homelessness

Varuh človekovih pravic RS. (b.d.). *Ob svetovnem dnevu brezdomcev varuh kljub nekaj malih uspehom lastnih prizadevanj pogreša strategijo države*. Pridobljeno 21. 3. 2024 s https://www.varuh-rs.si/sporocila-za-javnost/novica/ob-svetovnem-dnevu-brezdomcev-varuh-kljub-nekaj-malim-uspehom-lastnih-prizadevanj-pogresa-strategijo/

Zveza Sožitje. (b.d.). *Razlike med duševnimi boleznimi in motnjami v duševnem razvoju.* Pridobljeno 3. 6. 2024 s https://www.zveza-sozitje.si/razlike-med-dusevnimi-boleznimi-in-motnjami-v-dusevnem-razvoju.html

9 Priloge

9.1 Priloga 1: Vprašalnik

OIO pri brezdomnih uporabnikih

Pozdravljeni!
Sem Gaia Persi, študentka socialnega dela. Za diplomsko delo sem se lotila raziskave z naslovom ***''Pogled strokovnih delavcev na prisotnost OIO pri brezdomnih osebah v Sloveniji''***. V ta namen bi vas lepo prosila za izpolnjevanje mojega anketnega vprašalnika.
V poštev za izpolnjevanje pridejo vse osebe, ki imajo **vsaj 3 leta izkušenj dela z brezdomnimi osebami** (izkušnje je lahko oseba pridobila kot prostovoljka, praktikantka ali zaposlena).
Vesela bom tudi vsake povratne informacije, predloga, misli ali komentarja v zvezi z raziskavo ali s temo raziskovanja.
Če imate v zvezi z vprašalnikom kakršnokoli vprašanje, sem dosegljiva na e-mail naslovu: gaia.persi@gmail.com.
Že vnaprej se vam lepo zahvaljujem. :)

1 Spol:

- ○ Ženski
- ○ Moški
- ○ Drugo: _____

2 Starost:

_____ let

*3 Izkušnje dela z brezdomnimi (lahko tudi kot praktikant, prostovoljec itd.):

_____ let

4 Naziv trenutnega delovnega mesta:

_____

*5 Na pojav brezdomstva vpliva veliko število dejavnikov. Označite, kako pogosto se vam zdi, da so v to kombinacijo vključeni tudi naslednji:

5.1 ***strukturni*** dejavniki (pri čemer 1 predstavlja nikoli, 5 pa vedno):

	1	2	3	4	5	Ne vem
a revščina	○	○	○	○	○	○
b nezaposlenost	○	○	○	○	○	○
c stanovanjska problematika	○	○	○	○	○	○

*5.2 ***institucionalni*** dejavniki (pri čemer 1 predstavlja nikoli, 5 pa vedno):

	1	2	3	4	5	Ne vem
a institucionalizacija (zapustitev institucije brez urejenega bivanja za prihodnost)	○	○	○	○	○	○
b bivanje v rejništvu ali drugi zunajdružinski obliki vzgoje	○	○	○	○	○	○
c izkušnja zapora	○	○	○	○	○	○
d izkušnja vojske	○	○	○	○	○	○

*5.3 ***odnosni*** dejavniki (pri čemer 1 predstavlja nikoli, 5 pa vedno):

	1	2	3	4	5	Ne vem
a izkoriščevalski odnos v otroštvu	○	○	○	○	○	○
b izkoriščevalski odnos s partnerjem	○	○	○	○	○	○
c razpad družine (smrt ali ločitev)	○	○	○	○	○	○

*5.4 ***individualni*** dejavniki (pri čemer 1 predstavlja nikoli, 5 pa vedno):

	1	2	3	4	5	Ne vem
a duševna bolezen	○	○	○	○	○	○
b motnja v duševnem razvoju	○	○	○	○	○	○
c odvisnost od drog	○	○	○	○	○	○
d odvisnost od alkohola	○	○	○	○	○	○

*6 Za koliko brezdomnih oseb menite, da so v otroštvu doživeli naslednje OIO (že ena od doživetih stvari iz oklepaja pomeni, da je oseba to izkušnjo doživela):

	Nihče (0%)	Malo (do 25%)	Polovica (25% do 75%)	Večina (75% do 99%)	Vsi (100%)	Ne vem
Čustveno nasilje (odrasel član gospodinjstva kriči, žali, ponižuje otroka; se obnaša tako, da je otroka strah, da bo telesno poškodovan)	○	○	○	○	○	○
Telesno nasilje (odrasel član gospodinjstva otroka odriva, klofuta, meče vanj stvari, ga grize, udarja, tepe; ga je kadarkoli udaril tako močno, da se mu je poznalo ali da je bil poškodovan; mu grozi s strelnim orožjem ali nožem)	○	○	○	○	○	○
Spolna zloraba ali nasilje (odrasel ali vsaj 5 let starejša oseba otroka sili, da gleda pornografske vsebine; da gleda ali kaže spolne organe ali gleda spolni odnos; se otroka dotika ali ga sili, da se on nje dotika na seksualni način; oseba otroka napeljuje ali sili k spolnemu odnosu)	○	○	○	○	○	○
Čustveno zanemarjanje (otrok čuti, da ga nihče v družini nima zares rad; da nihče ne čuti da je pomemben oz. vreden ljubezni; v družini niso pozorni drug na drugega, niso povezani; otrok čuti, da si starši želijo, da se ne bi rodil)	○	○	○	○	○	○
Fizično zanemarjanje (otrok v otroštvu ni imel dovolj hrane; moral je nositi umazana ali ponošena oblačila; ni imel nikogar, ki bi ga ščitil; zgodilo se je, da so bili starši tako pijani ali "zadeti", da niso mogli poskrbeti zanj)	○	○	○	○	○	○
Telesno nasilje ali zlorabe med odraslimi člani gospodinjstva (otrok je bil priča telesnemu nasilju ali zlorabam med starši oz. drugimi odraslimi člani gospodinjstva)	○	○	○	○	○	○
Odrasli član gospodinjstva s težavami v duševnem zdravju (vsaj eden od članov gospodinjstva je bil pogosto depresiven, psihično nestabilen; je storil samomor)	○	○	○	○	○	○
Zasvojenost odraslega člana gospodinjstva (vsaj eden od članov gospodinjstva je bil zasvojen z alkoholom, prepovedanimi drogami ali je zlorabljal zdravila)	○	○	○	○	○	○
Razveza staršev, smrt ali zapustitev s strani starša (vsaj eden od bioloških staršev je umrl pred 18. letom otrokove starosti; otrok dolgo ni živel z obema staršema; z enim/obema ni imel stikov dlje časa)	○	○	○	○	○	○
Kriminalna dejanja odraslega člana gospodinjstva (vsaj eden od članov gospodinjstva je bil v zaporu ali je storil hujše kaznivo dejanje)	○	○	○	○	○	○

*7 Kako po vašem mnenju negativne izkušnje v otroštvu (navedene v prejšnjem vprašanju) vplivajo na posameznikove težave in nasploh na njegovo življenje v odraslosti?

	Prosim pojasnite, zakaj tako mislite:
1 (nič)	
2 (malo)	
3 (srednje)	
4 (precej)	
5 (zelo)	

Prejšnji odgovori:

8 Prosim, zapišite kakršnekoli misli, ki so se vam pojavile med izpolnjevanjem vprašalnika (mnenje, vaše osebne ugotovitve o tej temi, spoznanja, do katerih ste prišli pri svojem delu, predlogi ali karkoli drugega):

9.2 Priloga 2: Frekvence odgovorov posameznih strukturnih dejavnikov

9.2.1 Nezaposlenost

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	6	13,5	13,5
3	9	20	33,5
4	15	33	66,5
5	13	29	95,5
Ne vem	2	4,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.1: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti nezaposlenosti (frekvence)

9.2.2 Revščina

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	1	2	2
3	11	24,5	26,5
4	15	33	59,5
5	16	36	95,5
Ne vem	2	4,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.2: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti revščine (frekvence)

9.2.3 Stanovanjska problematika

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	1	2	2
3	7	15,5	17,5
4	12	27	44,5
5	23	51	95,5
Ne vem	2	4,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.3: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti stanovanjske problematike (frekvence)

9.3 Priloga 3: Frekvence odgovorov posameznih institucionalnih dejavnikov

9.3.1 Izkušnja vojske

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	16	36	36
2	14	31	67
3	5	11	78
4	1	2	80
5	0	0	80

Ne vem	9	20	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.4: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkušnje vojske (frekvence)

9.3.2 Izkušnja zapora

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	7	15,5	15,5
3	14	31	46,5
4	14	31	77,5
5	7	15,5	93
Ne vem	3	7	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.5: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkušnje zapora (frekvence)

9.3.3 Bivanje v zunajdružinski obliki vzgoje

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	2	4,5	4,5
2	10	22	26,5
3	13	28,5	55
4	12	27	82
5	5	11	93
Ne vem	3	7	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.6: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti bivanja v zunajdružinski obliki vzgoje (frekvence)

9.3.4 Institucionalizacija

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	3	6,5	6,5
3	8	17,5	24
4	20	44,5	68,5
5	11	24,5	93
Ne vem	3	7	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.7: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti institucionalizacije (frekvence)

9.4 Priloga 4: Frekvence odgovorov posameznih odnosnih dejavnikov

9.4.1 Razpad družine

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	9	20	20
3	11	24,5	44,5

4	15	33,5	78
5	8	18	96
Ne vem	2	4	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.8: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti razpada družine (frekvence)

9.4.2 Izkoriščevalski odnos s partnerjem

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	5	11	11
3	14	31	42
4	21	47	89
5	2	4	93
Ne vem	3	7	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.9: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkoriščevalskega odnosa s partnerjem (frekvence)

9.4.3 Izkoriščevalski odnos v otroštvu

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	3	7	7
3	8	17,5	24,5
4	24	53	77,5
5	7	15,5	93
Ne vem	3	7	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.10: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkoriščevalskega odnosa v otroštvu (frekvence)

9.5 Priloga 5: Frekvence odgovorov posameznih individualnih dejavnikov

9.5.1 Odvisnost od alkohola

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0
2	1	2	2
3	6	13,5	15,5
4	19	42,5	58
5	17	38	96
Ne vem	2	4	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.11: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti izkoriščevalskega odnosa v otroštvu (frekvence)

9.5.2 Odvisnost od drog

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	0	0	0

2	0	0	0
3	9	20	20
4	18	40	60
5	16	36	96
Ne vem	2	4	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.12: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti odvisnosti od drog (frekvence)

9.5.3 Motnja v duševnem razvoju

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	4	9	9
2	12	26,5	35,5
3	17	37,5	73
4	9	20	93
5	0	0	93
Ne vem	3	7	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.13: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti motnje v duševnem razvoju (frekvence)

9.5.4 Duševna bolezen

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
1	2	4	4
2	6	13,5	17,5
3	12	27	44,5
4	20	44,5	89
5	3	7	96
Ne vem	2	4	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.14: Vprašanje 5 – Ocena pogostosti duševne bolezni (frekvence)

9.6 Priloga 6: Tabele ocen pogostosti posameznih OIO

9.6.1 Čustveno nasilje

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0%)	0	0	0
Malo (do 25%)	3	7	7
Polovica (25% do 75%)	9	20	27
Večina (75% do 100%)	24	53,5	80,5
Vsi (100%)	2	4	84,5
Ne vem	7	15,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.15: Ocena pogostosti čustvenega nasilja

9.6.2 Telesno nasilje

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	1	2	2
Malo (do 25 %)	3	7	9
Polovica (25 % do 75 %)	17	38	47
Večina (75 % do 100 %)	17	38	85
Vsi (100 %)	1	2	87
Ne vem	6	13	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.16: Ocena pogostosti telesnega nasilja

9.6.3 Spolna zloraba ali nasilje

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	4	9	9
Malo (do 25 %)	15	33,5	42,5
Polovica (25 % do 75 %)	13	29	71,5
Večina (75 % do 100 %)	2	4,5	76
Vsi (100 %)	0	0	76
Ne vem	11	24	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.17: Ocena pogostosti spolne zlorabe ali nasilja

9.6.4 Čustveno zanemarjanje

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	0	0	0
Malo (do 25 %)	5	11	11
Polovica (25 % do 75 %)	5	11	22
Večina (75 % do 100 %)	24	53,5	75,5
Vsi (100 %)	5	11	86,5
Ne vem	6	13,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.18: Ocena pogostosti čustvenega zanemarjanja

9.6.5 Fizično zanemarjanje

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	1	2	2
Malo (do 25 %)	10	22,5	24,5
Polovica (25 % do 75 %)	18	40	64,5
Večina (75 % do 100 %)	9	20	84,5
Vsi (100 %)	1	2	86,5
Ne vem	6	13,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.19: Ocena pogostosti fizičnega zanemarjanja

9.6.6 Telesno nasilje ali zlorabe med odraslimi v gospodinjstvu

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	1	2	2
Malo (do 25 %)	12	27	29
Polovica (25 % do 75 %)	15	33	62
Večina (75 % do 100 %)	8	18	80
Vsi (100 %)	2	4	84
Ne vem	7	16	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.20: Ocena pogostosti telesnega nasilja ali zlorab med odraslimi v gospodinjstvu

9.6.7 Odrasel član s težavami v duševnem zdravju

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	3	7	7
Malo (do 25 %)	11	24,5	31,5
Polovica (25 % do 75 %)	18	40	71,5
Večina (75 % do 100 %)	5	11	82,5
Vsi (100 %)	0	0	82,5
Ne vem	8	17,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.21: Ocena pogostosti odraslega člana s težavami v duševnem zdravju

9.6.8 Zasvojenost člana gospodinjstva

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	1	2	2
Malo (do 25 %)	6	13,5	15,5
Polovica (25 % do 75 %)	12	27	42,5
Večina (75 % do 100 %)	19	42	84,5
Vsi (100 %)	1	2	86,5
Ne vem	6	13,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.22: Ocena pogostosti zasvojenosti člana gospodinjstva

9.6.9 Razveza staršev, smrt ali zapustitev s strani starša

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	1	2	2
Malo (do 25 %)	8	18	20
Polovica (25 % do 75 %)	17	38	58
Večina (75 % do 100 %)	12	26,5	84,5
Vsi (100 %)	0	0	84,5
Ne vem	7	15,5	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.23: Ocena pogostosti razveze staršev, smrti ali zapustitve s strani starša

9.6.10 Kriminalna dejanja enega od članov gospodinjstva

Odgovori	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)	Kumulativni odstotek (F %)
Nihče (0 %)	2	4	4
Malo (do 25 %)	18	40	44
Polovica (25 % do 75 %)	10	22	66
Večina (75 % do 100 %)	3	7	73
Vsi (100 %)	0	0	73
Ne vem	12	27	100
SKUPAJ	45	100	

Tabela 9.24: Ocena pogostosti kriminalnih dejanj enega od članov gospodinjstva

9.7 Priloga 7: Kvalitativna analiza (odprto kodiranje – 7. vprašanje)

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
7.1a	Negativne izkušnje v otroštvu so vplivale na razvoj določenih družinskih vzorcev,	Vpliv OIO na razvoj družinskih vzorcev	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.1b	… ki so jih brezdomne osebe kasneje prenesle v nove odnose oz. partnerstva.	Prenos vzorcev iz otroštva v svoje odnose	Prenašanje negativnih vzorcev v svoje odnose/družine	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.1c	Slednji vzorci so tako morebiti negativno vplivali tudi na nadaljnje odnose.	Negativen vpliv vzorcev iz otroštva na odnose v odraslosti	Prenašanje negativnih vzorcev v svoje odnose/družine	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.1d	Prav tako so negativne izkušnje v otroštvu vplivale na to, da brezdomne osebe niso mogle razviti ljubezni do samih sebe,	Vpliv OIO na nezmožnost ljubezni do sebe	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.1e	… saj le te niso prejeli v zadostni količini s strani drugih,	Premalo prejete ljubezni	Čustveno zanemarjanje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.1f	… kar je morda pripeljalo do izkušnje brezdomstva.	Premalo ljubezni vodi v brezdomstvo	Nefunkcionalnost družine	Odnosni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
7.1g	Morda mislijo, da niso vredni boljšega življenja	Prepričanje, da niso vredni boljšega življenja	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.1h	… in pomoči.	Prepričanje, da niso vredni pomoči	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev

7.2a	Okoliščine, v katerih je uporabnik odraščal, pomembno vplivajo na nadaljnje življenje.	Okoliščine odraščanja vplivajo na življenje	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.2b	Predvsem v smislu, da so uporabniki razvili podobne vzorce razmišljanja in dejanj, kot njihovi starši ali osebe, s katerimi so živeli.	Razvoj enakih vzorcev razmišljanja in dejanj kot starši/skrbniki	Izvirajo iz nefunkcionalnih družin	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.2c	Revščina je pomemben dejavnik.	Pomembnost revščine	Revščina	Strukturni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
7.2d	Zelo pomembno pa je tudi, kako so se uporabniki nadalje znašli v življenju.	Pomembna iznajdljivost v življenju	Unikatnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.2e	Katere so bile njihove varovalne okoliščine,	Varovalne okoliščine	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.2f	… šibke točke.	Šibke točke	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.2g	Kako so se soočali z odvisnostjo?	Soočanje z odvisnostjo	Kriminal in droge	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev

Tabela 9.25: Kvantitativna analiza 7. vprašanja (odgovori, označeni s številko 3 na petstopenjski lestvici)

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
7.3a	Več dejavnikov.	Več stvari vpliva na življenje v odraslosti	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.4a	Človek postane nesamozavesten.	Pomanjkanje samozavesti	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.4b	V življenju ne vidi dobre poti,	Neprepoznavanje možnosti dobrih izidov	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.4c	… bi potreboval veliko več energije, da bi začel uspešneje delovati.	Potrebno veliko več energije	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.5a	Izkušnje iz primarne družine nas oblikujejo, če si to želimo ali ne.	Izkušnje iz primarne družine oblikujejo posameznika	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.5b	Čutenja, ki jih ob odraščanju človek nosi s sabo, ga "vodijo" tudi v oblikovanju življenja.	Čustva sooblikujejo življenje	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

7.5c	Je posameznik kot otrok dobival občutke, da ni vreden nič in da je tepen, ne glede na to kaj naredi,	Sporočila iz otroštva, da ni vreden	Druge negativne izkušnje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.5d	… ni razvil zdrave samozavesti,	Nima zdrave samozavesti	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.5e	… da bi si lahko ustvaril neko socialno mrežo, uredil družbeni status itd.	Težave pri ustvarjanju socialne mreže	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.5f	Prav tako raziskave kažejo na večje možnosti, da bo posameznik tudi sam posegel po alkoholu, če so njegovi starši zlorabljali alkohol .	Alkoholizem staršev vodi v alkoholizem "otrok"	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.6a	Ni se sposoben spoprijemati z različnimi izkušnjami, ker ni bil naučen.	Ni bil naučen sposobnosti spoprijemanja s težavami	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

Tabela 9.26: Kvantitativna analiza 7. vprašanja (odgovori, označeni s številko 4 na 5-stopenjski lestvici)

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
7.7a	Otroštvo nas oblikuje.	Otroštvo izoblikuje posameznika	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.7b	Brezdomstvo ni ravno prva odločitev,	Za brezdomstvo se nihče ne odloči sam	Zadnja "izbira"	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.7c	… ker niso bile razvite dobre socialne veščine,	Pomanjkanje socialnih veščin	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.7d	… ostajajo brez stanovanja.	Posledica je pomanjkanje stanovanja	Stanovanjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.8a	Dednost,	Dednost	/	Drugi dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
7.8b	… okolje,	Okolje	/	Drugi dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
7.8c	… samodejavnost.	Samodejavnost	Samodejavnost	Individualni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva

7.9a	Izkušnje iz otroštva ljudje prenašamo v odraslo dobo.	Otroštvo vpliva na odraslost	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.9b	Najsi bo to občutek, da ne zmoreš,	Občutek nemoči	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.9c	… zasvojenosti itd.	Zasvojenosti	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.9d	Vse to nosijo ljudje v svojo prihodnost	Izkušnje vplivajo na prihodnost	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.9e	… in v okviru tega delujejo	Živijo, kot so bili naučeni	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.9f	… in s tem vplivajo na to, kje pristanejo.	Vzorci vplivajo na življenjsko pot	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.10a	Predvsem kombinacija več (negativnih) dejavnikov vpliva na nadaljnji potek življenja.	Kombinacija negativnih dejavnikov	Več doživetih OIO	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.10b	Že način spopadanja s težavami,	Način spopadanja s težavami	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.10c	… dovzetnost za lastno nasilno vedenje,	Dovzetnost za nasilje	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.10d	… odvisnosti,	Odvisnosti	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.10e	… težave v duševnem zdravju.	Težave v duševnem zdravju	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.10f	V primarni družini se niso naučili "preživetja"	Pomanjkanje učenja veščin "preživetja" v primarni družini	Druge negativne izkušnje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

7.10g	… manjka jim orodij za spopadanje z vsakdanom,	Pomanjkanje veščin za vsakdanje življenje	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.10h	… manjka jim samozavesti	Pomanjkanje samozavesti	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.10i	… in samovrednosti itd.	Nezavedanje o lastni vrednosti	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.11a	Ker je za razvoj možganov in posledično posameznikovega uma, vedenja, počutja itd. bistveno to, kako je otrok uspel zadovoljiti svoje potrebe po navezanosti v otroštvu,	Na razvoj možganov (ter uma, vedenja, počutja) vpliva način navezanosti v otroštvu	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.11b	… zadovoljiti razvojne potrebe v posameznem obdobju življenja.	Na razvoj možganov vpliva zadovoljenost razvojnih potreb v otroštvu	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.11c	Če je otrok imel slabe izkušnje s pomembnimi odraslimi, ki bi morali skrbeti zanj, tudi kasneje v življenju ne verjame, da je svet varen,	Prepričanje, da svet ni varen	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.11d	… da so ljudje dobri,	Prepričanje, da ljudje niso dobri	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.11e	… da je vredno zaupati in tvegati.	Prepričanje, da ni vredno zaupati in tvegati	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.11f	Zaradi občutkov osamljenosti in praznine …	Osamljenost in praznina	Šibka socialna mreža	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.11g	… ti ljudje pogosto začnejo iskati tolažbo v zasvojljivih substancah.	Iskanje tolažbe v drogah	Kriminal in droge	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.11h	Kadar je prisotno nasilje in/ali zasvojenost pri starših, otroci pogosto prevzamejo enake načine "reševanja" težav.	Prevzemanje vzorcev staršev	Ponotranjenje ravnanja staršev	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.12a	Izkušnje iz otroštva nas zaznamujejo v odraslem življenju.	Otroštvo nas zaznamuje	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

7.12b	Žrtve nasilja pogosto tudi same izvajajo nasilje,	Žrtve nasilja postanejo povzročitelji	Prenašanje negativnih vzorcev v svoje odnose/družine	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.12c	… premalo ljubezni in spoštovanja vpliva na odnos, ki ga imamo do sebe, drugih in do sveta.	Premalo prejete ljubezni vpliva na vse odnose	Prenašanje negativnih vzorcev v svoje odnose/družine	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.13a	Ker smo ljudje bitja odnosov in sistema.	Ljudje smo bitja odnosov	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
7.13b	Brez odnosa ne preživimo, se ne razvijamo.	Brez odnosa ne preživimo in se ne razvijamo	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
7.13c	V odnosu pa žal razvijemo vzorce, ki nam jih posredujejo naši predniki.	V odnosu razvijamo podobne vzorce kot starši	Ponotranjenje ravnanja staršev	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.13d	Ti vzorci so velikokrat nefunkcionalni,	Vzorci staršev so pogosto nefunkcionalni	Ponotranjenje ravnanja staršev	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.13e	… in ob hujših spremembah (kot je npr. izguba službe, izguba partnerja, bolezen ali druga težja življenjska preizkušnja) predstavlja nepremagljivo oviro v življenju,	Vzorci lahko predstavljajo nepremagljivo oviro	Nefunkcionalnost družine	Odnosni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
7.13f	… ki jo rešuje na napačen način.	Nepravilno reševanje težav	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.13g	Največkrat tako, da pred njo beži v alkohol, droge, druge odvisnosti in "lajšanje nastale stiske", ki jo doživlja.	Bežanje pred problemi v odvisnosti	Kriminal in droge	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.13h	Brezdomstvo je tako samo posledica nefunkcionalnih odnosov iz družine.	Brezdomstvo posledica nefunkcionalnih odnosov iz družine	Nefunkcionalnost družine	Odnosni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
7.14a	Neprimerna vzgoja,	Brezdomstvo posledica neprimerne vzgoje	Nefunkcionalnost družine	Odnosni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
7.14b	… psihično in fizično nasilje, ki posledično vpliva na odraščanje,	Nasilje vpliva na odraščanje	Več doživetih OIO	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.14c	… s seboj prevzamejo slabe in negativne vzorce v svoje nadaljnje življenje in odnose,	Prevzemanje negativnih vzorcev	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

7.14d	… na koncu tudi v njihovo partnerstvo, družino.	Vnos vzorcev v lastno družino	Prenašanje negativnih vzorcev v svoje odnose/družine	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.14e	Povzamejo obstoječe vzorce, ki so jim jih privzgojili.	Prevzemanje vzorcev od staršev	Ponotranjenje ravnanja staršev	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.14f	Mogoče tudi nimajo možnosti za urejanje,	Nimajo možnosti za urejanje situacije	Pomanjkanje možnosti in priložnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.14g	… ne znajo izraziti svojih občutij, težav,	Nimajo možnosti za izražanje sebe	Pomanjkanje možnosti in priložnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.14h	… ali pa nimajo nikogar, ki bi jim ob tem pomagal in jih izvlekel iz škodljivega okolja.	Nimajo nikogar ob sebi	Šibka socialna mreža	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.15a	Pri delu z uporabniki iz pogovorov z njimi pogosto sledi, da je bilo v njihovem življenju ogromno travme,	Doživeli so veliko travm	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.15b	… zanemarjanja,	Ogromno zanemarjanja	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.15c	… pomanjkanja varnosti,	Pomanjkanje varnosti	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.15d	… pomanjkanja čustvene bližine,	Pomanjkanje čustvene bližine	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.15e	… zlorabe alkohola itd.	Zlorabe alkohola	Kriminal in droge	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.15f	Torej uporabniki sami povedo, da so se jim težke, travmatične stvari dogajale v otroštvu.	Uporabniki izpostavijo travmatične stvari iz otroštva	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.15g	Vemo tudi, da rano otroštvo zaznamuje in vpliva v veliki meri na duševnost posameznika tudi v odrasli dobi.	Zgodnje otroštvo zaznamuje duševnost posameznika	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.16a	Ker v otroštvu izoblikujemo osebnost,	V otroštvu izoblikujemo osebnost	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.16b	… se naučimo, kako imeti rad,	V otroštvu se naučimo imeti rad	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.16c	… izučimo se odnosov.	V otroštvu se naučimo odnosov	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

7.16d	In s slabimi temelji je to veliko težje spremeniti, če ni celo nemogoče.	S slabi temelji je (skoraj) nemogoče spreminjati življenje	Zaznamovanost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.17a	Travmatične izkušnje v zgodnjem človekovem obdobju poškodujejo možganske strukture posameznika.	Travmatične izkušnje v zgodnjem otroštvu poškodujejo možgane	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.17b	Še posebej problematično je, če gre za najzgodnejše obdobje,	Posebej problematično v najzgodnejšem obdobju	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.17c	… ko se razvija desna hemisfera možganov.	Se razvija desna hemisfera možganov	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.17d	To vpliva na odnose, ki jih posameznik ima z drugimi ljudmi,	Izkušnje iz otroštva vplivajo na odnose	Prenašanje negativnih vzorcev v svoje odnose/družine	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.17e	… ter na čutenja, doživljanja, ki se tičejo samega sebe, drugih, sveta.	Izkušnje iz otroštva vplivajo na čutenja in doživljanja sebe in drugih	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.18a	Niso imeli normalnega razvoja.	Pomanjkanje "normalnega" razvoja	Druge negativne izkušnje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.19a	Ker so prva leta otrokovega življenja tako zelo pomembna za življenje naprej.	Prva leta otrokovega življenja so zelo pomembna	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.20a	Otroci, ki v najzgodnejšem obdobju razvoja in kasneje niso imeli s strani staršev zadovoljenih osnovnih potreb po ljubezni, varnosti, bližini in imajo manj virov,	Nezadovoljenost osnovnih potreb v otroštvu	Čustveno zanemarjanje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.20b	… še povsem nerazvite možgane in druge dele živčnega sistema,	Nerazvitost možganov zaradi nezadovoljenosti osnovnih potreb	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.20c	… ter pomanjkljive strategije spoprijemanja s težavami	Pomanjkljive strategije spoprijemanja s težavami	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

7.20d	… se tudi kasneje, v odrasli dobi, težje spoprijemajo s stresom,	Težje spoprijemanje s stresom v odraslosti	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.20e	… z obvladovanjem jeze,	Težje obvladovanje jeze	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.20f	… težje najdejo notranji mir,	Težje iskanje notranjega miru	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.20g	… težje se motivirajo za uresničevanje svojih ciljev.	Težje najti motivacijo za svoje cilje	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.21a	Predvsem jih zaznamujejo negativne izkušnje,	Zaznamovanost z negativnimi izkušnjami	Zaznamovanost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.22b	… saj nimajo znanja, podpore, socialne mreže,	Pomanjkanje znanja, podpore, socialne mreže	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.22c	… ki bi jih pred nasiljem, alkoholizmom, drogami in ostalimi negativnimi izkušnjami zaščitila,	Pomanjkanje zaščite pred negativnimi izkušnjami	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.22d	… preko pogovora, psihosocialne in psihiatrične podpore, …	Pomoč s pogovorom, psihosocialno in psihiatrično podporo	Nudenje varnega odnosa	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
7.22e	… tudi v posameznih primerih preko zdravil.	Pomoč z zdravili	Napotitev v druge institucije	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
7.23a	Obdobje otroštva (primarna in sekundarna socializacija) je za posameznika zelo pomembno	Otroštvo je zelo pomembno	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.23b	… in vpliva na njegovo kasnejše psihološko stanje	Otroštvo vpliva na psihološko stanje v odraslosti	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.23c	… in delovanje v družbi,	Otroštvo vpliva na delovanje v družbi	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.23d	… saj se človek takrat izgrajuje.	Izgrajevanje posameznika v otroštvu	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

7.24a	Večina naših uporabnikov izhaja iz neurejenih družinskih razmer,	Neurejene družinske razmere	Izvirajo iz nefunkcionalnih družin	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.24b	… kjer je bil pri starših prisoten eden ali več naslednjih dejavnikov – odvisnost, revščina, zanemarjanje otrok.	V otroštvu priča odvisnostim, revščini, zanemarjanju	Izvirajo iz nefunkcionalnih družin	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.24c	Ti uporabniki imajo največkrat težave s psihičnim zdravjem,	Težave s psihičnim zdravjem	Težave zaradi bolezni	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.24d	… medsebojno komunikacijo,	Težave z medsebojno komunikacijo	Vedenjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.24e	… in z vzpostavljanjem zdravih medsebojnih odnosov.	Težave z vzpostavljanjem odnosov	Šibka socialna mreža	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
7.25a	V obdobju, kjer bi morali jih starši naučit življenja, ljubezni, so prepuščeni sami sebi.	Prepuščenost samim sebi	Čustveno zanemarjanje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.26a	Otroštvo je tisto, ki nas zaznamuje za celo življenje.	Otroštvo nas zaznamuje	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
7.27a	Večinoma so vzrok za njegovo prihodnost.	Otroštvo vzrok za prihodnost	Otroštvo izoblikuje posameznika	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

Tabela 9.27: Kvantitativna analiza 7. vprašanja (odgovori, označeni s številko 5 na 5-stopenjski lestvici)

9.8 Priloga 8: Kvalitativna analiza (odprto kodiranje – 8. vprašanje)

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
8.1a	Na brezdomstvo vpliva mnogo več (od naštetih) dejavnikov.	Vpliv več dejavnikov na brezdomstvo	Pomanjkljivosti vprašalnika	Vprašalnik	Mnenja o raziskavi
8.1b	Ponujena vprašanja in odgovori vam ne bodo mogli dati pričakovanih odgovorov.	Vprašanja ne bodo dala pričakovanih odgovorov	Pomanjkljivosti vprašalnika	Vprašalnik	Mnenja o raziskavi
8.1c	Problematika je kompleksnejša od pričakovanih odgovorov.	Kompleksnejša tematika od odgovorov	Pomanjkljivosti vprašalnika	Vprašalnik	Mnenja o raziskavi
8.2a	Brezdomci se srečujejo s stanovanjsko težavo.	Stanovanjska problematika	Stanovanjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.2b	… se srečujejo s težavami, ki izhajajo iz otroštva,	Težave izhajajo iz otroštva	Težave iz otroštva	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.2c	… bolezni	Težave izhajajo iz bolezni	Težave zaradi bolezni	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev

8.2d	… ali neke situacije.	Težave izhajajo iz specifične situacije	Druge težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.2e	To so ranjeni ljudje,	Brezdomci so ranjeni ljudje	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.2f	… ki se ne znajdejo v sistemu.	Neiznajdljivost v sistemu	Vedenjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.2g	Ali se znajdejo po svoje.	Iznajdljivost	Unikatnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.2h	So po mojih izkušnjah zelo kompleksna in raznolika populacija.	Kompleksna in raznolika populacija	Unikatnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.3a	Odlična tema …	Dobra tema	Pomembna tema	Tema raziskovanja	Mnenja o raziskavi
8.3b	… nujno potrebna raziskovanja v smislu dokazovanja vzrokov v brezdomstvu že v zgodnjem poteku življenja.	Potrebno dokazovanje vzrokov za brezdomstvo v zgodnjem otroštvu	Pomembna tema	Tema raziskovanja	Mnenja o raziskavi
8.3c	Hvala, da ste se lotili te teme.	Zahvala	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
8.4a	… razlogi za brezdomstvo niso enoznačni.	Raznolikost razlogov za brezdomstvo	Raznolikost	Prepletenost dejavnikov	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.4b	… ter da se brezdomstvo ne zgodi čez noč.	Brezdomstvo se zgodi postopoma	Zadnja "izbira"	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.5a	Zgodbe oseb, ki so se srečale z brezdomnostjo, so zelo različne.	Raznolikost zgodb brezdomcev	Unikatnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.5b	O svojih izkušnjah v otroštvu praktično niso govorili.	Ne govorjenje o otroštvu	Potlačevanje otroštva	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.5c	Spregovorili so le redki.	Redko govorjenje o otroštvu	Potlačevanje otroštva	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.5d	Različne so njihove izkušnje soočanja z izzivi sedanjosti.	Raznolikost soočanja s sedanjostjo	Unikatnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.5e	Z brezdomnostjo se nekateri srečajo večkrat.	Večkratno srečanje z brezdomstvom	Večkratnost	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.5f	Vedno znova poskušajo poiskati zase ustrezno rešitev.	Vsakokratno iskanje zase ustreznih rešitev	Unikatnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev

8.5g	Pomembno je, da z uporabnikom vzpostavimo strokoven odnos …	Pomemben strokoven odnos	Strokovnost	Pomembnost delovnega odnosa	Vloga socialnega dela
8.5h	… ki temelji na sprejemanju njegove resničnosti in zanj ustreznih rešitev	Pomembno sprejemanje	Sprejemanje	Pomembnost delovnega odnosa	Vloga socialnega dela
8.6a	Za neurejeno in za marsikoga odbijajočo zunanjostjo, se skrivajo čiste duše …	Neurejena zunanjost, čista notranjost	Dobronamernost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.6b	… ranjeni in poškodovani otroci - sedaj odrasli.	Ranjenost in poškodovanost iz otroštva se prenese v odraslost	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.6c	Hvaležni so za iskren odnos, sočutje, sprejemanje, naklonjenost in ne obsojajoč odnos.	Hvaležnost za odnos, sprejemanje in ne obsojanje	Hvaležnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.6d	Delo z njimi je lahko zelo navdihujoče.	Navdihujoče delo z brezdomci	Izpolnjujoče	Delo z brezdomci	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.6e	… nam kažejo ogledalo kako malo (materialnega) potrebujemo in kaj je tisto, kar res šteje v življenju.	Učijo nas skromnosti	Izpolnjujoče	Delo z brezdomci	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.7a	Za brezdomstvo se nihče ne odloči sam, …	Nihče se sam ne odloči	Zadnja "izbira"	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.7b	Na to (nastanek brezdomstva) vplivajo vsi dejavniki, ki ste jih navedli v vprašalniku.	Vpliv vseh dejavnikov na nastanek brezdomstva	Več dejavnikov	Prepletenost dejavnikov	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.8a	Brezdomstvo je v veliki meri posledica nefunkcionalnih odnosov iz družine …	Brezdomstvo je posledica nefunkcionalnih odnosov iz družine	Nefunkcionalnost družine	Odnosni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.8b	… in kombinacija težkih okoliščin, ki jih je posameznik doživel.	Brezdomstvo je kombinacija težkih okoliščin	Več dejavnikov	Prepletenost dejavnikov	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.8c	V veliki večini so te osebe doživele hude travmatične izkušnje v zgodnjem otroštvu …	Travmatične izkušnje v zgodnjem otroštvu	Več doživetih OIO	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.8d	… npr. čustvene zlorabe,	Čustvene zlorabe v zgodnjem otroštvu	Čustveno zanemarjanje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

8.8e	… čustveno zanemarjanje,	Čustveno zanemarjanje v zgodnjem otroštvu	Čustveno zanemarjanje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.8f	… spolno in fizično nasilje,	Spolno in fizično nasilje v zgodnjem otroštvu	Več doživetih OIO	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.8g	… čustveno nesposobnost staršev zaradi duševnih bolezni.	Duševne bolezni staršev	Duševne motnje člana gospodinjstva	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.8h	V večini primerov za brezdomstvo ni "kriva" revščina sama po sebi,	Za brezdomstvo ni kriva izključno revščina	Revščina	Strukturni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.8i	… ampak čustveno, duševno in fizično zanemarjanje in zloraba ter razvrednotenje osebe v njenem bistvu.	Razvrednotenje posameznika z OIO	Več doživetih OIO	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.8j	Brezdomna oseba je zaznamovana z nizko samopodobo,	Nizka samopodoba	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8k	… nizkim samospoštovanjem	Nizko samospoštovanje	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8l	… in izgubo vere v osebno dostojanstvo.	Brez osebnega dostojanstva	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8m	Brezdomna oseba je v svojem bistvu brez doma.	Brezdomnost je v samem bistvu človeka	Zaznamovanost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8n	Dom ni bil varen prostor, kjer bi se posamezniki lahko srečali, se družili, si odpočili drug ob drugem, se pogovorili, se potolažili, si povedali, da se imajo radi, si pomagali, se spoštovali, se skušali razumeti.	Dom ni bil varen prostor	Druge negativne izkušnje	Doživete OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.8o	Brezdomec je nekdo, ki ni sposoben graditi varnih odnosov - varnega doma.	Ni sposoben varnih odnosov	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8p	Ni sposoben varne navezanosti, ki je nujna za odnos in ustvarjanje nadaljnje varnosti.	Ni sposoben varne navezanosti	Ranjenost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev

8.8r	Največkrat ti ljudje niso sposobni biti iskreni,	Nesposobnost iskrenosti	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8s	… niso pripravljeni prevzeti odgovornosti	Nesposobnost odgovornosti	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8t	… in napora življenja.	Nesposobnost prevzemanja napora	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8u	Vsakemu naporu se izogibajo.	Izogibanje naporom	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8v	V težkih situacijah pravzaprav kapitulirajo,	Kapitulacija v težkih situacijah	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8z	… prehitro obupajo,	Prehitro obupajo	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8aa	… se zapletejo v številne čustvene spore,	Zapletanje v spore	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8bb	… sledi kriminal	Kriminal	Kriminal in droge	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8cc	… ali pa odvisnosti.	Odvisnosti	Kriminal in droge	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8dd	Zaradi nevere, obupa in nesmisla velikokrat iščejo "hitre", nezdrave in škodljive nadomestke za odnos,	Iskanje škodljivih nadomestkov za odnos	Vedenjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.8ee	… ki bi jih privedle do notranjega zadovoljstva (ublažitve čustvenih napetosti, ranjenosti, ublažitev bolečine z alkoholom, drogo, kemičnimi substancami, igrami na srečo, spolnostjo …).	Iskanje bližnjic do notranjega zadovoljstva	Pomanjkanje življenjskih spretnosti	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.9a	Moje najbolj bistveno spoznanje je, da smo lahko danes – jutri vsak izmed nas na mestu brezdomne osebe.	Brezdomen lahko postane vsak	Novi uvidi	Delo z brezdomci	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.9b	Ne glede na otroštvo, odraščanje, skrb in podporo v družini,	Brezdomstvo ni odvisno od družinskih razmer	Novi uvidi	Delo z brezdomci	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.9c	… saj nas do tega lahko pripeljejo življenjske okoliščine, na katere nimamo	Na brezdomstvo nimamo vpliva	Zadnja "izbira"	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev

	vpliva,				
8.9d	… npr. izguba službe,	Izguba službe	Nezaposlenost	Strukturni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.9e	… domovanja,	Izguba doma	Stanovanjska problematika	Strukturni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.9f	… izguba družine,	Izguba družine	Razpad družine	Odnosni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.9g	… socialne mreže,	Izguba socialne mreže	Pomanjkanje socialne mreže	Odnosni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.9h	… zdravje.	Izguba zdravja	Bolezen	Individualni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.9i	Zato cenimo in spoštujmo sleherni trenutek našega življenja,	Cenimo in spoštujmo lastno življenje	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
8.9j	… prizadevamo si za dobre medosebne odnose, za osebnostno rast in dobro delo.	Prizadevajmo si za dobre odnose in dobro delo	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
8.9k	Delajmo dobro in za dobro.	Delajmo dobro	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
8.9l	Dobro se z dobrim vrača.	Dobro se z dobrim vrača	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
8.10a	Predelovanje težkih vsebin iz otroštva je nujno za neko notranje osvobajanje od tesnob, vzorcev, prepričanj,	Predelovanje za notranje osvobajanje	Predelovanje travm	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
8.10b	… ki drugače, če niso ozaveščene, kreirajo življenje posameznikov še naprej v odraslo dobo.	Neozaveščene vsebine iz otroštva kreirajo življenje v odraslosti	Prenašanje v odraslost	Vpliv izkušenj iz otroštva	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

8.10c	Ozaveščanje, govorjenje in predelovanje je nujen del k ozdravljenju in krepitvi "zdravih" delov sebe, ki postopoma vodijo v boljše, bolj prijazno življenje.	Predelovanje vodi k ozdravljenju	Predelovanje travm	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
8.11a	Posameznik potrebuje za zdrav razvoj navezanost na najbližje,	Navezanost nujna za zdrav razvoj	Novi uvidi	Delo z brezdomci	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.11b	… kar mu omogoča varnost, predvidljivost, občutek ljubljenosti in sprejetosti.	Navezanost omogoča varnost, predvidljivost in sprejetost	Nudenje varnega odnosa	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
8.11c	V takem okolju lahko raziskuje, se uči, spoznava svet okoli sebe, samega sebe in druge.	V varnem okolju se posameznik lahko uči o sebi in drugih	Učenje	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
8.11d	Hkrati se čuti z drugimi povezan in samostojen.	Povezanost in samostojnost	Učenje	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
8.11e	Vsa ostala odstopanja, še posebej tista, ki gredo v ekstremne odklone zanemarjanja in zlorab, puščajo nepopravljive posledice,	Zanemarjanje in zlorabe puščajo nepopravljive posledice	Primanjkljaji v odraslosti	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.11f	… ki se lahko kažejo kot socialni odkloni,	Socialni odkloni so posledica OIO	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.11g	… bolezenska stanja,	Bolezenska stanja so posledica OIO	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.11h	… ter imajo še druge problematične pojavnosti oz. proizvajajo stiske.	Stiske in problemi so posledica OIO	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.11i	Pri svojem delu opažam skupno značilnost najranljivejših uporabnikov, ki izvira iz zgodnjih travm zanemarjanja in zlorab.	Brezdomstvo posledica zgodnjih travm	Posledica travm	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev

8.11j	Je značilna tudi šibka socialna mreža,	Šibka socialne mreža	Šibka socialna mreža	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.11k	… revščina	Revščina	Druge težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.11l	… in še nekatere značilnosti, kot so spol, narodnost, starost, rasa, genske predispozicije itd.	Skupne demografske značilnosti	Zaznamovanost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.11m	Pri zelo hudih travmatičnih doživetjih ljudi, je možnost okrevanja zelo majhna.	Po travmah obstaja majhna možnost okrevanja	Majhna možnost okrevanja	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
8.12a	Da je streha nad glavo tako zelo pomemben dejavnik pri reševanju brezdomnih.	Pomemben dejavnik streha nad glavo	Urejanje stanovanjskega problema	Pomoč pri urejanju življenjskih razmer	Vloga socialnega dela
8.12b	Če imaš streho nad glavo, potem se lahko zaposliš, umiješ, skrbiš za higieno,	Streha nad glavo omogoča skrb zase	Stanovanjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.12c	… si lahko opomoreš.	S streho nad glavo si lahko opomoreš	Stanovanjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.12d	Lažje rešuješ vse druge pridružene težave.	S streho nad glavo lažje rešuješ težave	Stanovanjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.12e	Če pa si na cesti, ni možnosti za reševanje,	Na cesti ni možnosti za reševanje težav	Stanovanjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.12f	… nasprotno se težave še povečujejo.	Povečevanje težav na cesti	Stanovanjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.13a	Kot družba bi morali delati na tem, da damo večji poudarek na delo s starši, družinami.	Potreben poudarek na delu z družino	Delo z bližnjimi	Pomembnost delovnega odnosa	Vloga socialnega dela
8.13b	Ti bi morali dobiti podporo tam, kjer jo resnično potrebujejo - materialno, čustveno itd.	Staršem podporo, kjer jo potrebujejo	Delo z bližnjimi	Pomembnost delovnega odnosa	Vloga socialnega dela
8.13c	Opolnomočeni starši bi svojim otrokom tako lažje omogočali zdrav razvoj, oblikovanje ustreznih vzorcev za uspešno premagovanje kasnejših življenjskih izzivov.	Opolnomočenost staršev za zdrav razvoj otrok	Delo z bližnjimi	Pomembnost delovnega odnosa	Vloga socialnega dela

8.14a	Tema je zelo pomembna,	Pomembna tema	Pomembna tema	Tema raziskovanja	Mnenja o raziskavi
8.14b	… je pa seveda od vsakega posameznika, vsake življenjske zgodbe odvisno, kam bo vodila življenjska pot.	Od vsakega posameznika odvisna njegova življenjska pot	Unikatnost	Značilnosti brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.14c	Zelo pomembno se mi zdi, da bi v osnovno šolo vpeljali več vsebin zavestnega ohranjanja mentalne higiene,	V osnovno šolo več vsebin o mentalni higieni	Ozaveščanje o duševnem zdravju	Pomembnost ozaveščanja	Vloga socialnega dela
8.14d	… duševnega zdravja.	V osnovno šolo več vsebin o duševnem zdravju	Ozaveščanje o duševnem zdravju	Pomembnost ozaveščanja	Vloga socialnega dela
8.14e	Da te teme več ne bi bile tabu,	Detabuiziranje tem	Ozaveščanje o duševnem zdravju	Pomembnost ozaveščanja	Vloga socialnega dela
8.14f	… in ob vsej tehnološki podpori, ki je dandanes na voljo, da bi posamezniku dale pot, kje poiskati pomoč.	Učenje iskanja pomoči s tehnološko podporo	Ozaveščanje o duševnem zdravju	Pomembnost ozaveščanja	Vloga socialnega dela
8.14g	V znanju je dejansko moč.	V znanju je moč.	/	Komentarji	Mnenja o raziskavi
8.15a	Ugotovitve pripeljejo do zaključka, da neurejene družinske razmere mnogokrat pripeljejo otroke do slabših zmožnosti vključevanja v družbo,	Neurejene družinske razmere vodijo do slabših socialnih zmožnosti otrok	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.15b	… do odvisnosti	Neurejene družinske razmere vodijo do odvisnosti	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.15c	… in celo do razvoja težav v psihičnem zdravju.	Neurejene družinske razmere vodijo do težav v psihičnem zdravju	Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja	Negativne posledice OIO	Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva
8.16a	Brezdomstvo ostaja polno stereotipov in predsodkov.	Brezdomstvo polno stereotipov in predsodkov	Stereotipi in predsodki	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.16b	Vendar se je vredno boriti za boljši jutri te ranljive skupine.	Vredno se je boriti za boljšo prihodnost brezdomcev	Boj za boljšo prihodnost	Pomoč pri okrevanju	Vloga socialnega dela
8.17a	Obstaja še veliko drugih dejavnikov, tudi v skupini individualnih.	Premalo navedenih dejavnikov	Pomanjkljivosti vprašalnika	Vprašalnik	Mnenja o raziskavi

8.18a	Nikoli ne vemo, kdaj smo lahko tudi mi na njihovem mestu in ostanemo brez vsega.	Vsak lahko postane brezdomen	Novi uvidi	Delo z brezdomci	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.19a	Težko je vedeti po procentih v 6. vprašanju, zato je zelo možna napačna ocena.	Možna napačna ocena	Pomanjkljivosti vprašalnika	Vprašalnik	Mnenja o raziskavi
8.20a	Posebej ranljive skupine so čedalje bolj tudi osebe z zdravstvenimi težavami,	Ranljivost oseb z zdravstvenimi težavami	Specifične podskupine	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.20b	… invalidi,	Ranljivost invalidov	Specifične podskupine	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.20c	… osebe s težavami v duševnem zdravju, ki niso diagnosticirane in zdravljene.	Ranljivost oseb z nediagnosticiranimi težavami v duševnem zdravju	Specifične podskupine	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.20d	Saj so težje zaposljivi oz. ne morejo dela obdržati, kar vodi v revščino in izgubo stanovanja.	Težja zaposljivost oseb s težavami v duševnem zdravju	Več dejavnikov	Prepletenost dejavnikov	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva
8.20e	Med brezdomci se pojavljajo tudi upokojenci, brez lastniškega stanovanja, po izgubi najemnega stanovanja, saj za najemodajalce niso več zanimivi in konkurenčni.	Med brezdomci tudi upokojenci brez lastniških stanovanj	Specifične podskupine	Značilnosti brezdomstva	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.21a	Potrebno bi bilo več podpore nameniti strokovni podpori zavetišč za brezdomce.	Več podpore zavetiščem za brezdomne	/	Komentarji	Vloga socialnega dela
8.22a	Obstajajo vedenjski vzorci, ki onemogočajo sprejemanje in ponotranjenje osnovnih/minimalnih okvirov za sobivanje v družini ali instituciji.	Nezmožnost sobivanja zaradi vedenjskih vzorcev	Vedenjske težave	Težave brezdomcev	Opažanja o populaciji brezdomcev
8.22b	Posledica je brezdomstvo.	Posledica nezmožnosti sobivanja je brezdomstvo	Samodejavnost	Individualni dejavniki	Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva

Tabela 9.28: Kvantitativna analiza 8. Vprašanja

9.9 Priloga 9: Kvalitativna analiza (osno kodiranje - 7. in 8. vprašanje)

Tema: Vpliv otroštva na življenje in razvoj brezdomstva

- ***Negativne posledice OIO*** f=41
    - Razvoj negativnih vzorcev razmišljanja in vedenja (7.1a), (7.4b), (7.4c), (7.5f), (7.9c), (7.10b), (7.10c), (7.10d), (7.10e), (7.11c), (7.11d), (7.11e), (7.17e), (7.20c), (7.20d), (7.20e), (7.20f), (7.20g), (8.11f), (8.11g), (8.11h), (8.15a), (8.15b), (8.15c)
    - Prenašanje negativnih vzorcev v svoje odnose/družine (7.1b), (7.1c), (7.12b), (7.12c), (7.14d), (7.17d)
    - Primanjkljaji v odraslosti (7.1d). (7.4a), (7.5d), (7.5e), (7.6a), (7.9b), (7.20b), (7.22b), (7.22c), (8.6b), (8.11e)
- ***Doživete OIO*** f=15
    - Čustveno zanemarjanje (7.1e), (7.20a), (7.25a), (8.8d), (8.8e)
    - Duševne motnje člana gospodinjstva (8.8g)
    - Več doživetih OIO (7.10a), (7.14b), (8.8c), (8.8f), (8.8i),
    - Druge negativne izkušnje (7.5c), (7.10f), (7.18a), (8.8n)
- ***Vpliv izkušenj iz otroštva*** f=32
    - Otroštvo izoblikuje posameznika (7.2a), (7.3a), (7.5a), (7.7a), (7.9e), (7.9f), (7.11a), (7.11b), (7.15g), (7.16a), (7.16b), (7.16c), (7.17a), (7.17b), (7.17c), (7.19a), (7.23a), (7.23d), (7.26a), (7.27a)
    - Prenašanje v odraslost (7.5b), (7.9a), (7.9d), (7.12a), (7.14c), (7.23b), (7.23c), (8.10b)
    - Posnemanje ravnanja staršev (7.11h), (7.13c), (7.13d), (7.14e)

Tema: Dejavniki, ki vplivajo na nastanek brezdomstva

- ***Strukturni dejavniki*** f=4
    - Revščina (7.2c), (8.8h)
    - Nezaposlenost (8.9d)
    - Stanovanjska problematika (8.9e)
- ***Odnosni dejavniki*** f=7
    - Nefunkcionalnost družine (7.1f), (7.13e), (7.13h), (7.14a), (8.8a)
    - Pomanjkanje socialne mreže (8.9g)
    - Razpad družine (8.9f)
- ***Individualni dejavniki*** f=3
    - Bolezen (8.9h)
    - Samodejavnost (7.8c), (8.22b)
- ***Prepletenost dejavnikov*** f=4
    - Raznolikost (8.4a)
    - Več dejavnikov (8.7b), (8.8b), (8.20d)
- ***Drugi dejavniki*** f=2
    - (7.8a), (7.8b)

Tema: Opažanja o populaciji brezdomcev

- ***Težave brezdomcev*** f=40
    - Pomanjkanje možnosti in priložnosti (7.14f), (7.14g)

- Pomanjkanje življenjskih spretnosti (7.2e), (7.2f), (7.7c), (7.10g), (7.10h), (7.10i), (7.13f), (8.8j), (8.8k), (8.8l), (8.8r), (8.8s), (8.8t), (8.8u), (8.8v), (8.8z), (8.8aa), (8.8ee)
- Šibka socialna mreža (7.11f), (7.14h), (7.24e), (8.11j)
- Vedenjske težave (7.24d), (8.2f), (8.8dd), (8.22a)
- Stanovanjske težave (7.7d), (8.2a), (8.12b), (8.12c), (8.12d), (8.12e), (8.12f)
- Težave iz otroštva (8.2b)
- Težave zaradi bolezni (7.24c), (8.2c)
- Druge težave (8.2d), (8.11k)

- ***Značilnosti brezdomstva*** f=11
  - Zadnja »izbira« (7.7b), (8.4b), (8.7a), (8.9c)
  - Večkratnost (8.5e)
  - Posledica travm (8.11i)
  - Specifične podskupine (8.20a), (8.20b), (8.20c), (8.20e)
  - Stereotipi in predsodki (8.16a)
- ***Značilnosti brezdomcev*** f=34
  - Ranjenost (7.1g), (7.1h), (7.15a), (7.15b), (7.15c), (7.15d), (7.15f), (8.2e), (8.8o), (8.8p)
  - Unikatnost (7.2d), (8.2g), (8.2h), (8.5a), (8.5d), (8.5f), (8.14b)
  - Potlačevanje otroštva (8.5b), (8.5c)
  - Dobronamernost (8.6a)
  - Hvaležnost (8.6c)
  - Zaznamovanost (7.16d), (7.21a), (8.8m), (8.11l)
  - Kriminal in droge (7.2g), (7.11g), (7.13g), (7.15e), (8.8bb), (8.8cc)
  - Izvirajo iz nefunkcionalnih družin (7.2b), (7.24a), (7.24b)
- ***Delo z brezdomci*** f=6
  - Izpolnjujoče (8.6d), (8.6e)
  - Novi uvidi (8.9a), (8.9b), (8.11a), (8.18a)

Tema: Vloga socialnega dela

- ***Pomoč pri okrevanju*** f=9
  - Predelovanje travm (8.10a), (8.10c)
  - Nudenje varnega odnosa (7.22d), (8.11b)
  - Učenje (8.11c), (8.11d)
  - Majhna možnost okrevanja (8.11m)
  - Napotitev v druge institucije (7.22e)
  - Boj za boljšo prihodnost (8.16b)
- ***Pomoč pri urejanju življenjskih razmer*** f=1
  - Urejanje stanovanjskega problema (8.12a)
- ***Pomembnost delovnega odnosa*** f=5
  - Strokovnost (8.5g)
  - Sprejemanje (8.5h)
  - Delo z bližnjimi (8.13a), (8.13b), (8.13c)
- ***Pomembnost ozaveščanja*** f=4
  - (8.14c), (8.14d), (8.14e), (8.14f)

Tema: Mnenja o raziskavi

- ***Vprašalnik*** f=5
  - Pomanjkljivosti vprašalnika (8.1a), (8.1b), (8.1c), (8.17a), (8.19a)
- ***Tema raziskovanja*** f=3
  - Pomembna tema (8.3a), (8.3b), (8.14a)
- ***Komentarji*** f=9
  - (7.13a), (7.13b), (8.3c), (8.9i), (8.9j), (8.9k), (8.9l), (8.14g), (8.21a)